

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

24 ЛІПЕНЯ 2014 г.

ЧАЦВЕР

№ 137 (27747)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Сапраўдны
акцёр,
сапраўдны
беларус

Чырвоная
Чырвоная змена

Медыяканцэрн
у дапамогу
педагогам

Адзін
дзень
са студэнтам

ЦЫТАТА ДНЯ

Уладзімір МАКЕЙ,
міністр замежных спраў:

«Беларусь лічыць важным удзел трэціх краін, у першую чаргу Расіі, у дзейнасці «Усходняга партнёрства» ў мэтах недапушчэння ўзнікнення новых раздзяляльных ліній у рэгіёне. Існуе неабходнасць большай дыферэнцыяцыі ва ўзаемадзеянні ЕС з краінамі — партнёрамі «Усходняга партнёрства» з улікам іх патрэб, інтарэсаў і інтэграцыйных памкненняў».

Курсы замежных валют,
устаноўлены НБ РБ з 24.07.2014 г.

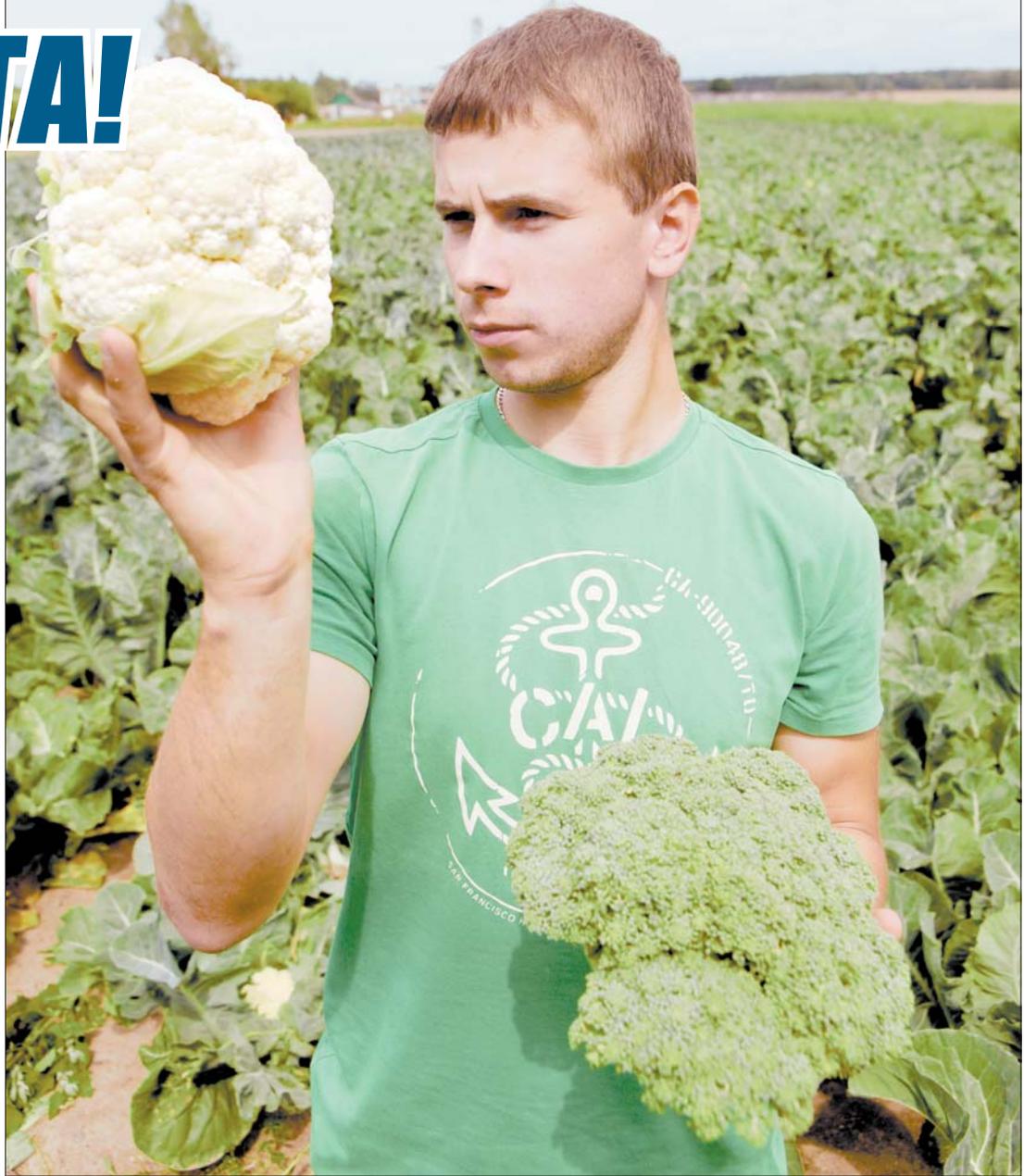
Долар ЗША		10290,00 ▲
Еўра		13850,00 ▼
Рас. руб.		296,00 ▲
Укр. грыўня		884,02 ▲

ISSN 1990 - 763X

НЕ «КВЕТКИ» — СМАКАТА!

Квяцістая капуста і брокалі на сталах беларусаў сёння не рэдкасць — усе ведаюць пра карысныя і нават лекавыя ўласцівасці гэтых «кветак», ды і прыжываюцца яны на нашай зямлі нядрэнна. У фірме «Кадзіна» Магілёўскага раёна капусныя далікатэсы вырошчваюць у прамысловых аб'ёмах. Галоўны аграром гаспадаркі Дзяніс Сілкін сёлетнім ураджаем задаволены: смачнай агародніны ўжо сабралі і прадалі каля тоны. А ўвогуле сабраць і рэалізаваць праз фірмовы гандаль квяцістай капусты і брокалі ў «Кадзіне» плануець каля 50 тон.

Фота БЕЛТА.

■ Абітурыент-2014

АГРАНОМ — З-ЗА ШКОЛЬНОЙ ПАРТЫ

ПРАФАРЫЕНТАЦЫЙНАЙ РАБОТАЙ
ПАВІННЫ ЗАЙМАЦА НЕ ТОЛЬКІ ВНУ

У вышэйшых навучальных установах распачаўся дадатковы набор на шэраг спецыяльнасцяў, дзе пасля асноўнага набору былі заняты не ўсе бюджэтныя месцы. Спецыяльнасці сельскагаспадарчага напрамку аказаліся ў гэтым спісе сярод першых. Аб прычынах падобнага недабору, аб тым, як можна выправіць сітуацыю, карэспандэнт «Звязды» гутарыць з рэктарам адной з вядучых сельскагаспадарчых ВНУ краіны — Гродзенскага дзяржаўнага аграрнага ўніверсітэта — Вітольдам ПЕСЦІСАМ.

— Вітольд Казіміравіч, якія спецыяльнасці сёлета аказаліся найбольш і найменш запатрабаванымі?

— Наш універсітэт вядзе падрыхтоўку спецыялістаў па трох кірунках: аграрыялагічны, тэхналагічны і эканамічны. Найбольш запатрабаванымі сёлета аказаліся спецыяльнасці тэхналагічнага і эканамічнага профілю, нават курс ёсць. Спецыяльнасці аграрнага профілю былі менш папулярнымі сярод абітурыентаў. Але, тым не менш, набор на бюджэтныя месцы забяспечаны поўны, за выключэннем аграрнага і заатэхні. Я абсалютна ўпэўнены, што кантрольныя лічбы выканаем, бо праведзена вялікая прафарыентацыйная работа. Ужо да пачатку дадатковага набору ёсць заявы на пакуль вольныя месцы.

СТАР 3

■ Мадэрнізацыя

ПАСТУКАЦЬ ПА ДРЭВЕ

Перажыўшы цяжкі працэс абнаўлення,
дрэвапрацоўчая галіна прырастае
і дае адчувальную аддачу

Канцэрн «Беллеспаперапрам» — у нейкім сэнсе першапраходзец міннага поля пад назвай «мадэрнізацыя». У апошні час галіновыя навіны нагадвалі зводкі з фронту. Перыядычна эксперты абмяркоўвалі слушнае пытанне «Навошта трэба было траціць немалыя дзяржаўныя грошы?» Сочыць за зменамі таксама кіраўнік дзяржавы. Днямі ён зноў гутарыў аб мадэрнізацыі галіны з прэм'ер-міністрам: Прэзідэнта непакоіць эфект ад укладанняў у абнаўленне прадпрыемстваў. І сёння дрэвапрацоўка можа заявіць аб пэўных поспехах і перспектывах.

СТАР 2

Фота БЕЛТА.

КОЛЬКІ ВАДЫ ЁЦЯКЛО

Камунальнікі ўстанавяць гэта без тэрміну даўнасці

Чаго толькі ні робяць людзі, каб не плаціць за камунальныя паслугі. Вось і жыхар Магілёва «адзначыўся»: жаданне сэканоміць прывяло яго да 16-мільённай запазычанасці.

Паказанні індывідуальнага прыбора ўліку вады магіляўчанін не паведамляў з 2010 года. У наступныя месяцы спецыялісты разлікова-касавага цэнтру выстаўлялі яму да аплаты кубаметры вады, бо, паводле інструкцыі, калі чалавек не падае звесткі па расходзе вады, неабходна прад'яўляць яму рахунак па звестках апошняга месяца, калі ён паведаміў паказчыкі. А яны былі нулявыя.

— У 2012 годзе ў ходзе аналізу асабовых рахункаў, па якіх доўгі час не перадаваліся паказанні, быў выяўлены гэты адрас, — расказаў «Звяздзе» намеснік дырэктара Цэнтру грамадскіх інфармацыйных сістэм Павел ЖУЙКОЎ. — Штомесяца пачалі выстаўляць яму да аплаты расход вады па норме (крыху больш за 4 кубаметры вады на аднаго зарэгістраванага чалавека).

Лічыбы выяўленага перарасходу склалі 840 кубаметраў халоднай вады і 450 кубаметраў гарачай. Сам карыстальнік так і не змог уцяма на патлумачыць, як так атрымалася. Адметна, што гарвадаканал і раней звяраў паказчыкі лічыльнікаў у гэтым доме, але некалькі разоў спецыялісты не маглі трапіць у «нядобраю» кватэру.

Цяпер неплацельшчык мусіць пагасіць запазычанасць у 16 млн рублёў, а ў выпадку няплаты за кожны дзень пра-тэрміноўкі яму будзе налічвацца пеня ў 0,3%.

— Штомесяць выяўляецца некалькі соцен выпадкаў разыходжанняў, — адзначаў Павел Жуйкоў, — большасць з іх датычыцца заніжэння паказчыкаў. Сярэдні памер дабору — 500 тысяч рублёў, але кожны месяц некалькі сумарных выпадкаў дабору могуць скласці і 2–3 мільёны.

Па словах намесніка дырэктара цэнтру, запазычанасць у 16 мільёнаў — выпадак рэдка, за апошнія два гады такіх у Магілёве не было. Аднак бываюць і пераразлікі ў адваротны бок: вяртанне грошай складае каля чвэрці з усёй колькасці разыходжанняў з паказчыкамі лічыльнікаў.

Дзіяна СЕРАДЗЮК

«Мы не павінны саромецца айчынных тавараў...»

ТЫМ БОЛЬШ ШТО ІХ КОЛЬКАСЦЬ У КРАМАХ ХУТКА ПАВЯЛІЧЫЦА

рэалізацыю піва ў вялікіх бутэльках — абарона ўнутранага рынку. «З-за мяжы да нас ішоў тавар менавіта ў тары звыш 2 літраў», — сказаў міністр гандлю. Дарэчы, піва, якое ўвозіцца на тэрыторыю Беларусі, часам каштуе танней з-за дэмпінгавага цэнаўтварэння, калі тавар свядома прадаецца па ніжэйшых коштах. «Гэта падрывае працу айчынных вытворцаў, перашкаджае ім развівацца».

НОВОШТА ПРАДАВАЦЬ НЕЗРАЗУМЕЛА ШТО?

Валянцін Чаканаў асабліва вылучыў тэму прасоўвання беларускай прадукцыі замест імпартнай: «Мы не павінны саромецца айчынных тавараў — яны выраблены годна. На жаль, часам мы не ўмеем іх прасоўваць і прадаваць. Вось у чым асноўная наша праблема. Калі нармальна айчынную прадукцыю паказаць, адвесці пад яе добрыя месцы ў крамах, попыт павялічыцца».

Міністр лічыць важным крокам у гэтым напрамку ўвядзенне патрабаванняў увозіць у краіну толькі тыя тавары, на якія ёсць дакументы аб іх якасці і бяспецы. «Мы не дазволім

прадаваць на нашым рынку незразумела што, калі ёсць айчыны тавар належнай якасці. Таму індывідуальным прадпрыемствам і прыватным унітарным прадпрыемствам неабходна развіваць дыялог з беларускімі вытворцамі», — падкрэсліў Валянцін Чаканаў, дадаўшы, што гэты дыялог будзе ўзаемавыгадным. «З часам прадпрыемствы, многія з якіх сёння гавораць аб спыненні сваёй дзейнасці (з-за ўвядзення патрабаванняў аб наяўнасці дакументаў), пяройдуць на беларускія тавары, паколькі яны якасныя і маюць усе неабходныя дакументы», — упэўнены кіраўнік ведамства.

БЕЛАРУСКАЕ — АБАВЯЗКОВА, ІМПАРТУ — КОЛЬКІ ХОЧАШ

Яшчэ адна добрая навіна для нашых прадпрыемстваў — асартымент тавараў айчынай вытворчасці ў крамах будзе пашыраны ў адпаведнасці з Законам «Аб дзяржаўным рэгуляванні аб'ектаў гандлю і грамадскага харчавання ў Рэспубліцы Беларусь», які ўступіў у сілу 22 ліпеня. «Асартыментны пералік распрацаваны для таго, каб спажывец у краме мог

знайсці ўсё неабходнае — маляка, хлеб, капусту, каўбасу, мяса добрай якасці і па прымальным кошыце», — растлумачыў міністр. Ён удакладніў, што дакумент распрацаваны таксама зыходзячы з таго, якія тавары выпускаюцца айчынымі вытворцамі, а якія не вырабляюцца і не вырошчваюцца ў Беларусі (напрыклад, кава і цытрусавыя).

Асартыментны пералік тавараў, які дзейнічае сёння, рэкамендаваны да выканання. Пасля ўступлення ў сілу новага дакумента яго выкананне стане для суб'ектаў гандлю абавязковым. «Загадчыкі крам і кіраўнікі гандлёвых сетак абавязаны будзь мець у наяўнасці ўсе прадгледжаныя асартыментны пералікі тавараў беларускай вытворчасці. Пры гэтым імпартныя тавары не будуць забаронены да рэалізацыі ў любых колькасцях», — падкрэсліў Валянцін Чаканаў. «Цяпер доля айчынных тавараў, што паступаюць у продаж, складае ў агульным аб'ёме больш за 70%, — дадаў міністр. — З такім паказчыкам ніякія забароны нам не патрэбны».

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

■ Спажывец

Пра гэта заявіў кіраўнік ведамства Валянцін ЧАКАНАЎ, размаўляючы з журналістамі з нагоды 90-годдзя міністэрства і Дня работнікаў гандлю. Міністр паведаміў і некалькі іншых навін, цікавых для спажывцоў.

НЕ БОЛЕЙ ЗА 2 ЛІТРЫ

«Рэалізацыя піва ў пластыкавых бутэльках з часам будзе спынена, — сказаў міністр. — У многіх развітых краінах якасная алкагольная прадукцыя, у тым ліку піва, прадаецца толькі ў шклянках бутэльках, мы таксама будзем да гэтага імкнуцца». Гэтую думку ён выказаў, каментуючы забарону на продаж з 22 ліпеня піва ў тары звыш 2 літраў. Валянцін Чаканаў сказаў, што забарона на рэалізацыю піва ў тары вялікага аб'ёму была ўвядзена ў мэтак паступовага скарачэння спажывання насельніцтвам алкаголю.

Чакаецца, што падобны захад будзе эфектыўным. «Да ўступлення ў сілу забароны на расліццё алкагольных напояў у грамадскіх месцах, у парках і скверах маладыя людзі паўсюдна распівалі іх, што было вельмі непрыгожа. Пагадзіцеся, цяпер гэтага няма, у парках наведзены парадак», — падкрэсліў Валянцін Чаканаў.

Аднак ёсць і яшчэ адна прычына ўвядзення забароны на

ПАСТУКАЦЬ ПА ДРЭВЕ

Даходзіла да мадэрнізацыі... мадэрнізацыі

Дрэваапрацоўка ў апошнія месяцы не раз трапляла «пад раздачу». Аказалася, што прадпрыемствы неаднолькава спраўляюцца з пастаўленымі задачамі. Складаная і маштабная праекты запатрабавалі ад кіраўнікоў на месцах занадта шмат сіл, ведаў і вопыту. Усяго мадэрнізацыя дрэваапрацоўкі запатрабавала каля аднаго мільяруда еўра (крэдытныя рэсурсы пад гарантыю ўрада і бюджэтныя сродкі на пагашэнне працэнтаў па ім). Але хуткай аддачы не атрымалася. Эканамісты, пасля ўзбуджэння крымінальных спраў, нават пагаворвалі аб сістэмным крызісе галіны...

Толькі нядаўна «бавява дзеянні» на мадэрнізацыйным фронце сціхлі. Крытычны пункт быў пройдзены. Дзе-нідзе была выпушчана першая прадукцыя, а з ёй з'явілася упэўненасць, што грошы былі выдаткаваны не дарма.

Завяршылася абнаўленне прадпрыемства «Івацэвічдрэў». Цяпер там атрымліваюць ядрэнную вырубку ад рэалізацыі драўнянаструктурных і ламінаваных пліт і добрыя па мясцовых мерках заробак.

«Барысаўдрэў» грошы былі выдзелены, калі на прадпрыемстве яшчэ не было бізнес-плана. Таму гэты фінансавы дакумент складаўся пяць разоў. У выніку грошай спатрэбілася не 40 мільёнаў еўра, а амаль 110. Сёння ў Барысаве ўжо рэалізаваны некаторыя праекты, у прыватнасці, наладжана вытворчасць пліт МФ, усталяваны два катлы на мясцовых відах паліва, якія ўжо далі магчымасць сэканоміць з пачатку года больш за 3,5 мільярда рублёў.

На ААТ «Магілёўдрэў» былі ўвядзены ў эксплуатацыю аўтаматычная лінія па распілоўцы драўніны, лінія сартавання лесамацэрыялаў, сушыльны комплекс, лініі па выпуску клеенага бруса і мэблевага шчыта,

мэблевая вытворчасць, а таксама іншыя аб'екты, напрыклад, кацельня. Новае абсталяванне ўжо дазваляе прадпрыемству працаваць бясплатна. Вытворчыя лініі паступова выходзяць на праектныя магутнасці.

Мазырскі дрэваапрацоўчы камбінат правяраючыя крытыкавалі за тое, што пры распрацоўцы бізнес-плана дрэнна была вывучана тэхналогія новай вытворчасці. Сёння там ужо наладжаны выпуск піламацэрыялаў і атрымана першая партыя ізаляцыйных драўнянавалякністых пліт.

Даволі забытанай аказалася гісторыя мадэрнізацыі ААТ «Рэчыцадрэў», якая пачалася ў 2007 годзе і працягваецца да гэтага часу. Там змянілася сем праектных арганізацый і дзесяць будаўнічых падрадаччыкаў. Нядаўна на заводзе драўнянаструктурных пліт выпусцілі першую прадукцыю, завершана мадэрнізацыя фанернага завода і мэблевай фабрыкі. Пазтагна будучы ўвядзіцца ў эксплуатацыю лінія па імпрэгнаванні і цэх сінтэтычных смолаў.

Дзве задачы вырашаны пакуль на «Гомельдрэве»: уведзены ў эксплуатацыю цэх лесапілавання і новая кацельня. На чарзе здача галоўнага аб'екта — вытворчасці драўнянавалякністых пліт (МДФ/ХДФ).

Цяжкая сітуацыя на ААТ «Фандак». Абнаўленне найстарэйшага прадпрыемства прынесла мноства клопатаў: пастаянна ламаецца міні-ЦЭЦ (на рамонт якой траціцца немалыя грошы), новае абсталяванне для мадэрнізацыі фанернага завода давалося дазакупаць за ўласныя сродкі, лінія сартавання круглага лесу не працуе, паколькі ўстаноўлена на значнай адлегласці ад асноўнай вытворчасці. Да ўсяго іншага даводзіцца, прабачце за таўталогію, мадэрнізаваць нядаўна мадэрнізаванае: страцішы надзею давесці да розуму лінію кітайскага вытворцы XY-Group, кіраўніцтва абвясціла конкурс «на ажыццяўленне мадыфікацыі існуючай лініі па вытворчасці тонкіх драўнянаструктурных пліт».

Няпроста ўзводзілася прадпрыемства па вытворчасці драўнянавалякністых пліт (МДФ/ХДФ) магутнасцю 140 тысяч кубаметраў за год на ААТ

ФОТА БЕЛТА

«Віцебскдрэў» і аналагічнае, магутнасцю больш за 200 тысяч «кубоў», на «Мастоўдрэве» (запуск запланаваны на люты 2015 года).

Мадэрнізацыя закранула і іншыя прадпрыемствы. Напрыклад, Светлагорскі цэлюлозна-кардонны камбінат будзе завод па вытворчасці сульфатнай беленай цэлюлозы, філіял Добрушская папяровая фабрыка «Герой працы» ААТ «Кіруючая кампанія холдынга «Беларускія шпалеры» наладжвае вытворчасць мелаваных і немелаваных відаў кардону, а Завод газетнай паперы стварае сучасную вытворчасць па выпуску паперы-асновы для дэкаратыўных аблічавачных мацэрыялаў. Працаваць по-новаму прыйшлося і мэблешчыкам.

Прагнозы і магчымасці

«Казаць пра агульную аддачу ад новых і мадэрнізаваных прадпрыемстваў галіны мы зможам толькі пасля іх выхаду на праектныя магутнасці, — адзначае першы намеснік старшыні канцэрна «Беллеспапрам» Дзмітрый ЛІЗУРА.

Прэзідыумам Савета Міністраў Рэспублікі зацверджаны графік уводу аб'ектаў на бягучы і будучы гады. Канцэрн упэўнены, што прадпрыем-

ствы ўкладуцца ў тэрміны пры ўмове рытмічнага фінансавання інвестыцыйных праектаў банкам, а таксама якасна і своєчасовага выканання работ будаўнічымі і праектнымі арганізацыямі.

Новыя тэхналогіі дазваляюць безадходна (а значыць — эканомна) выкарыстоўваць сыравіну (каля 50 працэнтаў гэта нізкакаштунковая, дробнатаварная драўніна, якая падыходзіць для вытворчасці плітнай прадукцыі). Сталі ў вялікіх аб'ёмах выкарыстоўвацца і адходы вытворчасці. Напрыклад, практычна ўсё пілавінне, якое атрымліваецца пры лесапілаванні, выкарыстоўваецца для выпуску паліўных брыкетаў і драўняных гранул (пелет). Патрэба прадпрыемстваў канцэрна ў драўніне будзе расці. Сёлета плануецца перапрацаваць 4 мільёны кубоў, у наступным — 6,3 мільёна, а да 2017 года можа спатрэбіцца амаль 8 мільёнаў кубоў.

Прагназуецца, што аб'ёмы прадукцыі дрэваапрацоўкі да 2017 года павялічацца ў 2,5 раза! Выпуск драўнянаструктурных пліт дасягне 620 тысяч кубаметраў за год, драўнянавалякністых пліт — 610 тысяч, фанеры — 280 тысяч, ламінаваных падложных пакрыццяў — больш за 15 мільёнаў квадратных метраў,

ізаляцыйных драўнянавалякністых пліт — 230 тысяч кубоў. Больш будзе вырабляцца і мэблі.

Горкі вопыт на перспектыву

Мадэрнізацыя прадгледжвае не толькі ўстаноўку новага абсталявання, але і новыя прынцыпы гаспадарання, павышэнне кваліфікацыі работнікаў. Праца па ўказцы, без папярэдняй ацэнкі прадпрыемства, яго патэнцыялу, без належнай інжынерна-рынгавай падрыхтоўкі, даследаванняў ёмістасці рынку, магчымасцяў па збыце прадукцыі, акцэнт на рашэнне імгненнага, а не комплекснага задач прыводзілі да таго, што бізнес-планы перапісваліся некалькі разоў, увядзеныя лініі не загрузіліся на сто працэнтаў, работнікам не хапала часу, ведаў і навыкаў, каб засвоіць праграмы кіравання высокатэхналагічным абсталяваннем. З гэтымі і іншымі праблемамі калектывы спраўляліся аператыўна, з вялікай напругай сіл і нерваў.

«Першыя складанасці паўсталі на этапе вырашэння фінансавых пытанняў, праектных работ. На вырашэнне гэтых праблем спатрэбілася некалькі гадоў. Адчувалася адсутнасць спецыялізаваных праектных і будаўнічых арганізацый, — узгадвае Дзмітрый Лізура. — Былі праблемы, звязаныя з недасканалым менеджментам, негатаўнасцю многіх кіраўнікоў і спецыялістаў да рэалізацыі такіх маштабных задач. Дзесьці людзі проста недобрасумленна ставіліся да справы».

Сёння прадпрыемствы імкнуцца замацавацца на новых рынках, напрыклад, у сярэдняазіяцкіх краінах. Літаральна нядаўна былі падпісаны кантракты на пастаўку туды драўнянаструктурных і драўнянавалякністых пліт. Пачаты эксперт у Турцыю шырокафарматнай ламінаванай фанеры вытворчасці ААТ «Мастоўдрэў».

Асэнсаванне пройдзенага за апошнія гады, вопыт абнаўлення і хуткай перабудовы менеджменту на новы лад стануць ядрэннай падмогай у будучых справах: у дзяржаўных планах — мадэрнізацыя льновытворчасці і тэкстыльнай прамысловасці. Святлана ДЗЯВЯТКАВА.

■ Футбол

БАТЭ КРОЧЫЦЬ ДАЛЕЙ

БЕЛАРУСКІ КЛУБ ПРАЙШОЎ У ТРЭЦІ КВАЛІФІКАЦЫЙНЫ ЭТАП ЛІГІ ЧЭМПІОНАЎ ЗА КОШТ ГОЛА, ЗАБІТАГА НА ВЫЕЗДЗЕ

Пасля хатняй нульвай нічыёй з албанскім «Скендэрбеў» гульня ў адказ для БАТЭ з вялікай верагоднасцю становілася выпрабаваннем. Праўда, беларускі клуб і раней любіў панерваваць сваіх заўятараў, пакідаючы вызначэнне пераможцы на гасцявую для сябе сустрэчу. Але цяпер у большасці фанатаў не было ніякай упэўненасці ў пазітыўным выніку — надта нясмела выглядаў БАТЭ ў першым раўндзе супрацьстаяння ў Барысаве.

Для албанскіх фанатаў вынік таксама стаў сюрпрызам. Многія нават казалі пра тое, што з беларусамі «Скендэрбеў» правёў лепшую гульню ў сваёй гісторыі, і абяцалі шалёную падтрымку сваім любімцам у Кортцы.

У другой гульні галоўны трэнер барысаўчан Аляксандр Ермаковіч пакінуў на лаўцы запасных адну з галоўных ударных сіл БАТЭ — Сяргея Крыўца. Відавочна, разлік рабіўся на тое, што калі сітуацыя стане зусім крытычнай, на поле з'явіцца гэты крэатыўны хаўбек.

Тым не менш першымі мяч з сеткі дасталі гаспадары поля. На 29-й хвіліне Максім Валадзько ад самай лініі варот навесіў мяч у штрафную, дзе першым на мячы апынуўся далёка не самы высокі абаронца барысаўчан Анры Хагуш. Расійскі легіянер не памыліўся і галавой прабіў пад самую перакладзіну — 0:1.

Фота: fcbale.by

БАТЭ ад пачатку матча не змяняў ціск на вароты «Скендэрбеў», і гэта давала плён. Албанцы не рызыкавалі ўсімі сіламі ісці наперад і пакідалі шмат прасторы для фантазіі беларускім футбалістам. Першы тайм скончыўся з перавагай БАТЭ як па гульні, так і на табло.

У другой палове албанцы ўзвінцілі тэмпу гульні, разумеючы, што для праходу далей ім трэба адзначыцца як мінімум двойчы. БАТЭ пачаў выбудоваць масіраваную абарону калі сваіх варот. Першыя хвіліны гэта атрымлівалася нядарна, да галявых

Астатнія амаль паўгадзіны гульні праходзілі пад дыктоўку гаспадароў. БАТЭ намертва засеў у абароне, не даючы албанцам развярнуцца. Пры гэтым беларусы нават не рабілі спроб контратакаваць. «Скендэрбеў» мог навалвацца на вароты беларусаў у поўным складзе. Першая ж контратака БАТЭ ўжо ў дабаўленыя да асноўнага часу хвіліны скончылася выходам «два ў аднаго». Але Віталь Радзівонаў спачатку дазволіў дагнаць сябе абаронцу «Скендэрбеў», а потым памыліўся з завяршальнай перадачай. БАТЭ не без удачы захаваў свае вароты «сухімі» і давёў справу да вынікавай нічыёй.

У наступным раўндзе беларускаму клубу будзе супрацьстаяць венгерскі «Дэбрэцэн», які па суме дзвюх сустрэч перайграў паўночнаірландскі «Кліфтанвіль». БАТЭ і «Дэбрэцэн» ужо сустракаліся ў адборачным турніры Лігі чэмпіонаў 2012/13. Тады барысаўчане дома згулялі ў нічыю 1:1, а ў гасцях перамаглі з лікам 2:0.

Сваімі ўражаннямі ад гульні з карэспандэнтам «Звязды» падзяліўся **каментатар БДТРК Уладзіслаў ТАТУР**:

— Зараз усе вельмі скептычна выказваюцца наконт гульні «БАТЭ» ў гэтым сезоне, але я гэтага скептыцызму не падзяляю. Такія эмоцыі — вынік завышаных чаканняў. Трэба разумець, што каманда не можа ўвесь час падтрымліваць вельмі высокі ўзровень гульні. БАТЭ шмат гадоў быў гегемонам у айчынным футболе і дасягнуў многага на еўраарэне. Цяпер часткова абнавіўся склад каманды, падцягваюцца маладыя футбалісты. Пры гэтым барысаўчане ідуць на другім месцы ў чэмпіянаце краіны і сёння знаходзяцца ўсяго ў адным кроку ад групавога этапу Лігі Еўропы. Што яшчэ трэба заўзятарам? Калі казаць менавіта пра матч са «Скендэрбеў», то, я думаю, трэнер рабіў усё правільна — гуляў па ліку. Безумоўна, не абышлося без шанцавання, але гэта неад'емны складнік футбола. Думаю, нейкія вынікі па перспектывах БАТЭ ў сезоне варта будзе рабіць пасля сустрэч з «Дэбрэцэнам» і мінскім «Дынама».

— Зараз усе вельмі скептычна выказваюцца наконт гульні «БАТЭ» ў гэтым сезоне, але я гэтага скептыцызму не падзяляю. Такія эмоцыі — вынік завышаных чаканняў. Трэба разумець, што каманда не можа ўвесь час падтрымліваць вельмі высокі ўзровень гульні. БАТЭ шмат гадоў быў гегемонам у айчынным футболе і дасягнуў многага на еўраарэне. Цяпер часткова абнавіўся склад каманды, падцягваюцца маладыя футбалісты. Пры гэтым барысаўчане ідуць на другім месцы ў чэмпіянаце краіны і сёння знаходзяцца ўсяго ў адным кроку ад групавога этапу Лігі Еўропы. Што яшчэ трэба заўзятарам? Калі казаць менавіта пра матч са «Скендэрбеў», то, я думаю, трэнер рабіў усё правільна — гуляў па ліку. Безумоўна, не абышлося без шанцавання, але гэта неад'емны складнік футбола. Думаю, нейкія вынікі па перспектывах БАТЭ ў сезоне варта будзе рабіць пасля сустрэч з «Дэбрэцэнам» і мінскім «Дынама».

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ

УРАЖАННІ БЕЛАРУСКІХ І АЛБАНСКІХ ЗАЎЗЯТАРАЎ ПАСЛЯ ГУЛЬНІ:

AVANK, by.tribuna.com:

— *Прыемна ўсведмаляць, што склад БАТЭ пры яго маладосці амаль цалкам беларускі. Мінаюць гады і пакаленні гульцоў, а сваіму курсу чэмпіён не змяняе. І калі пад гэтым ракурсам глядзіш на такія матчы, то ўзгадваеш, што і раней было не менш «валідольна». Ёсць упэўненасць, што на пытанне ў вароты ў Барысаве знойдуць адказ.*

Yanux, forum.pressball.by:

— *Вядома, пашанцавала. «Скендэрбеў» лёгка мог прайсці далей... Будзем спадзявацца, што галкіпер усё ж такі супакоіцца, і венграў пройдзем. А там ужо і групы ў еўракубку гарантуем.*

— *Ну, а тым, хто крычыць «ганьба», магу нагадаць, як усе радаваліся, калі БАТЭ першы раз выйшаў у групу. Тады, вядома, прайсці было складаней, але паўтарыць гэтага пакуль не змог ніводзін беларускі клуб. І ў мяне вялікія сумненні, што сёлета нехта з астатніх зможа прайсці кваліфікацыю і адабрацца ў групу Лігі Еўропы.*

Florind Kamberi, facebook.com:

— *Дзве гульні, і абедзве склаліся няўдала для «Скендэрбеў». Трэба сказаць, што і БАТЭ нічога не паказаў, значна большага мы чакалі ад гэтай каманды. Усё адно, наша каманда заслугуе падзякі за такую адданую гульню.*

АГРАНОМ — 3-ЗА ШКОЛЬНАЙ ПАРТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Пры гэтым выклікае непаразуменне, што на бюджэтную форму навучання мінімальна «планка» балаў па выніках цэнтралізаванага тэсціравання зніжана, а на платную засталася ранейшай. Хаця, здавалася б, яны павінны быць у правах ураўнаваны. Калі нічога не зменіцца, мы не набярэм чалавек 300 на платную форму навучання.

— **Чым выклікана меншая зацікаўленасць моладзі ў такіх прафесіях, як аграном, заатэхнік і ветурач?**

— Напэўна, спецыфікай гэтай працы — вельмі напружанай, адказнай. Моладзь бачыць гэта, калі старэйшыя студэнты бываюць на практыцы, пра гэта ў вёсках гавораць бацькі. Хаця ёсць нямыла прыкладаў, калі ў нядаўніх выпускнікоў нашага ўніверсітэта ўсё складаецца выдатна — і зарплата вельмі добрая, і жыллёвыя, іншыя сацыяльныя ўмовы дастойныя. Гэта яны самі пацвярджаюць на ўжо традыцыйных злётах маладых спецыялістаў Гродзеншчыны. З іншага боку, калі ў гаспадарках належна клопат аб маладых кадрах не працягваюць, то яны, адпрацаваўшы абавязковы тэрмін, з'язджаюць.

Сёння вельмі важнае значэнне мае правільная прафэсійная работа. І займацца ёй, мяркую, павінны не толькі ВНУ, але і, так бы мовіць, спажыўцы нашых адукацыйных паслуг. Недастаткова звярнуцца ва ўніверсітэт з просьбай накіраваць агранома, заатэхніка ці ветурача. А што вы самі зрабілі, каб нехта з вашага раёна вучыўся па гэтых спецыяльнасцях? Так, ёсць прыклады, калі кіраўнікі сельгаспрадпрыемстваў пачынаюць

падрыхтоўку сваіх будучых кадраў яшчэ ў школе — нават плацяць дзецям, якія добра вучацца, стыпендыю, а потым накіроўваюць у аграрную ВНУ. Але, на жаль, такую зацікаўленасць працягваюць далёка не ўсюды.

— **Адна з «фішак» Гродзенскага аграрнага ўніверсітэта, як вядома, у забеспячэнні ўсіх студэнтаў месцамі ў інтэрнатах. А якія яшчэ аргументы на яго карысць?**

— Ёсць такая стандартная фраза аб стварэнні ўсіх умоў для раскрыцця патэнцыялу асобы. Але ж у нас так і ёсць, сапраўды створаны ўсе ўмовы, каб малады чалавек сябе праявіў. І не толькі ў вучобе, дзякуючы выкладчыкам — сапраўдным прафесіяналам сваёй справы, але і ў навукова-даследчай рабоце, грамадскай дзейнасці, мастацкай самадзейнасці, спорце. У прыватнасці, мы маем магчымасці эфектыўнага супрацоўніцтва са шматлікімі навуковымі цэнтрамі ў нашай рэспубліцы і за мяжой, праходжання вытворчай практыкі на лепшых беларускіх прадпрыемствах і ў фермерскіх гаспадарках Польшчы, Германіі і іншых краін. Асноўны ўпор у падрыхтоўцы спецыялістаў робім менавіта на практычны складнік, тым больш што амаль усе нашы выкладчыкі цесна звязаны з вытворчасцю, працуючы па тых ці іншых гаспадарчых дагаворах. Такім чынам, у студэнтаў ёсць магчымасці не толькі тэорыю спасцігнуць, але і быць у курсе праблем рэальнай эканомікі, а пасля заканчэння ўніверсітэта атрымаць гарантыванае рабочае месца па запатрабаванай спецыяльнасці.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

■ Юбілей

ГАРМАНІЧНАСЦЬ ПА-БЕЛАРУСКУ

У 80-гадовы юбілей Генадзь Гарбук збіраецца праспяваць пра жыццё

Сёння народны артыст Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы Генадзь Гарбук адзначае дзень народзінаў. Лета, тэатральнае зацішша... Не, сваё свята артыст збіраецца падзяліць з прыхільнікамі: у верасні, ужо на пачатку новага сезона, Генадзь Міхайлавіч запрасіць на творчую вечарыну «Песні майго жыцця», дзе паўстане... спеваком. Запрасіць у тэатр, у якім ён працуе ўжо больш за 50 гадоў.

Тэатр — гэта яго лёс. І яго лёс — менавіта гэты тэатр: беларускі нацыянальны (Коласаўскі ў Віцебску, дзе пачынаў, і Купалаўскі). Інакш не скажаш, калі паглядзеў безліч спектакляў з яго ўдзелам, дзе кожны раз была нагода разважаць пра тое, што ёсць наш чалавек, на нашай зямлі, якой на долю выпала наша гісторыя. І кожным разам у гэтых спектаклях Генадзь Гарбук быў такім сваім і пазнавальным, што за ролямі — праз персанажаў — так ці інакш паўставала Беларусь. Простая (як здаецца). Задуманная (можэ таму, што ўнутры — вір думак). Стрыманая (ці гэта насамрэч ідзе ад спакойнай прыроды?). Павольная (але ж нездарма ў гэтым слове ёсць частка «волі!»). Разважлівая (праз сукупную мудрасць папярэдніх пакаленняў). Чулівая (як жа мы — ды без дабрні і асаблівай сардэчнасці?). Купалаўскі тэатр і акцёр Гарбук проста вель-

ны табе праілюструюць. Прычым так, як быццам гэта жыццё і ёсць, а не гульня акцёра. Вось хоць бы ўзгадаць адну з нядаўніх роляў у кіно — дзед Талаша, паводле коласаўскай «Дрыгвы». Гэта ж абсалютна наш дзед — дагэтуль у вёсках падобных дзядуляў пабачыць можна. І нездарма для Генадзя Гарбука гэтая роля была надзвычай важнай, ён вельмі хацеў яе сыграць: герой, якога ён ведае, разумее, адчувае і любіць.

Можа, у тым і сакрэт таго, што ў асобе Генадзя Міхайлавіча глядач бачыць беларуса, дзе ён ні жыў — у горадзе ці ў вёсцы, якім бы ён ні быў — селянінам ці шляхціцам, альбо сучасным гараджанінам. Прыродная арганічнасць у спалучэнні з добрай тэатральнай адукацыяй нарадзілі талент адчування сутнасці. І ўмёне яе данесці. А вучыцца гэтаму ён пачаў рана — яшчэ са школьнай самадзейнасці на роднай Вушачыне. Потым у Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце, дзе яго настаўнікам быў Дзмітрый Арлоў. Але яго настаўнікам быў і тэатр, само мастацтва, якое не прымае падману і ўвесь час патрабуе самаўдасканалення. Генадзь Міхайлавіч прыняў і гэтую ўмову творчага доўгажыцця: не цураўся спектакляў сучасных, эксперыментальных. І ўвесь час шукаў для сябе крыніцы энергіі: ці то ў самой актыўнай працы, ці ў сабе самім (нездарма ж узнікла захваленне ёгай).

Яго ролі не пералічыць. У тэатры імя Янкі Купалы ён паспяхова працаваў з рознымі рэжысёрамі — вельмі запатрабаваны акцёр, калі паглядзець па спектаклях, якія ідуць цяпер. Па працах у кіно наогул вядомы на ўвесь былы Саюз — варта ўзгадаць ролю Андрэя Ходаса ў камедыі «Белыя росы» ці ваенную драму «Знак бяды» (за выкананне ролі Петрака партрэт Генадзя Гарбука з'явіўся ў Лонданскім музеі кінамастацтва). Узнагарод і адзнак багата: Дзяржаўная прэмія СССР (за працу ў фільме «Людзі на балоце»), медаль Францыска Скарыны, прэмія «За духоўнае адраджэнне», прэмія Беларускага саюза тэатральных дзеячаў «Хрустальная Паўлінка» і іншыя. Але галоўнае званне Генадзя Гарбука — народны артыст Беларусі. Па сутнасці — наш!

У дзень юбілею любімаму артысту супрацоўнікі газеты і чытачы зычаць новай цікавай працы, у якой хацелася б з намі размаўляць.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста Беларусі Генадзя Гарбука з 80-годдзем.

«Унікальны мастацкі талент і высокі прафесіяналізм зрабілі Вас адным з выдатных майстроў беларускай сцэны, чые ролі краюць сэрцы глядацоў жыццёвай праўдай, увасабленнем лепшых рыс народнага характару і псіхалагічнай глыбінёй, з'яўляюцца ўзорам для маладых тэатральных дзеячаў», — гаворыцца ў віншаванні.

Як адзначыў кіраўнік дзяржавы, вобразы, створаныя Генадзем Гарбукам у спектаклях паводле твораў розных аўтараў, сталі неацэнным укладам у скарбніцу нацыянальных культурных каштоўнасцяў, духоўна выхавалі не адно пакаленне грамадзян краіны.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

мі супалі — у часе і па сэнсе. Для яго заўсёды важны сэнс ролі. Для яго важна, каб гэты сэнс трапіў у цэль — у чалавека, узнікаючы яго ад дробнага і часовага да высокага і вечнага. Ён гэта рабіў у сваіх ролях нават тады, калі героі, здавалася б, усё рабілі наадварот. Але героі такія, якія мы, людзі адсюль. І Генадзь Гарбук гэта ілюстравалі. Пра тое, чаму такі Васіль Дзятлік з «Людзей на балоце», усе разважалі яшчэ ў школе. Але адна справа — пагаварыць. Іншая — калі са сцэ-

У ролі дзед Талаша.

■ Пасольскі клуб

ІРАК: ГАЛОЎНАЕ — ІМКНЕННЕ ДА АДЗІНСТВА І СТАБІЛЬНАСЦІ

Пасол гэтай краіны ў Беларусі бачыць вялікія перспектывы нашага супрацоўніцтва

Фота: Харанні АСМОЛЫ.

Складаны час перажывае далёкі ад Беларусі Ірак. І разам з тым гэтая краіна блізка і зразумелая нам. Грамадства, усе інстытуты ўлады занепакоены ўзнаўленнем інфраструктуры дзяржавы. 30 красавіка 2014 года ў краіне прайшлі парламенцкія выбары. Народ актыўна ўдзельнічаў у галасаванні, не пабаяўся пагроз тэрарыстаў. 1 ліпеня 2014 адбылося першае пасяджэнне парламента Рэспублікі Ірак на чале з доктарам Мехдзі аль-Хафезам як старэйшым па ўзросце сярод удзельнікаў сходу. Другое пасяджэнне — 15 ліпеня. Старшынёю парламента выбралі Салім аль-Джубуры ад фракцыі «Кааліцыя іракскіх сіл». На фоне гэтых падзей і праходзіць наша размова з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Рэспублікі Ірак у Рэспубліцы Беларусь спадаром Хайдарам Мансуром Хадзі Аузісам.

— **Як даўно вы працуеце ў нашай краіне? Ці змяніліся вашы ўяўленні пра Беларусь за час знаходжання ў параўнанні з тым, што вы раней ведалі?**

— У Беларусі я вось ужо чатыры гады. Пакуль не прыехаў у Мінск, ма-ла што ведаў пра вашу краіну. Таму вельмі інтэнсіўна пачаў вывучаць усе магчымыя крыніцы інфармацыі, каб паболей ведаць пра гісторыю і сучаснасць Беларусі. Пазнаёміўся з многімі людзьмі. Кожны год, кожны месяц і нават дзень прыносяць мне адкрыцці, я сягаю ў сутнасць характару беларусаў, здзіўляюся, якія добрыя, яркія, цікавыя людзі жывуць тут. Дарэчы, пра гэта я часта гавару сваім землякам, студэнтам, якія вучацца ў Беларусі — а іх болей за 350 чалавек. Пераконваю маіх суайчыннікаў, што ў вас шмат ча-му можна павучыцца.

— **Маштабы супрацоўніцтва Беларусі і Ірака ў галіне эканомікі... Наколькі яны вас на сённяшні дзень задавальняюць?**

— Безумоўна, хацелася б іншых абсягаў, іншага ўзроўню супрацоўніцтва. Патэнцыйныя магчымасці дзеля гэтага ёсць. І ў галіне сельскагаспадарчай вытворчасці, і ў прамысловасці, у тым ліку ў галіне ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва. Але апошнія месяцы паказваюць, што абодва бакі актыўна завалялі ў гэтым плане. Па-першае, наша краіна ідзе па шляху палітычнай стабілізацыі. Па-другое, у Беларусь пацягнуліся прадстаўнікі нашага бізнесу. Мяркую, што будзе параўнальны пра-рыў у галіне гандлёвых адносін. Нядаўна я сустрэўся з міністрам замежных спраў Рэспублікі Беларусь спадаром Уладзімірам Макеем. Я ўдзячны Ула-дзіміру Уладзіміравічу за ўважлівае ўніканне ў іракскую сітуацыю. Карыс-най мне ўяўляецца і сустрэча з паслом

Рэспублікі Беларусь у Турцыі спадаром Андрэем Савіных. Ён па сумяшчаль-ніцтве прадстаўляе інтарэсы Беларусі ў Іраку. Наперадзе ў нас вялікая рабо-та па адкрыцці Пасольства Беларусі ў Іраку. Лічу гэта найважнейшай задачай сваёй дыпламатычнай місіі і прыклад-ваю для яе вырашэння ўсе свае сілы. Думаю, што з адкрыццём пасольства спросціцца фармат выезду ў Беларусь. На гэта звернуць увагу, несумненна, і дзелавыя колы Ірака. Дарэчы, нядаўна ўжо была сустрэча іракскіх і беларускіх бізнесменаў у Мінску. Яе арганізавала пры нашай падтрымцы Беларуская гандлёва-прамысловая палата.

— **Магчыма, у кантактах такога кшталту абмяркоўваецца і тэма ін-вестыцый?..**

— У бліжэйшы час рыхтуецца вялі-кая канферэнцыя бізнес-супольнасці Ірака і Беларусі. І тэма інвестыцый у беларускую эканоміку будзе займаць адно з цэнтральных месцаў.

— **Ірак валодае багатым культурным патэнцыялам... Што робіць пад вашым кіраўніцтвам пасольства Ірака, каб шырэй прадстаўляць у Беларусі культуру вашай краіны, вашага народа?**

— Мы выкарыстоўваем патэнцыял, які нясе ў сабе наша студэнцкая мо-ладзь. Ужо двойчы праводзілі выстаў-кі ў БНТУ. Дэманстравалі там наша выяўленчае мастацтва, кнігавыданне, іншыя віды мастацтва, нацыянальнай культуры. У сваю чаргу мастацкі ка-лектыў з Беларусі пабываў у іракскім Курдыстане, выступіў на розных пля-цоўках нашай краіны. Спадзяёмся на больш сур'ёзнае развіццё адносін паміж пісьменнікамі, кнігавыдаўцамі Беларусі і Ірака. Пасольства падара-вала Нацыянальнай бібліятэцы Бела-русі 200 кніг, у асноўным на курдскай мове.

— **Адносіны паміж краінамі — гэта заўсёды выпрацоўка агульных ці блізкіх пазіцый на міжнародным узроўні... Некалькі слоў пра тое, што звязвае ў гэтым плане Беларусь і Ірак...**

— Мы ўдзячныя Прэзідэнту Рэспуб-лікі Беларусь Аляксандру Рыгоравічу Лукашэнку, міністэрству замежных спраў за чуйнасць у дачыненні да нашай краіны, за разуменне працэсаў, якія адбываюцца ў Іраку. Вы прызналі часовы ўрад, калі нам асабліва цяжка было. З разуменнем паставіліся да на-ступных складаў нашага нацыяналь-нага ўрада. Асудзілі ўсе тэрарыстыч-ныя акты, якія адбыліся ў Іраку...

— **І сёння яшчэ сітуацыя ў краіне надзвычай напружаная...**

— Так, тэрарысты групойкі «Іслам-ская дзяржава Ірака і Леванта», якія ўваходзяць у «Аль-Каїду», у супрацоў-ніцтве з іншымі ўзброенымі групамі захапілі правінцыю Найнава і яе цэнтр горад Масул. З-за адсутнасці кантро-лю над сітуацыяй з боку арміі і паліцыі баявікі змаглі прасунуцца далей на поў-дзень у бок правінцыі Салах-эд-Дзін і яе цэнтра горада Цікрыт. Іракскі ўрад, не марудзячы, ажыццявіў рэарганіза-цыю ўзброеных сіл і прыняў усе ме-ры супрацьдзеяння. Тым самым адбіў напады баявікоў на ўскраіны гарадоў Байджа і Самара, вымусіў тэрарыстаў адступіць. Войскі Курдзістанскага рэ-гіёна «Пешмерга» ўзялі пад кантроль горад Кіркук на поўначы Ірака, каб па-пярэдзіць пранікненне тэрарыстаў на неабароненыя тэрыторыі. Зараз пры-кладаюцца ўсе намаганні для дася-гнення адзінства ў пазіцыі палітычнага кіраўніцтва краіны. Мне вельмі прыем-на, што і на сустрэчы з міністрам за-межных спраў Беларусі ў нас размова ў значнай ступені ішла пра захаванне Ірака як цэласнай краіны.

— **А колькі сённяшні Ірак уваж-лівы да таго, што адбываецца ў Бе-ларусі і суседніх з намі краінах?**

— Мы з цікавасцю сочым за раз-віццём інтэграцыйных працэсаў, у якіх удзельнічае Беларусь. Еўразійская су-польнасць, над фарміраваннем якой вы працуеце, — сур'ёзны напрамак для стварэння прызных перспектыв у развіцці вашай краіны. Мы толькі рады гэтаму, спадзяёмся, што менавіта гэты шлях дапаможа пашырыць і эканаміч-ныя адносіны Беларусі і Ірака.

Гутарыў Сяргей ШЫЧКО

Совместное белорусско-российское ОАО «Белгазпромбанк»
220121, г. Минск, ул. Притыцкого, 60/2. Телефон для справок: 120

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС на 1 июля 2014 г.

(в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	2014 год	2013 год
1	2	3	4	5	6
1	АКТИВЫ				
2	Денежные средства	1101		459 100	300 614
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102		9 931	15 222
4	Средства в Национальном банке	1103		2 295 320	1 566 919
5	Средства в банках	1104		1 021 495	801 791
6	Ценные бумаги	1105		2 201 202	1 273 965
7	Кредиты клиентам	1106		9 681 582	6 643 766
8	Производные финансовые активы	1107		884 665	671 924
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108		148	148
10	Основные средства и нематериальные активы	1109		524 525	346 010
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110		-	227
12	Отложенные налоговые активы	1111		-	-
13	Прочие активы	1112		158 701	166 729
14	ИТОГО АКТИВЫ	11		17 236 669	11 787 315
15	ОБЯЗАТЕЛЬСТВА				
16	Средства Национального банка	1201		326 662	321 401
17	Средства банков	1202		4 520 717	2 744 301
18	Средства клиентов	1203		8 821 605	6 024 717
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204		765 039	532 201
20	Производные финансовые обязательства	1205		141	118
21	Отложенные налоговые обязательства	1206		-	-
22	Прочие обязательства	1207		103 056	110 692
23	ВСЕГО обязательства	120		14 537 220	9 733 430
24	СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ				
25	Уставный фонд	1211		1 252 269	1 252 269
26	Эмиссионный доход	1212		-	-
27	Резервный фонд	1213		280 902	231 236
28	Фонд переоценки статей баланса	1214		216 937	176 480
29	Накопленная прибыль	1215		949 341	393 900
30	ВСЕГО собственный капитал	121		2 699 449	2 053 885
31	ИТОГО обязательства и собственный капитал	12		17 236 669	11 787 315

ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ на 1 июля 2014 г.

(в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	2014 год	2013 год
1	2	3	4	5	6
1	Процентные доходы	2011		956 898	633 861
2	Процентные расходы	2012		494 543	287 744
3	Чистые процентные доходы	201		462 355	346 117
4	Комиссионные доходы	2021		203 465	142 166
5	Комиссионные расходы	2022		70 485	49 908
6	Чистые комиссионные доходы	202		132 980	92 258
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203		1 055	179
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204		31 462	678
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205		13 399	16 525
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206		62 590	10 869
11	Чистые отчисления в резервы	207		105 533	25 289
12	Прочие доходы	208		118 392	22 513
13	Операционные расходы	209		271 304	194 446
14	Прочие расходы	210		27 231	44 199
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211		418 165	225 205
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212		58 569	39 996
17	ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)	2		359 596	185 209

Председатель правления

В.Д.Бабарико

Главный бухгалтер

Т.М.Пивовар

Дата подписания: 12 июля 2014 г.

Данная отчетность опубликована на сайте ОАО «Белгазпромбанк» www.belgazprombank.by в разделе «Финансовые показатели».

Лицензия на осуществление банковской деятельности № 8
выдана Национальным банком Республики Беларусь 24.05.2013. УНП 100429079

■ Запрашалынік

ПАСПЯХОВЫ НАСТАЎНІК — ПАСПЯХОВЫ ВУЧАНЬ

Дабрачынная выстава-продаж вырабаў школьных бізнес-кампаній пройдзе падчас абласной канферэнцыі педагогічных работнікаў Мінскай вобласці, што плануецца 15 жніўня ва Уздзенскім раёне. Выручаныя сродкі будуць накіраваны на будаўніцтва Беларускага дзіцячага хоспіса.

Упершыню работа форуму будзе арганізавана ў форме дыялогавых пляцовак па разнастайных кірунках дзейнасці. Педагогі цэнтральнага рэгіёна падзяляцца вопытам работы, падвядуць вынікі мінулага навучальнага года і вызначаць прыярытэты на новы. Яны змогуць наведваць выставы дэкаратыўна-прыкладнога і выяўленчага мастацтваў, прыняць удзел у майстар-класах, якія пра-

вядуць навучэнцы і педагогі ўстаноў прафесійна-тэхнічнай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

Школьнікі Уздзенскага раёна прадэманструюць прысутным дасягненні ў мотаспорце, фігурным ваджэнні веласіпеда, настольным тэнісе, боксе, каратэ. Сваё майстэрства пака-жа і каманда юных выратавальнікаў-пажарных «Неўтаймаванья». На канферэнцыі падвядуць

таксама вынікі штогадовага спаборніцтва «За дасягненне высокіх паказчыкаў у развіцці адукацыі», ушануюць маладых спецыялістаў і педагогаў вобласці, якія сталі пераможцамі трэцяга этапу рэспубліканскага конкурсу пра-фесійнага майстэрства «Настаўнік года Рэспублікі Беларусь».

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

Імёны

Валерыя САДОЎСКАЯ:

«НЕ СЫХОДЖУ СА СЦЭНЫ Ў РАЗГАРЫ ШОУ»

Поспех спадарожнічае рызыкаўным і таленавітым. Такім, як Валерыя Садоўская — пераможца тэлепраекта АНТ «Акадэмія талентаў. Трэці курс». Яна заявіла пра сябе на ўсю краіну, выйграла грашовы прыз для працы над сваім першым альбомам і шанц супрацоўнічаць з Леанідам Шырыным. Мы сустрэліся з гэтым творчым тандэмам, каб даведацца больш пра новую надзею беларускай эстрады...

— Валерыя, вы адкрывалі музычны фестываль «Мост». Якія ўражанні?

В. С.: Пасля фестывалю я дні чатыры яшчэ хадзіла ў стане эйфарыі. Таму што ў такой падзеі ўдзельнічала ўпершыню і магу сказаць, атрымала вялікі вопыт. Яшчэ я проста вельмі люблю Джона Ньюмана, таму з асадай пабыла на яго выступленні. Наогул я змагла паглядзець, як артысты працуюць на сцэне жывцом. І гэта, безумоўна, пакідае моцнае ўражанне.

— З перамогай на «Акадэміі талентаў» ужо звякліся?

В. С.: У мяне многія цікавяцца, маўляў, выйграць, напэўна, было нерэальна? А я ішла да гэтай мэты, хоць і без усялякіх думак

пра перамогу. Цяпер жа разумею: класна, што склалася менавіта так. Трэба рухацца далей. Спадзяюся, гэты крок дапаможа мне ў далейшым.

— Да «Акадэміі талентаў» вы былі ўдзельніцай «Спяваючых гарадоў». Вопыт, набыты там, дапамагаў?

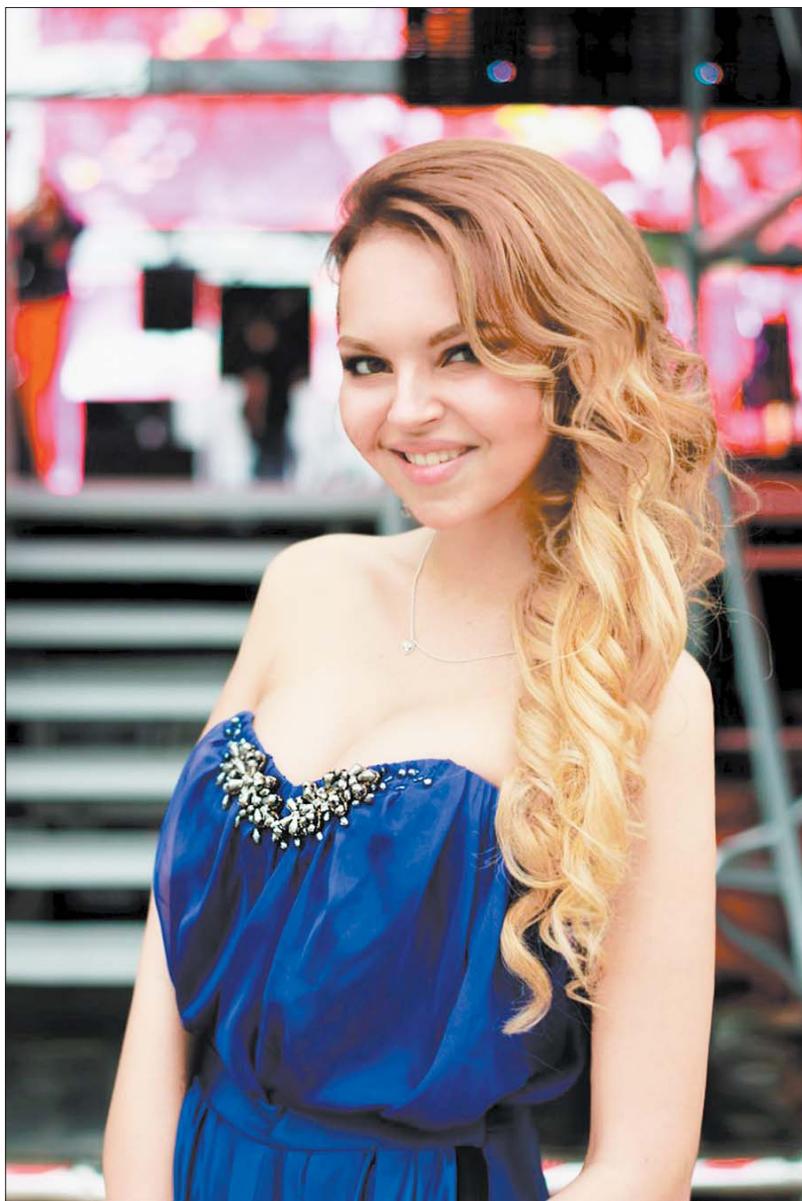
В. С.: Гэта быў першы раз, калі я апынулася на сцэне ў якасці вакалісткі. Да гэтага дзесяць гадоў выходзіла на яе іграць на піяніна, але гэта зусім іншае. Спяваць на сцэне куды больш адказна. Палац Рэспублікі, вялікая зала і нават рэпетыцыі перад выступленнем не ўратавалі ад шоку, калі апынулася на сцэне. Адрэналін проста зашкальваў! Таму, магчыма,

і не дайшла да фіналу. Не магу сказаць, што прыйшла пасля праекта загартаванай у «Акадэмію талентаў», але ўжо з вопытам дакладна.

— Леанід, скажыце, што дапамагло разгледзець у Леры талент?

Л. Ш.: Як ні дзіўна тое прагучыць, але разуменне было з моманту нашай першай сустрэчы за кулісамі. Многае зразумеў па выступленні, аднак заўсёды ж важна даведацца, што за чалавек перад табой і якія яго памкненні. Валерыя агучыла яшчэ нейкія свае прапановы і розныя напрацоўкі. Той факт, што дзяўчына перамагала ў конкурсах піяністаў, для мяне быў сведчаннем таго, што яна ўмее трымаць у галаве адразу шмат кампанентаў (а то, бывае, памятае чалавек пра ноты, а забывае пра дыханне ці яшчэ нешта). Трэба ж партыю «трымаць» да канца. І Лера дала мне ўсе падставы меркаваць, што яна ўмее ўсё трымаць пад кантролем. Пасля нашых сустрэч на рэпетыцыях стала ясна, што дзяўчына можа ў вырашальны момант сабрацца і выканаць работу.

(Заканчэнне на 8-й стар. «ЧЗ».)

Думаў сам

ГАВОРЫЦЬ, ПАКАЗВАЕ, ВУЧЫЦЬ...

У Швецыі на дапамогу школьным педагогам прыходзіць медыяканцэрн

Тэлебачанне ў Швецыі, як, напэўна, і ва ўсіх іншых краінах свету, паступова страчвае ў маладзёжным асяродку сваю папулярнасць. Маладыя шведы аддаюць перавагу відэахостынгу YouTube або глядзяць тэлевізійны прадукт на іншых інтэрнэт-платформах. Тым не менш у Швецыі даволі паспяхова дзейнічае вучэбнае радыё (UR), якое ўваходзіць у карпарацыю грамадскага тэлебачання. Насамрэч функцыя вучэбнага радыё куды больш шырокая: ад стварэння навучальных тэле- і радыёперадач, пазнавальных фільмаў па фізіцы, гісторыі, геаграфіі і іншых школьных дысцыплінах, падрыхтоўкі выпускнікаў навін для падлеткаў — да здымак сур'ёзнага дакументальнага кіно і асветніцкіх праграм для дарослай аўдыторыі.

СУР'ЁЗНЫЯ ТЭМЫ — НА ДАСТУПНАЙ МОВЕ

— Апошнім часам падыходы да навучання ў шведскіх школах сур'ёзна змяніліся, — расказвае кіраўнік праектаў па стварэнні навучальных праграм Габрыэла ЦІНЦ. — Калі раней у навучальных установах практыкаваўся традыцыйны падыход да выкладання матэрыялу, то сёння галоўны ўпор робіцца на большую Габрыэла і Густаў дзеляцца сакрэтамі стварэння медыяпрадукту самастойнасць навучэнцаў для школьніка.

Напрыклад, настаўнік можа выкладаць вучням нейкую новую тэму, суправаджаючы яе праглядам нашай тэлеперадачы або аўдыязапісам.

Між іншым, у Швецыі ўсе ўладальнікі тэлепрыёмнікаў, а цяпер яшчэ і камп'ютараў і планшэтаў з ТБ-цюнарам і доступам у інтэрнэт плацяць ліцэнзійны збор у памеры прыкладна 22 еўра ў месяц, які ідзе ў фонд грамадскага тэлебачання. У карпарацыю ўваходзяць тры медыяканцэрны: шведскае радыё (SR), шведскае тэлебачанне (SVT) і вучэбнае радыё (UR). Палітычна і эканамічна гэта незалежная структура. Закон забараняе трансляцыю рэкламы на грамадскім тэлебачанні і радыё. Дзейнічае спецыяльная камісія, якая адсочвае, каб грамадскае тэлебачанне заставалася незалежным ад розных палітычных і эканамічных сіл у грамадстве...

(Заканчэнне на 2-й стар. «ЧЗ».)

Выпрабавана на сабе

Аўтар гэтых радкоў прыгадвае свае колішнія навыкі.

Інтэрнат у канцы баразны,

альбо Крок карэспандэнта «ЧЗ» да сельскагаспадарчага трыумфу

Чым заняць сябе летам? Для многіх студэнтаў гэтае пытанне застаецца актуальным на працягу двух месяцаў адпачынку ад навучання. Але, калі верыць славуце фізіёлагу і Нобелеўскаму лаўрэату Паўлаву, лепшы адпачынак — перамена віду дзейнасці. З ім пагаджаюцца і студэнты БДУ: сёлета штаб працоўных спраў БРСМ універсітэта арганізаваў 12 студэнцкіх атрадаў, якія працуюць у самых розных установах краіны. Да 25 жніўня студэнты будуць выхавальнікамі, касірамі, прадаўцамі латарэйных білетаў... Карэспандэнт «Чырвонкі» вырашыў на ўласнай скуры адчуць, як гэта — працаваць замест адпачынку, і правёў адзін дзень разам з сельскагаспадарчым студэнтам, што працаваў у РУП «Шчомысліца» пад Мінскам.

Прадпрыемства «Шчомысліца», што знаходзіцца ў аднайменнай вёсцы пад Мінскам, было створана ў 1965 годзе. Галоўны від дзейнасці — вырошчванне раслін, якія пасля выкарыстоўваюцца для азелянення і ў ландшафтным дызайне. Фактычна гэта адзін вялікі сад з дэкаратыўнымі дрэвамі, кустамі і кветкамі.

Студэнцкі атрад, што працуе ў Шчомысліцы, звычайна пачынае сваю работу а 7 гадзіне раніцы, бо працаваць пад адкрытым небам у спёку не толькі цяжка, але і небяспечна. Сюды з'яжджаюцца студэнты розных спецыяльнасцяў і курсаў.

— У студэнтаў прыходзіць працаваць па самых розных прычынах, — расказвае намеснік сакратара пярвочнай арганізацыі БРСМ БДУ Марыя ПАЎЛОВІЧ, якая ў свой час таксама працавала ў Шчомысліцы. — У першую чаргу — з-за патрэбы ў жыллі. А ўдзельнікі студэнтаў маюць прэферэнцыі пры засяленні ў студэнцкія інтэрнаты. На перыяд працы ўсе таксама жывуць у інтэрнаце. Некаторыя застаюцца ў Мінску па іншай прычыне, а ў студэнтаў ідуць, каб не здымаць летам кватэру. Раніцай працуюць тут, а ў другой палове дня едуць на практыку. Акрамя таго, гаспадарка выплочвае студэнтам заробак, няхай і невялікі.

Тэатр пачынаецца з вешалкі, а праца ў студэнтстве — з пераапрацоўвання. У двары гаспадаркі знаходзіцца бытоўка, у якой студэнты мяняюць цывільнае на працоўную «уніформу» — спартыўныя штаны і футболкі. Тут жа пакідаюць свае рэчы і прыпасы на абед. (Заканчэнне на 3-й стар. «ЧЗ».)

Магiлi праблiю

ЖЫЦЦЁВАЯ ПРЫСТУПКА — РАБОЧАЯ ПРАФЕСИЯ

Ліпень, гарачая пара не толькі для хлебарабаў, але і для выпускнікоў школ. Газеты знаёмяць нас з вундэркіндамі, якія набралі на ЦТ максімальную колькасць балаў, складаюць рэйтынгі папулярных спецыяльнасцяў ВНУ. І ўсё ж, нягледзячы на прэстыж дыплама аб вышэйшай адукацыі, бюджэтныя месцы ў шэрагу ВНУ ўсё роўна застаюцца вакантнымі. Затое прафесійна-тэхнічныя каледжы, якія ўзгадваюцца значна радзей, такой праблемы не маюць: недабору тут няма.

— На 15 ліпеня да нас ужо падалі дакументы больш за 70 чалавек, — дзеліцца інфармацыяй адказны сакратар прыёмнай камісіі Лунінецкага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа сельскагаспадарчай вытворчасці Ірына Коваль. — Гэта, як правіла, абітурыенты, якія не здавалі ЦТ і выбралі нашу навучальную ўстанову загадка.

Да ліку такіх можна аднесці і Анатоля Караваева. Ён скончыў каледж у 2012 годзе па спецыяльнасці «Муляр, тынкоўшчык», цяпер працуе ў Лунінецкім раённым спажывецкім таварыстве.

— Азам сваёй прафесіі я пачаў вучыцца гадоў з адзінаццаці — дапамагаў дома бацькам з рамонтам, пазней — сябрам і знаёмым. Пасля школы адрозна падаваў дакументы ў каледж, бо ўжо ведаў, што стане справай майго жыцця, — расказвае хлопец. — А каледж дапамог мне давесці навыкі і ўменні да прафесійнага ўзроўню. Як бы дзіўна ні прагучала, але менавіта

Фота Анатоля КЛЕЩУЧКА

тут я адкрыў свае творчыя здольнасці — пачаў пісаць вершы.

Анатоль шчыра прызнаецца, што не апошнюю ролю ў выбары прафесіі адыгралі перспектывы добрага заробку: «Маладым, вядома, хочацца як мага хутчэй набыць машыну, пастаяннае жыллё, хочацца, каб і на ўсё астатняе грошай хапала. А ў каледжы атрымліваеш прафесію, якая паўсюдна запатрабавана, таму і праблем з пошукам працы ніколі не будзе. Тым больш што пры размеркаванні заўжды ўлічваюць твае асабістыя пажаданні. Я, напрыклад, застаўся ў родным Лунінец, дзе жыцьцём мае сябры і аднагрупнікі».

А вось Аляксандр Сумарэвіч дома заставацца не захацеў, а паехаў

разам з аднагрупнікамі працаваць у Мінск. Тут для хлопцаў знайшліся не толькі вакансіі, але і месцы ў інтэрнаце. Дарэчы, выпускнікоў будаўнічых спецыяльнасцяў лунінецкага каледжа чакаюць таксама ў Гомелі, Баранавічах, Брэсце, Салігорску. А тых, хто атрымае дыплом повара, могуць па размеркаванні адправіць у Мінск і Гомельскую вобласць.

Пасля таго, як пройдуць залічэнні ў ВНУ і ССНУ, у каледжы хлыне другая хваля заяў ад тых, каму не паспелі захаваць паступленне. Студэнці шлях Веранікі Калюціч пачынаўся таксама з лунінецкага прафтэхкаледжа, хоць першапачаткова дзяўчына марыла аб медыцынскай адукацыі. «Прышла сюды і не ве-

рыла, па праўдзе, што змагу стаць добрым поварам, але, як аказалася, дарма. Мне спадабалася адчуваць сябе гаспадыняй кухні на практычных занятках, таму і адукацыю зараз працягваю ў гэтым жа кірунку. Толькі ўжо ў Віцебскім дзяржаўным індустрыяльна-педагагічным каледжы».

Маладога выкладчыка Сяргея Аляксандравіча Бекеша ад студэнтаў, з якімі ён працуе, адрознівае складана. І, магчыма, звязана гэта не толькі з яго узростам... Пасля школы Сяргей спачатку паступіў у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэцкае транспартнае адукацыйнае аддзяленне:

Азам сваёй прафесіі я пачаў вучыцца гадоў з адзінаццаці — дапамагаў дома бацькам з рамонтам, пазней — сябрам і знаёмым. Пасля школы ўжо ведаў, што стане справай майго жыцця

думаў працягваць сямейную традыцыю і стаць чыгуначнікам, як і яго бацькі. Аднак хутка зразумеў, што працу маладому хлопцу без вопыту і якіх-небудзь мінімальных навыкаў знайсці будзе цяжка. Таму той жа восенню адлічыўся з універсітэта і прынёс дакументы ў каледж на спецыяльнасць «муляр, тынкоўшчык».

Год навучання праляцеў хутка, цікава і насычана, сыходзіць адсюль не хацелася, таму Сяргей вырашыў тут жа атрымаць сярэднюю спецыяльную адукацыю. Але і гэтага

падалося мала: хлопец прывычыўся да атмасферы ў каледжы, да выкладчыкаў, а яны, ў сваю чаргу, адзначылі ягоныя старанні і поспехі ў вучобе «чырвоным» дыпламам і прапанавалі паспрабаваць свае сілы ў педагагічнай дзейнасці.

— Мне нават хацелі перамаціць да сябе розныя будаўнічыя арганізацыі нашага горада і раёна, прапаноўвалі высокі заробак, але я застаўся ў каледжы ў якасці майстра прафесійнага навучання, а паралельна паступіў у Мазырскі педуніверсітэт імя Шамякіна і ні кроплі аб гэтым не шкаду, — расказвае малады выкладчык.

Пра жыццё ў вялікім горадзе Сяргей не марыць: «Сёння я патрэбна тут, магу і рабля, як мне здаецца, добры ўклад у развіццё роднага Лунінца».

Вось такія яны розныя — выпускнікі Лунінецкага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа. Адны асвоілі тут запатрабаваную прафесію, другія зразумелі, што трэба рухацца далей і не спыняцца на дасягнутым, а трэція ўвогуле знайшлі справу ўсяго свайго жыцця. Дарэчы, пагутарыўшы з супрацоўнікамі каледжа, я даведалася, што дыплом гэтай навучальнай установы маюць і праваслаўныя святары, і старшыня калгаса, і дырэктар аўтабазы, і начальнік ДАІ... Таму думайце самі пра карысць жыццёвай прыступкі пад назвай «прафесійна-тэхнічная адукацыя».

Ганна КУРАК, студэнтка II курса Інстытута журналістыкі БДУ. Мінск — Лунінец — Мінск.

ГАВОРЫЦЬ, ПАКАЗВАЕ, ВУЧЫЦЬ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)
Кожны дзень дзве гадзіны (праўда, не ў прайм-тайм), адводзяцца ў сетцы тэлеэфіру прадуктам, якія ствараюцца супрацоўнікамі вучэбнага радыё.

— Гэта могуць быць навукова-папулярныя фільмы, анімацыйныя або звычайная перадача, якую педагогі выкарыстоўваюць на ўроку для навучання школьнікаў. Мая 15-гадовая дачка, як і яе ровеснікі, рэдка глядзіць тэлевізар, але ў навучальных мэтах нашы перадачы яна ўсё ж зрэдку праглядвае, — усміхаецца Габрыэла. — У вучэбнага радыё вельмі добра наладжаны кантакты з ведамствам школьнай адукацыі, мы вывучаем вучэбныя планы і ствараем свае прадукты, абавіраючыся на іх. У нас ёсць цэлы адзел, супрацоўнікі якога кантактуюць з педагогамі і падказваюць нам актуальныя тэмы. Да таго ж на сайце вучэбнага радыё і тэлебачання ёсць раздзел, куды выкладчыкі могуць заходзіць і загружаць заданні, якія суправаджаюць той ці іншы фільм і перадачу, і пытанні для абмеркавання ў класе. Нашы перадачы даступныя ўсім: у архіве можна знайсці любы прадукт, створаны на працягу апошніх пяці гадоў...

Расказвае **праздзюсар праграмы навін для дзяцей і падлеткаў Густаў РАНШЭ**: — Кожны дзень мы рыхтуем выпускі навін, разлічаныя на падлеткавую аўдыторыю. Іх працягласць — ад 5 да 15 хвілін. А раз на тыдзень выходзіць выпуск навін з сурдаперакладам. Крытэры адбору навін у нас асаблівыя: акрамя важнасці інфармацыйнай падставы, глядзім, як тая ці іншая тэма, якую мы ўздзімаем,

можа быць выкарыстана для дыскусіі на ўроку, для работы ў групе. Няхай гэта будзе нават сур'ёзная навіна сусветнага маштабу, але калі яе нельга будзе прывязаць да нейкай тэмы ў школьным навучанні, мы яе, хутчэй за ўсё, праігнаруем. Даволі часта ўзгадваем у сваіх навінах падзеі ва Украіне і Сірыі. Тэма можа быць «дарослай», але мы падаём яе дзецям у даступнай форме на зразумелай ім мове. Ахоп тэм у нас, як той казаў, ад самых нябёсаў да самай зямлі.

YOUTUBE — НА СЛУЖБЕ Ў ШКОЛЫ

У Швецыі самы высокі ўзровень выкарыстання інтэрнэту ў Еўрапейскім саюзе. Як сведчаць даследаванні, у інтэрнэце 12-16-гадовыя шведы праводзяць сама меней тры гадзіны на дзень. Палоўна дзяцей ва ўзросце чатырох гадоў ужо маюць уласны

На сайце вучэбнага радыё і тэлебачання ёсць раздзел, куды выкладчыкі могуць заходзіць і загружаць заданні, якія суправаджаюць той ці іншы фільм і перадачу, і пытанні для абмеркавання ў класе.

досвед пошуку інфармацыі ў інтэрнэце. Алайн-тэлебачанне і YouTube — адны з самых папулярных рэсурсаў. Але тое, чым дзедзі займаюцца алайн, залежыць ад іх полу і ўзросту. Падлеткі шукаюць інфармацыю для хатніх заданняў, вядуць блогі, бавяць час у сацыяльных сетках, забавляюцца з праграмамі для смартфонаў. А дзедзі малодшага ўзросту больш за ўсё цікавяцца гульнямі.

Зараз вучэбнае радыё запусціла новы праект — з

Густаў: «Шукаем спосабы, як завалодаць увагай падлеткаў...»

удзелам вельмі папулярнага сярод моладзі блогера. Стаўку вырашылі зрабіць на пераходнага куміра падлеткаў, якому дазволена ўзняцца, самыя розныя тэмы, якія на самарэч цікавяць школьнікаў: ад палітыкі і экалогіі да энергетычных напояў, поп-«зорак», сужыцельства і сексу. Яго перадачы трансляюцца на YouTube.

— Для нас гэта зусім новы спосаб дастукацца да моладзі, але мы спрабуем уцягнуць у сферу нашага ўплыву і тых падлеткаў, якія літаральна жывуць у інтэрнэт-прасторы, — тлумачыць Густаў.

Сядзячы ў інтэрнэце, дзедзі і падлеткі пастаянна падвргаюць сябе рызыцы: яны могуць пацярпець ад кібергалту (псіхалагічнага ціску, абраз, пагроз, што паступаюць праз інтэрнэт), выказванняў, якія распальваюць варожасць паміж рознымі сацыяльнымі

групамі, а таксама дзеянняў сексуальнага характару. Існуюць і іншыя пагрозы: азартныя гульні, развіццё залежнасці ад сусветнай павуціны, незаконная загрузка даных з інтэрнэту. Многія дзяўчаты адчуваюць ціск з боку стэрэатыпаў і недасяжных ідэалаў прыгажосці, што прыводзіць да зніжэння самаацэнкі маладых людзей і росту іх незадаволенасці ўласным целам. Усё гэта сведчыць пра неабходнасць павышэння ўзроўню медыяасветы сярод падлеткаў. Таму і вучэбнае радыё не можа заставацца ўбаку ад гэтай праблемы...

МЕДЫЯАСВЕТА — КЛЮЧ ДА ПОСПЕХУ Ў ВУЧОБЕ

— У нас ёсць праграмы, прысвечаныя медыя, — расказвае Габрыэла. — Напрыклад, праграма для школьнікаў 10-12-гадовага ўзросту, якая называецца «Гэта праўда?». Дзецяў распаўсюджаюць пра пагрозы ў інтэрнэце, пра гендарны аспект у медыя, пра махлярствы са здымкамі, пра тое, як маніпулююць свядомасцю стваральнікі рэкламы. Серыя перадач для школьнікаў ад 13

ПРЫКЛАД ЗАНЯТКАЎ У КЛАСЕ НА ТЭМУ «МУЗЫКА: МІНУЛАЕ І СЁННЯШНІ ДЗЕНЬ»

Паглядзіце на фотаздымкі прадстаўнікоў шоу-бізнесу, папулярных сёння і раней ва ўсім свеце. Напрыклад, у 2000-х гадах — гэта Robyn і Eminem, у 90-х — Nirvana і Backstreet Boys, у 80-х — група Europe і Майкл Джэксан, у 70-х — Боб Марлі, групы ABBA і Deep Purple. Гэтыя «зоркі» былі іконамі стылю: мільёны падлеткаў хацелі быць падобнымі да іх, капіравалі іх прычоскі.

ПЫТАННІ ДЛЯ АБМЕРКАВАННЯ

- ✓ Гэтыя артысты ўсё яшчэ лічацца моднымі і папулярнымі?
- ✓ На каго падобны вы?
- ✓ Як на вашу думку: праз 10 гадоў яны ўсё яшчэ будуць для вас эталонам для пераймання?
- ✓ Чаму ўяўленне аб прыгажосці і стылі змяняецца з часам?
- ✓ Хто вызначае, што выглядае добра, а што — дрэнна? Вы ці хтосьці іншы?

да 15 гадоў прысвечана правам і абавязкам чалавека ў інтэрнэце. Мы тлумачым, што нават калі яны проста ставяць «лайкі», яны становяцца часткай агульнай медыяпрасторы.

Ёсць перадача, галоўная задача якой вельмі даступна расказваць падлеткам, як функцыянуюць медыя. Ёсць і больш складаны перадачы для больш дарослага ўзросту. Напрыклад, мы распаўсюджаем старэйшым школьнікам пра ўладу фотаздымкаў: як з дапамогай мастацтва фатаграфіі можна эмацыянальна ўздзейнічаць на аўдыторыю.

— Аднойчы мы ўзнімалі тэму, наколькі небяспечная журналісцкая прафесія. Безумоўна, пра яе можна разважаць абстрактна. Але мы вырашылі расказаць пра лёс канкрэтнага журналіста, які знаходзіцца зараз у зняволенні, — распаўсюджае Густаў.

У вучэбным плане шведскай школы зафіксавана, што вучні павінны крытычна ставіцца да інфармацыі і ўмець аналізаваць яе, пачы-

наючы ўжо з першага года навучання.

У Швецыі дзейнічае Савет па справах медыя, які ўсё свае намаганні накіроўвае на тое, каб працаваць над медыяасвета і медыяадукацыяй. І абарона непаўналетніх спажываючых ад шкоднага ўплыву медыя — галоўны напрамак іх работы.

Даказана, што медыяасвета дазваляе навучэнцам набываць навыкі, якія дапамагаюць дасягаць ім поспехаў і ў вывучэнні любых іншых прадметнаў — такія, як назіральнасць, крытычнае мысленне, крэатыўнасць, зацікаўленасць і цэласнае бачанне.

— На сайце вучэбнага радыё ёсць падказкі, дапамога педагогам і бібліятэкарам, як трэба працаваць і асвятляць у класе тую ці іншую тэму, — дапаўняе калега Габрыэла. — Да кожнай тэмы ёсць спасылкі на нашы перадачы. Галоўная наша задача — дапамагчы змадэляваць дыскусію ў класе.

Надзея НІКАЛАЕВА. Фота аўтара.

Мінск — Стагольм — Кальмар — Мінск.

24 07 2014 г.

Крокі да гаросласці

ВЯСЁЛАЕ СТУДЭНЦТВА ЦІ ПРАЦОЎНАЯ МАЛАДОСЦЬ?

Не заробіш — не пражывеш! Насамрэч, грашовае пытанне так ці інакш патрабуе вырашэння. Раней ці пазней — усё роўна трэба ўладкоўвацца на працу, каб забяспечыць сваё існаванне. Мы пацікавіліся ў моладзі, усё ж такі раней ці пазней? І з якою мэтай? Ці працуюць сёння студэнты? А калі так, то больш дзеля заробку ці для стажу? Сваімі думкамі пра грошы з намі падзяліліся студэнты з розных гарадоў.

Хрысціна ПАДАБАЕВА (19 гадоў, студэнтка БДТУ, будучы рэдактар):

— Я вучуся на другім курсе. У нас усё даволі строга з наведваннем заняткаў, таму нават пры вялікім жаданні на дзённую працу ўладкавацца цяжка. Асабліва па спецыяльнасці: хто ж мяне яшчэ такую неадукаваную рэдактарам возьме? Сама я не з Мінска. Тых грошай, што даюць бацькі, на ўсё не хапае. Не, на канцільярскія тавары, ежу, вядома, дастаткова. Але хочацца некалі і суценку набыць, з сябрамі выйсці куды-небудзь. Таму вось ужо паўгода я падпрацоўваю ноччу афіцыянткай. Цяжкавата, зразумела. Сон — занадта шкоўная рэч для мяне. Ды і заробак не вельмі вялікі: за месяц атрымліваецца каля двух мільёнаў рублёў. Бацькам пра свой заробак не кажу — толькі хвалюцца будучы, перажываюць, што мала грошай даюць. А больш усё роўна не атрымалася б: я вучуся на платным аддзяленні. Добра яшчэ, што хоць інтэрнат ад універсітэта далі, кватэру здымаць у сталіцы мы б не пацягнулі.

Алена САЛАВЕЙ (21 год, БДЭУ, будучы эканаміст):

— Ой, праца — цяжкая тэма. Уладкавацца ў мяне атрымалася толькі на трэцім курсе. Ды і тое ўлетку, калі ўжо сесію «закрыла». Узялі мяне на працу ў адзін з буйных банкаў кансультантам. Гэта, праўда, не зусім мая спецыяльнасць, але блізкая. Цяжка сказаць, за грашыма я туды пайшла ці каб проста працаваць. Ні тое, ні другое. Хутчэй, каб стажу крыху напрацаваць. Ды і прыемна бацькоў на грошы «не трэсці» — я ж ужо паўналетняя. Зарплата, стыпендыя і той факт, што живу ў інтэрнаце, робяць мяне больш-менш незалежнай. А сёлета (на сваім чацвёртым, перадапошнім курсе) працую ўжо па спецыяльнасці ў адной з вядомых мінскіх кантор. Праўда, толькі чатыры гадзіны на дзень, больш не атрымліваецца, калі хочаш хадзіць на заняткі. А мне не хадзіць нельга — стыпендыя, самы разумеецца.

Кірыл НІКУЛІН (22 гады, студэнт БНТУ, будучы архітэктар):

— Падпрацоўваю я ўжо тры гады — з другога курса. Трэба ж неяк самастойна існаваць хлопцу! А цяпер і наогул у двух месцах працую: за барам, таму што плацяць добра, і ў праектнай канторы (па

спецыяльнасці), каб досведу набрацца. З такім раскладам не так проста хадзіць яшчэ і на ўсе заняткі, але і не наведваць іх нельга. Таму раблю ўсё магчымае, каб паспяваць сумяшчаць. Не заўсёды атрымліваецца, вядома. Я пасля ўніверсітэта размеркавання з маёй платнай адукацыяй не дачакаюся, таму трэба да таго часу «выгадаваць» з сябе добрага спецыяліста, каб добра ўладкавацца. А наконт пропуску заняткаў, дык гэта не «крымінал». Не паспяваю хіба што на пару лекцый за тыдзень. Затое перад іспытамі папацець дзевяццацца.

Лера САРОКІНА (21 год, студэнтка БНТУ, будучы інжынер):

— Я вось ужо чацвёрты год (менавіта столькі дзяўчына на даны момант правучылася ў ВУ. — Аўт.) не магу зразумець, як студэнты наогул могуць працаваць. Нельга сказаць, што я нейкая вялікая гультайка, але ж часу на працу нестася. Ды і, праўду кажучы, пакуль не вельмі спяшаюся куды б то ні было ўладкоўвацца. Летам спрабавала знайсці якую крыніцу заробку, але не вельмі паспяхова: фізічная праца не для мяне, а каб прэтэндаваць на размовую па маёй спецыяльнасці, патрэбен ці вопыт, ці хаця б дыплом. Сярод навучальнага года тым больш не напрацуешся. Ды і акрамя гадзін, праведзеных за канспектамі, хочацца і пагуляць, адчуць, што я сапраўдная студэнтка. Наконт грошай я не хвалюся. Зараз дапамагаюць бацькі, і сама я атрымліваю стыпендыю. На жыццё хапае. А пасля заканчэння ўніверсітэта паглядзім.

Мікіта ПАПОЎ (21 год, ПДУ, будучы фінансіст):

— Я вучуся ў Пінску. Ведаецца, у невялікім горадзе даволі цяжка знайсці працу, асабліва студэнту. Жыву ў інтэрнаце ад універсітэта, таму шмат грошай мне пакуль не патрэбна. Дастаткова таго, што кожнае лета я працую замест адпачынку, каб мець нейкія кішэнныя сродкі, таму што ўсё жыццё з маці іх цягнуць непрыгожа неяк. Наконт вопыту ці яшчэ чаго я не хвалюся. Такі-сякі ён набываецца на штогадовай практыцы. Большасць студэнтаў на практыцы не дапускаюць да нейкіх сур'ёзных спраў, але мне ў гэтым сэнсе пашанцавала з арганізацыяй. Таму праз паўгода, калі атрымаю дыплом, за маімі плячыма будзе перавага на прафесійных гутарках: я ўмею крыху больш, чым мае будучыя канкурэнты.

Святлана ПЕНЯЗЬ (21 год, студэнтка Беларуска-Расійскага ўніверсітэта, будучы будаўнік):

— Я паступіла ў Магілёве на будаўнічы факультэт. Прафесія цікавая, вучыцца мне таксама падабаецца. Размеркавання пасля заканчэння ўніверсітэта з маёй платнай формай адукацыі не будзе, але для сябе я вырашыла, што буду працаваць абавязкова па прафесіі. Пакуль што я працую толькі на канікулах ці падчас сесіі. Вось сёлета была афіцыянткай. Больш нават не дзеля грошай уладкавалася, а каб заняць вольны час. Наконт сумяшчэння працы і заняткаў сказаць цяжка. Тут ужо ў каго як атрымліваецца. Але ў асноўным, калі грошай, што даюць бацькі, хапае, то ніхто надта не імкнецца мазалі намальваць.

Дар'я АРЭФ'ЕВА, студэнтка III курса Інстытута журналістыкі БДУ.

Інтэрнат у канцы баразны

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

Галоўны від працы — праполка. Ніякіх гендарных забабонаў няма — хлопцы на роўных з дзяўчатамі выдзіраюць з зямлі пустазелле, складваюць яго ў невялікія купкі. Праўда, ужо больш цяжкай працай, такой, як пагрузка травы ў прычэп трактара, займаюцца толькі прадстаўнікі моцнай паловы студатрада. З гэтага для размінкі пачынаю і я.

Работа ідзе даволі хутка, і «пасвячэнне» ў студатрадаўцы я праходжу паспяхова — рукі і адзенне змяняюць колер на цёмна-шакаладны. А спробы выцерці гэтымі рукамі лоб ад поту надаюць аналагічны колер і твару. Не ўзяць на такую працу вядомыя кожнаму дачніку баваўняныя пальчаткі — непаспяўная памылка.

Далей рухаемся непасрэдна на рабочы ўчастак. Праз тры хвіліны дабіраемся да «поля бою». Грады, засеяныя самымі рознымі культурамі — лічы, вялікі агарод. Здалёк усё выглядае не страшна, а вось убачыўшы зблізку радкі раслін трохі пужаюць. Дзённая норма для аднаго студэнта — баразна. Даўжыня — трохі менш за сто метраў. Зрабіў — атрымліваеш «птушачку» і можаш адпачываць. Ніхто не перашкаджае стаць мясцовым «стаханайцам», перавыканаць норму і зарабіць сабе адгул. Графік фактычна вольны — ніхто ў спіну не падганяе. Можаш расцягваць задавальненне ад праполкі хоць на цэлы дзень. Дарэчы, такія «фанаты» ёсць — парачка хлопцаў убаку ад град п'е гарбату з тэрмаса. Мне тлумачаць: за працу яны звычайна бяруцца ў другой палове дня.

Заўважыўшы маю, скажам мякка, няўпэўненасць у сваіх сілах, прапануюць пачаць з малага. Палова баразны, недаробленая папярэднікам, пераходзіць пад маю адказнасць. Апынаюся сам-насам з зялёнай масай і, узброены матыкай, раблю першы крок да сельскагаспадарчага трыумфу.

Апошні раз я палоў у глыбокім дзяцінстве. Яшчэ дашкольнікам дапамагаў бабулі ў гэтай справе з маленькай матыкай у руках. Усё звычайна сканчалася хвілін праз пятнаццаць, калі цяжкі пад старой яблыняй рабіўся больш прывабным за пустазелле ў барознах. І калі першы раўнд супрацьстаяння з зялёнымі шкоднікамі быў безнадзейна прайграны, то цяпер з'яўляюся нядрэнны шанц на рэванш...

Найвялікшай праблемай на першым этапе для мяне стала адрозніць... карыснае ад шкоднага. Распазнаць патрэбную расліну, якой я пакіну жыццё, атрымалася не адразу. Ды і пустазелля ў маёй барозне было значна больш, чым спірэі японскай, якую трэба было пакідаць. Па некалькі хвілін прыглядаючыся да кожнай сцяблінкі, я пачаў свой рух наперад, але раптам, азадачаны, спыніўся.

Летась на гэтым участку расла бульба, і дзёндзе ўзышлі новыя кусцікі. Упершыню ў жыцці прыйшлося ўбачыць гэтую культуру ў ролі пуста-

Спрыту бывалых работнікаў можна было толькі пазайздросціць.

зелля. Не схлышу, сказаўшы, што сэрца беларуса аблівалася крывёю, калі выдзіраў яе з глебы, і на паверхню трапілі маленькія бульбінкі.

За паўгадзіны працы я трохі прызвычаіўся і рухаўся наперад ужо больш упэўнена. Праўда, адбіваць зямлі паклоны з кожным разам становілася ўсё цяжэй і цяжэй. Зусім жа расчараваў і першы позірк назад. За ўвесь гэты час я аддаліўся ад пачатку баразны трохі больш, чым на метр. А дзяўчаты, што пачыналі разам са мной, аддаліўся вельмі хутка.

Яшчэ прыкладна праз гадзіну змаганняў з вядомымі і невядомымі раслінамі, большая частка з якіх упіралася і пакідаць наседжанае месца не планавала, стала зразумела, што рэваншу можа і не атрымацца. Спіна ныла ўсё болей, кучкі пустазелля вы-

расталі да памеру стагоў, а руху наперад амаль не было. Ішлі гадзіны...

Нарэшце маё сапленне і корпанне было заўважана — з другога канца баразны ў мой бок пачала рухацца на дапамогу дзяўчына, што ўжо зрабіла сваю «норму». Колькі хвілін — і мы сыходзім ў адной кропцы. Мне застаецца толькі з палёгкай уздыхнуць.

— Я з Нясвіжа, вучуся на трэцім курсе хіміфака, — распавядае мая выратавальніца **Юля БЯЗУШКА**. — Праца ў студатрадзе для мяне — добрая магчымасць заслужыць месца ў інтэрнаце. Здымаць кватэру ў Мінску цяпер вельмі дорага, не хочацца браць грошы на гэта ў бацькоў. А новы інтэрнат, у якім мы жывем, па камфартабельнасці мала ў чым саступае здымнай жылплошчы. Раней мне даводзілася дапамагаць родным з праполкай, таму гэтая праца для мяне не такая ўжо і цяжкая. Адпрацоўваеш менш за месяц і эканоміш немалыя грошы, чаму б не? Я думаю, добра, што ёсць такая магчымасць.

...Амаль задавалены, рухаюся да аўтобуса на прыпынку ў Шчомысліцы. Няхай рэванш і не зусім атрымаўся, але любая практыка ідзе на карысць. Тым больш для студэнтаў — у якасці «перамены віды дзейнасці» ды яшчэ і з гарантаным дахам над галавой на год... Акрамя таго, новыя знаёмствы, свежае паветра — па-мойму, выбар у такой сітуацыі зрабіць проста.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ.

Адзін з відаў работ — пагрузка пустазелля.

Фотаграфіі: Нядзея БУЖАН.

ЁН ПАМ'ЯЦІ ВЫТОК, НАШ ГОНАР І СУМЛЕННЕ...

«А ўсё-такі мы жывём», — такія словы высечаны на помніку нашаму знакамітаму земляку, вучонаму-гісторыку, краязнаўцу, педагогу Геннадзю Аляксандравічу Каханюскаму.

Генадзь Каханюўскі нарадзіўся 8 студзеня 1936 года ў вёсцы Дамашы каля Маладзечна. Юнацкія гады правёў у Маскве, дзе ўзначаліў беларускае студэнцкае зямляцтва. Па заканчэнні вучобы вярнуўся ў Маладзечна, дзе працаваў у школах №1 і №3.

Наталля Сухіна была адной з яго першых вучаніц. Калі Генадзь Каханюўскі прыйшоў працаваць у маладзечанскую гімназію № 3 настаўнікам гісторыі, ён стаў класным кіраўніком аднаго з 9-х класаў, дзе і вучылася Наталля. Жанчына згадвае, што яго ўрокі заўсёды праходзілі весела і цікава, былі незвычайнымі і запамінальнымі. Пасля вывучэн-

ня асноўнай тэмы расказваў вучням пра родны край і горад. Ён так шмат ведаў, што мог знайсці адказ на любое пытанне!

Генадзь Каханюўскі стаяў ля вытокаў стварэння Мінскага абласнога краязнаўчага музея. Тут ён прайшоў шлях ад навуковага супрацоўніка да дырэктара. Менавіта ён знайшоў у крыніцах дату першага згадвання пра Маладзечна. Дзякуючы яму ў музей трапіла шмат каштоўных экспанатаў: 15 старадрукаў, уніяцкі службоўнік 1740 года выдання, «Вопіс на карысць Хоўхлаўскай царквы», зроблены князем Станіславам Кішкам, рукапісы і ўспаміны беларускіх пісьменнікаў, драўляныя скульптуры Апалінарыя Пупко, кнігі Адама Станкевіча, скрыпка Міхала Клеафаса Агінскага, слупкі пояса і іншыя.

Аднак за створаную ў музеі экспазіцыю яго абвінавачалі ў нацыяналізме. У 1969 годзе атэста-

цыйная камісія прызнала працу маладога гісторыка шкоднай для камуністычнага выхавання савецкіх людзей. Звольненага Каханюўскага аднавілі на працы толькі дзякуючы заступніцтву Максіма Танка і Янкі Брыля, але напады на вучонага не спыняліся.

У 1989 годзе ён удзельнічаў у заснаванні Беларускага краязнаўчага таварыства і стаў яго першым старшынёй. У 1992 годзе абараніў першую ў Беларусі доктарскую дысертацыю па крыніцазнаўстве матэрыяльнай і духоўнай культуры нашага народа. Напісаў і выдаў шэраг кніг па фалькларыстыцы і археалогіі, даследаванні, прысвечаныя Яўстафію Тышкевічу, Адаму Кіркову, Максіму Багдановічу.

Бялая дырэктарка кніжнай крамы «Спадчына» Любоў Іванаўна Карповіч сцвярджае, што кнігі Каханюўскага заўсёды раскупліваліся хутка.

— Ён абавязкова набываў кожнае сваё выданне і дарыў мне на памяць. Так я сабрала цэлую калекцыю яго прац, якую захоўваю да гэтага часу, і вельмі ганаруся тым, што я знаёмая з такім вялікім Чалавекам, — кажа Любоў Іванаўна.

Памяць пра славітага земляка жыве ў нашых сэрцах. Генадзь Аляксандравіч Каханюўскі працаваў усё жыццё на карысць сваёй

Радзімы і атрымліваў ад гэтага здавальненне. Як казаў вялікі Канфуцый: «Знайдзі сабе справу па душы, і тады табе ні дня не прыйдзе працаваць». Я мару аб тым, каб таксама знайсці сваё месца ў жыцці і сваёй працай прыносіць радасць і сабе, і людзям.

Ксенія РАГЕЛЬ,
вучаніца 10 класа
гімназіі №6 г. Маладзечна.

ПРА АЎТАРА

Ксенія захапляецца журналістыкай. Развіваецца ў гэтым кірунку дзяўчыне дапамагае кіраўнік гуртка «Школа журналістыкі» Маладзечанскага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі «Маладзік» Наталля Віктараўна Шульжыцкая. Таксама з вялікай цікавасцю ўдзельнічае Ксенія ў маладзёжным праекце Маладзечанскага тэлебачання «Pro.Мо».

— Маё жыццё яркае і насычанае. Я люблю падарожнічаць і адкрываць для сябе новыя маляўнічыя мясціны, — гаворыць пра сябе 16-гадовая аўтарка. — А сэнс жыцця бачу ў самаразвіцці і пазнанні свайго ўнутранага «Я». Яшчэ я вельмі люблю жывёл, захапляюся фатаграфіяй і займаюся валанцёрствам.

БОЛЬ У СІНІМ СШЫТКУ

Кожнае лета на канікулах я бываю ў вёсцы ў бабулі і дзядулі. І там я знайшла старыя сінні сшытак, спісаны незнаёмым почыркам. У сшытку былі напісаныя тэксты песень, якіх я ніколі не чула. Такія цікавыя, жыццёвыя. Аказалася, што песні запісала мая прабабуля. А пасля песень у сшытку былі занатаваныя яе мемуары. Я прачытала запісы, і кранулі яны мяне да глыбіні душы, да болю, да слёз.

У час вайны яна была толькі трохі старэйшая за мяне. А мне зараз пятнаццаць.

З успамінаў прабабулі: «Калі мне было няпоўных шаснаццаць гадоў, пачалася вайна... Аднойчы прыехалі да нас у вёску немцы, выгналі ўсіх жыхароў на вуліцу, забралі ўсю моладзь і пагналі нас на работу. Тады была ўведзена нейкая «гуж-праца». Кожны працаздольны павінен быў адпрацаваць на немцаў некалькі дзён. Але нас забралі перад самым

дарог. Дарогі былі замінаваныя нашымі партызанамі, і нас прымушалі ісці першымі. Некаторыя падрываліся на мінах...

...Прагналі пешшу праз усю Беларусь у Польшчу. Прывялі да ракі Вісла і там, на беразе, трымалі цэлы тыдзень. На другім беразе была пабудаваная нейкая «перажарка», накіталі лазні. Нас перапраўлялі на той бок і ўсіх раздзявалі, як маці нарадзіла. І гналі ўсіх разам у лазню. Вопратку браі і пяклі ледзь не на вуголле,

ком) мы спявалі такую песню: «Вагон хістаецца, усё апускаецца, усё апускаецца ў маркотны сон. Краіна родная ўсё аддаляецца, ідзе ў Германію наш эшалон. Бывайце, вуліцы роднага горада, бывайце, родныя бацька і маці. Вязуць у Нямеччыну на мукі голаду, вязуць у Германію нас паміраць».

Прывезлі нас у лагер у горадзе Гале. Кармілі вельмі дрэнна, варылі брукчу. А аднойчы ў сваім кацялку я знайшла шэршню, не стала есці і нікому не сказала. Сядзела і глядзела на астатніх. Думала — хай людзі ядуць, яны ж не бачылі. Але многія знайшлі «прыправу» ў баландзе і павылівалі яе. Нас за гэта пакаралі і не далі есці наогул нічога... Нямечкія жанчыны спачувалі нам (ці баяліся, таму што набліжаўся фронт). Часам немкі прыносілі ежу і вопратку, у асноўным дзецям. Нас, маладзёў, часта забралі з лагера працаваць на палі. Аднойчы мы палолі гарох, трэба было па радзе два разы прайсціся «матыкай», а я так стамілася, што прайшла толькі раз. За гэта немцы збілі мяне палкай. На працу нас вадзіў стары немцы, здаецца, штурханула б яго, каб распытаўся. Але нельга — заб'юць...

...Аднойчы працавалі мы на цукровым заводзе. І раптам трывога, бамбёжка, і нас пагналі ў бамбасховішча, а калі мы вярнуліся, то завода не

было. І лагер таксама разбамбілі: не пазнаць, дзе чый барак стаяў. Загінула шмат людзей. У маёй сяброўкі загінула маці, у адной жанчыны — двое дзяцей, іх не знайшлі, нават каб пахаваць. Нас прымушалі засыпаць варонкі і раскопчаць бомбы, якія не разарваліся.

Ідзеш і глядзіш па баках: людзі ляжаць уздоўж дарогі, як дровы. Так крыўдна было, бо набліжаўся канец вайны.

Пасля адсюль павезлі ў іншы лагер, у горад Пархім. Кармілі адной баландай, ды такой, што есці немагчыма было. Але паміраць галоднай смерцю не хацелася. Раніцай, калі выходзіш з барака, часта можна было ўбачыць мёртвых жанчын ці мужчын. А яшчэ часта жанчыны страчвалі розум. Пад раніцу ў лагера толькі і чуеш крыкі, плач і песні. Такіх жанчын забіралі і вывозілі, казалі, што іх спальвалі ў спецыяльных печах...

А потым нас павезлі ў горад Людвігсбург. Пасялілі недалёка ад яго ў маёнтку нейкага багатага баварца. І зноў ганялі на работу: капаць буракі, малаціць гарох, вазіць салому, чысціць жывёльныя двары. Мы працавалі разам з ваеннапалоннымі. Конь, на якім перавозілі салому, зламаў нагу, і нашага палоннага за гэта збілі да паўсмерці... На працу хадзіць было далёка. Нам выдалі дзевяцькі. Гэта такія чаравікі на тоўстай драўлянай падэшве. У іх было вельмі цяжка хадзіць. Снег наліпаў на падэшву. Мы здымалі дзевяцькі і беглі на працу па снезе ў адных шкарпэтках. Былі мы ў Баварыі нядоўга, усе зімовыя работы скончыліся, і нас пагналі далей... У новым лагера проста трымалі, не было куды ганяць. Трэба было нешта есці, тады я стала варажыць на картах, дакладней, казалі, што прыйдзе мне ў галаву. У нашай лагерфюрыхі (начальніца лагера) было тры дачкі, яны мелі стасункі з намі, і я ім нешта там «наваражыла», гэтыя дзяўчэчкі расказалі

знаёмым, і да мяне сталі хадзіць немкі. У адной муж на вайне, у другой — сын, жаніх ці брат. Усе яны плакалі, як і мы. Яны прыносілі нам ежу, і гэта было вялікай падтрымкай...

...Набліжалася вясна 1945 года, набліжаўся фронт. Нем-

плакалі, думалі, што нашы не знойдуць нас. Але знайшлі. Пастроілі перад усім лагерам і прачыталі такую «мараль», што мы тыдзень не выходзілі са сваіх баракаў. Нам казалі, што наша войска прыйшла ў Германію не рабаваць, а вызваляць і абараняць народ ад прыгнёту. Але мы не разумелі гэтага. Мы думалі, што гэта мы пацярпелыя, якія ўбачылі столькі страху, вытрымалі столькі болю, голаду і холаду. Было так крыўдна і сорамна, што за жменю нікому не патрэбных ягад ледзь не трапілі пад расстрэл...

...Вось прыйшла і наша чарга адпраўляцца на радзіму. Колькі было радасці — не выказаць словамі. Гэта трэба перажыць. Пагрузіліся ў эшалон і адправіліся. І заспявалі песню: «Вагон хістаецца, усё апускаецца, усё апускаецца ў вясёлы сон. Краіна злосная ўсё аддаляецца, ідзе на радзіму наш эшалон...»

Маю прабабулю звалі Ганна Арцёмаўна Шчэрбін. Яна вярнулася дадому з Германіі, выйшла замуж, нарадзіла чацвярых дзяцей, доўга і шчасліва жыла ў мястэчку

Мы думалі, што гэта мы пацярпелыя, якія ўбачылі столькі страху, вытрымалі столькі болю, голаду і холаду. Было так крыўдна і сорамна, што за жменю нікому не патрэбных ягад ледзь не трапілі пад расстрэл...

нас перадалі рускім, сваім. Нам здавалася, што мы ўжо дома, так было радасна на душы. Але дом быў далёка. Было вельмі шмат народу — 9 тысяч чалавек, усіх адразу адправіць дадому немагчыма, не хапала транспарту, чыгунка была разбурана. Мы чакалі сваёй чаргі цэлых два месяцы. І аднойчы згаварыліся з дзяўчатамі і вырашылі схадзіць у ягады на кінутыя нямецкія дачы. Сабралася нас чалавек 20. І нас звалі немцы з чырвонымі павязкамі на рукавах і са зброяй у руках. Такіх, як мы, паляўнічых за ягадамі, было шмат. Усіх пагналі ў горад і замкнулі ў нейкую турму. Мы

Парычы Гомельскай вобласці. Дачакалася ўнукаў і праўнукаў. На жаль, прабабулі ўжо няма побач з намі. Маю маму таксама назвалі Ганнай, а мяне прабабуля называла Катрынкай.

Нам пашанцавала: мы жывём у мірны час. Мы вучымся, ездзім на экскурсіі, ходзім у паходы, адпачываем на летніх канікулах у аздараўленчых лагерах. Кожны займаецца тым, што яму падабаецца: спортам, музыкай, маляваннем, танцамі. Сёння мы — такія. У нас шчаслівае дзяцінства!

Кацярына ГРЫНЬКО,
вучаніца 9 класа
гімназіі № 3 г. Магілёва.

адступленнем і больш дадому не пусцілі, прымушалі працаваць на іх дзень і ноч. Мяне з хаты забралі ў сакавіку 1944 года, а ў Германію нас прывялі ў ліпені 1944 года. Прабыла я пад немцамі 10 месяцаў...

...Нас ганялі будаваць ім дарогі для адступлення і капаць акопы. Працавалі мы пад кулямі, пад снарадамі. Ніхто з нас не марыў застацца ў жывых, так было страшна. Уцячы не было ніякай магчымасці, немцы моцна ахоўвалі наш лагер. Некаторыя людзі спрабавалі гэта зрабіць, але іх тут жа лавілі і прыводзілі назад. І тады ўвесь лагер выганялі на пастроены і перад намі ўцекачоў збівалі да паўсмерці, а потым расстрэльвалі. Некалькі разоў немцы казалі: «Дзяўчаты, не спрабуйце ўцячы, ідзіце, куды вас гоняць, а вашы вас усюды знойдуць, нават у самой Германіі». Так яно і здарылася...

...Калі немцы адступалі з Беларусі, нас гналі наперадзе сябе, па абодвух баках

ПРА АЎТАРА

Каця займаецца музыкай: сёлета закончыла музычную школу па класе фартэпіяна і сама спрабуе яе складаць. Цікавіцца бісералляваннем, маляваннем, часам піша вершы. У гарадскім паэтычным конкурсе, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння М.Танка, заняла трэцяе месца. Была пераможцай гімназічнага паэтычнага конкурсу. Яшчэ Кацярына вядзе канцэртны ў гімназіі і ў музычнай школе, займаецца ў гуртку «Куфэрак творчасці». Удзельнічала ў адной з перадач «Перазагрузка» на тэлеканале «Магілёў-2» — на тэму барацьбы з наркотыкамі.

— У нас у горадзе ствараецца маладзёжны парламент, і я з'яўляюся кандыдаткай для ўключэння ў яго склад. У апошні час маім захапленнем стала журналістыка. Я наведвала гурток у гімназіі і зразумела, што мне гэта падабаецца, — распавяла 15-гадовая аўтарка.

Кацярына стала адной з пераможцаў конкурсу «Мы — такія!», вынікі якога былі падведзены ў «ЧЗ» ад 26 чэрвеня.

ПРА ВАЙНУ — З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Даведаўшыся пра назву конкурсу, я задумалася... Якія мы? Але, трохі паразважаўшы, скажу з упэўненасцю: **бясспрэчна, мы — розныя. У кожнага свае густы, погляды, інтарэсы. Таму, знайшоўшы аднадумцаў, было б разумна аб'яднацца з імі. Сёння я хацела б расказаць пра такую групу сяброў, дзякуючы якой я знайшла сябе.**

...Быў звычайны школьны дзень. На адным з перапынкаў да нас у клас зайшла школьны педагог-арганізатар і зрабіла для ўсіх аб'яву: «Пасля ўрокаў валанцёры едуць наведваць ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны». Мне гэта падалося цікавым. Некаторыя хлопцы з майго класа, ужо не першы год валанцёры, разказвалі пра свой досвед, і я цвёрда вырашыла: паеду! Ужо на наступным перапынку бегла да педагога-арганізатара з пытаннямі: «А можна і мне? А калі менавіта?». Так, раней я не ўдзельнічала ў такіх акцыях, але мяне ўсё роўна прынялі да сябе ў каманду! З неярплівацю чакала заканчэння заняткаў, якія (як заўсёды бывае, калі чакаеш чагосьці) цягнуліся занадта доўга.

...Ветэран жыві у суседняй вёсачцы, таму да яго вырашылі дабірацца

на веласіпедах. Зусім хутка ўжо былі на месцы. Знайшлі патрэбны нам дом, назваліся, спыталі, ці можна зайсці ў двор. Нас запрасілі. Пасля нядоўгіх тлумачэнняў, для чаго мы тут, высветлілася, што працы нам зусім не засталася... Дзеці і ўнукі дзядулі ўсё зрабілі. Але мы ўсё роўна «рваліся ў бой», хацелі хоць чымсьці дапамагчы. «Ну? — спытаеце вы. — І што ж далей?». А потым мы папрасілі дзядулю расказаць нам пра вайну. Так, усе мы бачылі фільмы і чулі апаведы пра яе, але, паверце, чуць з першых вуснаў — зусім іншая справа. Яго словы нагадалі мне ўспаміны маёй бабулі пра свайго бацьку, Якава Фёдаравіча Белбухава. Гэта мой

прадзед. Ён быў вядомым майстрам, рабіў бёрды. Гэта прыстасаванні для таго, каб ткаць. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, ён пайшоў на фронт. Як яму там ваявалася, ён расказаць не любіў. Ды і пажыць яму доўга не давялося. Ён удзельнічаў у вызваленні Рагачова, быў цяжка паранены. Вярнуўшыся дадому, 20 мая 1945 года памёр ад ран. Пахаваны ў пасёлку Утульнае, недалёка ад гарадскога пасёлка Уваравічы.

Я вельмі шкадую, што не змагу пагаварыць са сваім прадзедам. Магчыма, ён расказаў бы мне пра тыя часы, пра свае подзвігі на вайне. Няхай мой прадзед не стаў знакамітым, але ён моцны чалавек...

ПРА АЎТАРА

Інтарэсы 15-гадовай Юліі самыя разнастайныя. Яна займаецца ў музычнай школе, удзельнічае ў раённых алімпіядах па розных прадметах. У чытанні аддае перавагу рускай класічнай літаратуры. Яшчэ ў дзяцінстве, па яе прызнанні, шмат сяброў, з якімі яна праводзіць свой вольны час.

— **Са сваім далейшым жыццёвым шляхам я яшчэ не вызначылася, таму конкурс газеты прыцягнуў маю ўвагу. Заўсёды цікава паспрабаваць сябе ў чымсьці новым, — распавяла пра сябе аўтарка. — Шчыра кажучы, гэтая «праба пярца» для мяне не першая, я пісала артыкулы ў школьную штотэматычную газету «Наш шанс».**

«Па сакрэце» Юлія ўсё ж сказала нам, што ў будучыні падумвае вучыцца на юрыдычным факультэце.

Я ніколі яго не бачыла, але пасля гутаркі з бабуляй у мяне склаўся пэўны вобраз.

Ветэранаў ужо засталася зусім няшмат. Наша пакаленне моладзі — апошняе, якое можа знайсці не толькі прозвішчы ў кнігах, прысвечаных вайне.

...Гэту паездку я буду памятаць заўсёды. І хоць валанцёрства, можа, і не стане справай усяго майго жыцця, мне яно вельмі спадабалася.

Бо яно вучыць дабру, павазе, міласэрнасці, сяброўству і іншым шматлікім станоўчым якасцям, якія так неабходны чалавеку ў жыцці. Сёлета мы святкуем 70-годдзе вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, і мы будзем віншаваць нашых ветэранаў!

Юлія ДЗЯТЛАВА, вучаніца 9 класа Камунараўскай СШ Буда-Кашалёўскага раёна.

«УЗЯЦЬ ХОЦЬ ДОЛЮ ПАМЯЦІ МАЁЙ...»

САД МАЁЙ ДУШЫ

Маёй прабабулі ў пачатку вайны было ўсяго сем гадоў. Разам са сваёй маці, двума братамі і сястрой яна жыла ў вёсцы Буйнавічы Лельчыцкага раёна. Тры дні назаўсёды засталіся ў яе памяці.

— У 1943 годзе немцы блікавалі наш раён. Усе жыхары схаваліся ў лесе, у балоце. Немцы на аўтамашыне прыехалі ў Буйнавічы, але нікога там не знайшлі. Злавлілі жанчыну з суседняй вёскі Зарубанае і паслалі яе сказаць, каб людзі выйшлі з балота і вярнуліся дадому да дзевяці гадзін вечара, а калі не зробіць што ім загадана, то іх усіх заб'юць. Але людзі не паслухаліся немцаў...

А назаўтра немцы спалілі ўсю вёску і пайшлі шукаць людзей па лесе. Падышоўшы да першых зямлянак, пачалі страляць. Усе з крыкам кінуліся ўцякаць у розныя бакі. Маці схаваліся ў халоднай вадзе (а гэта была позняя восень), баючыся высунуцца. Шмат людзей загінула ў той страшны дзень.

Многа маладых людзей было вывезена ў Германію, шмат дзетак разам са сваімі маці трапілі ў канцлагеры. Былы вязень лагера Ганна Стратонаўна Крукоўская ўспамінае: «Усіх, хто застаўся ў вёсцы,

сагналі на вясковы пляц. Тоўсты нямецкі генерал нешта доўга крычаў, а затым нас пгналі на станцыю ў Ельск. На пуцях стаяў доўгі-доўгі цягнік. Нас пасадзілі ў таварны вагон, дзверы зацягнулі дротам і строга загадалі сядзець і не варушыцца. Пры гэтым было аб'яўлена, што калі ўцячэ хоць адзін чалавек, то ўвесь састаў пусцяць пад адхон.

Калі цягнік крануўся, жанчыны кінуліся да дзвярэй. Праз шчыліны пазіралі на родныя на палі і лясы, якія заставаліся ззаду. Многія плакалі: куды вязуць і што будзе далей, ніхто не ведаў. Я прытулілася да мамы і сядзела моўчы. Маўчала і мама.

На шостыя суткі цягнік спыніўся. Некалькі гадзін нас выпускалі з вагонаў. Потым загадалі выходзіць. Нас пастроілі ў калону па пяць чалавек і пгналі. Мы курчыліся ад холаду, бо ішоў дождж з градам.

Лагер быў абгароджаны высокай мураванай сцяной, наверху — электрычныя праводы. На вялікім пляцы стаялі людзі ў ніжняй бялізне. Яны моклі пад дажджом... Есці нам давалі гнілую, мёрзлую бульбу, ды і той не хапала. Есці хацелася пастаянна. Людзі хварэлі, іх некуды вывозілі на вялікіх крытых машынах. Часта ў дзяцей бралі кроў. Кожны дзень пасля абеду, з чатырох да адзінаццаці вечара, «апель» — пакутнае стаянне на адным месцы. Вечарам нас заганялі ў блок і мы клаліся спаць. Але ў цеснаце і брудзе заснуць адразу не ўда-

валася. Многія не вытрымлівалі і паміралі. І сёння не ведаю, як змагла дачакацца прыходу савецкіх салдат.

Дзеці вайны... Яны рана і хутка становіліся дарослымі. Майму стрыечнаму прадзеду, Івану Данілавічу Бабовічу, споўнілася ўсяго пятнаццаць, калі ён пайшоў у партызаны.

Ён часта ўспамінае, як трапіў у атрад.

— Пасля баёў заставалася шмат зброі. Я і надумаўся збіраць яе для партызанаў. Але аднаму рабіць гэта было страшнавата. Пра свой намер расказаў сябру Мікалаю. Вечарам таго ж дня мы пайшлі «на работу». Прайшлі агародамі — і ў лес. Неўзабаве мы натрапілі на кучу гранат, якія ляжалі пад маладой развесістай елкай. Мы аж затрэсліся: гэтулькі зброі яшчэ не бачылі! Што з ёй рабіць? Прынеслі гранаты на ўскраіну і закапалі ў яму пад арэхавым кустом. Каб ніхто не знайшоў наша сховішча, засыпалі яго лісцем.

Потым зноў падалася на пошукі. Знайшлі яшчэ ручны кулямёт, тол, бікфордаў шнур. Усё гэтае багацце схавалі каля нашай хаты ў старым склепе.

...У вёску пачалі прыязджаць партызаны. Яны цішком дапытваліся, у каго ёсць зброя. Даведаўшыся аб гэтым, мы з сябрам падпільнавалі ноччу партызанаў і аддалі ім зброю. Яны ад душы падзякавалі нам за дапамогу.

А потым мы яшчэ неаднойчы выконвалі з Колям розныя адказныя заданні. І калі пачалася акупацыя раёна, мы пайшлі разам з партызанамі, каб біць ненавіснага ворага.

Калі я пытаю ў прадзеда: «Скажыце, а вы хацелі б, каб вайна адыходзіла ад нас, вашых унукаў, усё далей? Каб мы забыліся пра яе?», дзед Іван заўсёды адказвае: «Так, мы ваявалі за тое, каб вайна адышла ў нябыт. Але мы хочам, каб помнілі пра нас. Вайна — гэта агульная наша памяць».

Аксана БАГДАНОВА, вучаніца 6 класа Буйнавіцкай СШ Лельчыцкага раёна.

Як жа прадставіцца вам, расказаць пра сябе? Каб вам не было сумна, я хачу прапанаваць невялікае падарожжа ў свет маёй душы, у мой «філасофскі сад». Я назвала яго так таму, што вельмі хацелася дакрануцца да вечнай мудрасці. Як і манаху Саямі ў манастыры Рэандзю, што непадалёку ад японскага горада Кіёта, які пяць стагоддзяў таму знайшоў роўную пляцоўку, пасыпаў яе белым пяском, зверху паклаў пятнаццаць горных камянёў і тым самым зрабіў бессмяротным сваё імя. На пляцоўцы не было ні дрэў, ні кветак, ні травы — толькі камяні і цені ад іх. Ён нават назваў яе «Садам камянёў» — і гэта быў яго сад.

Я таксама люблю ў душы падарожнічаць па сцяжынках майго сада, такіх знаёмых і ў той жа час новых і неведомых. Вось і ты, мой першы каменьчык, мой гранат. Ты атрымаў сваё імя ад слова «гранула», што азначае зерне. З чаго ўсё пачыналася? З вёскі Мажэйкава. Тут нарадзіліся мае мама і тата, тут жывуць мае дзядуля і бабуля, тут прайшло маё дзяцінства. Гэта найдаражэйшае ў свеце месца.

Дзедава хата, птушыныя спевы, духмяны водар лугавых кветак, росныя рانیцы — усё гэта мая маленькая радзіма, частачка майго яшчэ неспазнанага жыцця. Тут мяне хвалюе ўсё: і сад, які пасадзіў дзед, і калодзеж каля хаты, і вяснічкі, якія відаць здалёк... Летам я любіла рана ўставаць і дапамагаць бабулі выганяць кароў на пашу.

Раніца... Сонца паказала свае першыя промні, і маё сэрца напоўнілася радасцю. Туман густы, як малако, сцюдзёны, свежы. Дзесьці рыкнула карова, я зусім не відаць за туманам. А я бягу як на крылах па лугавой сцяжынке, і туман падбадзёрвае мяне, прымушае бегчы яшчэ хутчэй. Пра гэта можна расказаць перажыць. Гэта гаворыць ува мне мой другі каменьчык — мой бурштын. Слёзы мора, слёзы нашай душы. Чаму плача мора? Таму што яго часта не разумюць.

Слязінка дзіцяці, як і слязінка мора, вельмі чыстая. Ізноў успаміні... Нежак у вёску прыехаў да суседскай бабулі ўнук.

Ён мне вельмі спадабаўся. Мне з ім было цікава размаўляць, і ён не саромеўся дарыць мне палявыя кветкі. Ведаеце, у тое лета я была самая шчаслівая. А потым... Ён паехаў на заняткі, і нежак спачатку мы перасталі адзін аднаму званіць, потым пісаць, а пасля ўвогуле... Колькі было выліта чыстых і светлых слёз?!

...Але вандруем далей. Вось і мой самы хвалюючы каменьчык. Гэта малахіт — сіла зямлі і жыццёвага прыцягнення. Што ён значыць для мяне, у чым яго сутнасць? Напэўна, трэба пачаць з галоўнага: гэта адносіны да маёй Радзімы, яе мінулага і будучыні.

...Прыгадваю, нежак бабуля расказвала, як са сваёй мамай чакала з фронту пад-

ПРА АЎТАРА

Паліна, па яе ўласным прызначэнні, вельмі любіць спяваць — выступае як салістка на розных мерапрыемствах. Раней наведвала гурток па спевах, скончыла музычную школу па класе фартэпіяна. Чытаць любіць творы беларускіх класікаў і Пушкіна. Яшчэ дзяцінстве вельмі падабаецца падарожнічаць на машыне з бацькамі па маляўнічых куточках Беларусі, наведваць гарады з даўняй гісторыяй: Гродна, Віцебск, Полацк... Захапляецца гатаваннем, у прыватнасці, «спецыялізуецца» на дэсертах. А як жа калорыі?

— **А я прыгатую, усіх хатніх пачастую, а сама не ем, — смеецца наша 16-гадовая аўтарка.**

Паступаць пасля заканчэння школы Паліна хоча ў БНТУ, думае стаць спецыялістам па нерухомасці.

час Вялікай Айчыннай вайны вестачкі ад свайго брата, які, як потым стала вядома, загінуў смерцю храбрых пад Кёнігсбергам у апошнія дні вайны, як гаравала, застаўшыся без бацькі, бо ён быў расстраляны за сувязь з партызанамі. Хіба такое можна забыць? Гэта пакідае след на ўсё жыццё. Гэта і дае сілу і любоў да сваёй Радзімы, блізкіх і родных, сям'і.

На развітанне хочацца гаварыць аб марах. Вось я і апынулася ў палоне свайго апошняга каменьчыка — нефрыту — самага таёмнага і непрадказнальнага. Пра што я мару? Хачу быць карыснай людзям, сваёй сям'і, пакінуць пасля сябе добрую памяць, а ў сваім «філасофскім садзе» — часцінку сваёй душы, якую будыць адкрываць для сябе мае дзеці і ўнукі. І так — каменьчык за каменьчыкам... **Паліна НОВІКАВА, вучаніца 10 класа Мажэйкаўскай СШ Лідскага раёна.**

ПРА АЎТАРА

Аксана — адна з самых юных аўтараў нашага конкурсу, чые творчыя работы з'явіліся на старонках «ЧЗ». Дзяцінства ўсяго 12 гадоў. Яна захапляецца маляваннем, наведвае гурток па бісерпляценні.

— **Але найбольш люблю чытаць, слухаць апаведы свайго прадзядулі, і сама спрабую пісаць пра тое, што вельмі закрунула душу, што люблю ўсім сэрцам. Вядома, допісы мае, а тым больш вершы, яшчэ не зусім дасканалыя, але гэта мая душа, — сказала сама пра сябе Аксана. Пісаць конкурсны матэрыял ёй дапамагала настаўніца.**

Аксана марыць стаць журналісткай. «Ведаю, трэба многа чытаць, добра вучыцца, — падзялілася аўтарка. — Але гэта ўсё ў маіх руках, і я пастараюся зрабіць усё магчымае, каб мара спраўдзілася».

НОВЫ СТЫЛЬ

ДЖАЗ-ФАНК — ГЭТА КЛАС!

Заняткі ў студыі.

Я вельмі люблю танцаваць. Доўгі час займалася сучаснымі танцамі. Потым быў невялікі перапынак. А два гады таму я пачула ад сваіх знаёмых пра незвычайны напрамак у танцавальнай культуры — Jazz-funk. Інтэрнэт дапамог знайсці патрэбную інфармацыю, і я даведлася, што ў Гродне таксама ёсць яго прыхільнікі. Мне стала цікава, і я пайшла на сустрэчу з імі, каб на свае вочы ўбачыць Jazz-funk.

...Маладыя людзі гадоў 20-ці рухаліся ў такт, выконваючы пры гэтым шэраг найскладанейшых, сапраўды дзіўных рухаў, якія, здавалася, паўтарыць немагчыма. Я проста была зачараваная і не заўважыла, як хтосьці наблізіўся і пляснуў мяне па плячы. Гэта быў Дэн, кіраўнік групы Jazz-funk. Прыемны, стыльна апрануты таварыскі чалавек з са-

май адкрытай у свеце ўсмешкай. Ён, здаецца, зразумеў, што трэніроўка зрабіла на мяне вялікае ўражанне, і тут жа пачаў расказаць гісторыю ўзнікнення стылю Jazz-funk.

— Джаз-фанк — неверагодна папулярны танец, які прыцягвае увагу і заварожвае, але нічога агульнага не мае з джазавай музыкай. Джаз-фанк — гэта экспрэсіўнасць,

кратыўнасць, правакацыя. Джаз-фанк — гэта стыль. Можна нават сказаць, не адзін стыль, а стылі кожнага танцора, а задача харэографа — умець іх спалучаць.

У гэтым танцы вы знойдзеце сябе, ваша ўнутранае сапраўднае «я» выльецца ў эмоцыі, адрэналін, гратэск, захапленне і бляск у вачах. Гэты танец развівае гнуткасць, пластыку, вынослівасць, а таксама фарміруе прыгожую постаць і грацыёзнасць. Вучыцца танцаваць джаз-фанк — значыць мець магчымасць быць заўсёды ў форме. Jazz-funk — адзін з самых эмацыянальных і яркіх клубных танцаў. Гэты стыль спалучае ў сабе элементы хіп-хопа, джазавай тэхнікі, манернага вакінга і некаторых іншых сучасных стыляў танца. У ім прысутнічаюць і дзявочая пластыка, і хлапачая рэзкасць; агрэсіўнасць і пшчота; прыгожыя лініі і нязграбныя рухі. А дадайце да гэтага дынаміку, сексуальнасць, эмоцыі... і вам можа падацца, што няма ў свеце нічога прыгажэйшага. І самае галоўнае: гэты стыль танца падыходзіць і хлопцам, і дзяўчатам.

Здавалася, што слухаць Дэна можна было бясконца. Усё, што я ўбачыла і пачула, не выходзіла ў мяне з галавы некалькі дзён. Нерэальныя рухі, якія дакладна кладуцца

на мелодыю, не давалі мне спакою: калі яны могуць, чаму ж я не змагу? З таго дня мае думкі былі заняты толькі гэтым дзіўным танцам. Мне вельмі хацелася навучыцца так танцаваць, але, як гавораць вялікія: «Хацець мала, трэба дзейнічаць». Так я і трапіла ў студию сучаснага танца ArtMotion.

Прышоўшы на першую трэніроўку, я была здзіўлена, што, разбіраючы ўсе рухі павольна і паступова, можна дасягнуць ідэальнага іх выканання. Эмоцыі зашкальвалі, а ўражанні засталіся толькі самыя лепшыя.

Спачатку было страшна; мне здавалася, што маё цела не здольна так рухацца. Яшчэ большае сумненне навываў прагнаў відэа прафесійнальных танцораў (яны мне здаваліся не проста людзьмі, бо тое, што яны робяць, цяжка апісаць словамі)... Але ўсё ж рызыка часам апраўдваецца, і я адважылася. Прышоўшы на першую трэніроўку, я была здзіўлена, што, разбіраючы ўсе рухі павольна і паступова, мож-

на дасягнуць ідэальнага іх выканання. Эмоцыі зашкальвалі, а ўражанні засталіся толькі самыя лепшыя.

Трэніроўкі праходзілі два разы на тыдзень па гадзіне. Гэтага было мала, хацелася яшчэ і яшчэ, асабліва калі ўсё атрымлівалася. Адночы нам казалі, што будуць здымаць на відэа, і гэты матэрыял пасля размесцяць у інтэрнэце. Вельмі не хацелася сапсаваць выступленне, таму я перажывала. Ад хвалявання ў мяне нічога не атрымлівалася, рухі былі нейкімі нязграбнымі. Я стала вінаваціць сябе за тое, што палезла туды, дзе нічога не ўмею, у мяне нават былі думкі кінуць танцы. Але тут на дапамогу прыйшла мая сяброўка, якая прагнала сумненні і больш за тое, дапамагла разабраць складаныя рухі. Дзякуючы ёй я не толькі станцавала добра, але набыла веру ў сябе, а яшчэ прыйшла да высновы, што калі чаго-небудзь хочаш дабіцца, ты павінен знайсці сілы для гэтага. Так адбылося і са мной: я стала моцнай і ўпэўненай у сабе. Зычу кожнаму знайсці сваё захапленне і атрымліваць ад яго толькі задавальненне. А самае галоўнае, памятайце, што ніколі не трэба здавацца!!!

Ксенія ЛЕАНЧУК, вучаніца 9 класа СШ №6 г. Гродна.

Сваё гульня

ВЫ ЖАДАЕЦЕ ВЕДАЦЬ, ШТО, ДЗЕ І КАЛІ?

Што адразу ўяўляе сабе чалавек, калі чуе: «Што? Дзе? Калі?» Тэлебачанне, прыгожую студию, стол з пытаннямі на маніторах, сур'ёзных мужчын у смокінгах і жанчын у вяртэльных строях, музычныя паўзы і, вядома ж, хрустальную саву. Але ж гэта элітарны клуб, а я хацела б расказаць пра спартыўную версію гульні.

ХТО? У яе гуляюць толькі камандаў школьнікаў каля 400 па ўсёй краіне, а колькасць студэнцкіх і дарослых, напэўна, і палічыць дакладна немагчыма. Большасць аб'яднана ў Беларускаю лігу інтэлектуальных камандаў, якую ўзначальвае вядомы ўсім прыхільнікам гульні Сяргей Буян.

ЯК? Як выглядае гульня ў спартыўным «Што? Дзе? Калі?» Ці ёсць стол, «спадар вядучы» і разважлівы адказны знатакоў? Няма. Уявіце сабе вялікую залу. У ёй — некалькі дзясяткаў «спецыяльных» месцаў (шэсць крэслаў, павернутых адно да аднаго). На кожным з гэтых «астроў» размяшчаецца каманда. Шэсць чалавек. Адзін запісвае пытанне, другі — даты ці імёны, якія згадваюцца ў ім, трэці — правільны адказ на спецыяльны бланк, а астатнія выконваюць іншыя ролі... Кожная каманда настройваецца на гульню, на перамогу. Робяць гэта па-рознаму: хтосьці п'е каву, нехта разгортвае хатнія бутэрброды, іншы грызе шакалад. Трэба сказаць, што добры настрой — адзін з галоўных фактараў паспяховай гульні.

Вядучы — зусім не таемны чалавек з закадравым голасам, а часцей за ўсё знаёмы трэнер, які, як правіла, і ёсць адзін з арганізатараў турніру. У яго руках некалькі паперак з пытаннямі, якія загадка былі складзены разам у так званы «пакет». Кожнае пытанне правярае рэдактарам, мае свайго аўтара і каментар. Пачнем!

Вядучы максімальна разборліва і выразна чытае пы-

танне. Потым кажа чароўнае слова «час» — і ўся зала амаль што выбухае! Кожная каманда імкнецца як мага больш плённа выкарыстаць гэтую хвіліну, дайці да правільнага адказу, знайсці доказы таго, што адказ усё ж правільны. Зноў чароўнае слова «час», адваротны адлік ад дзесяці, і ўгору ўздзімаецца вялікая колькасць рук — гэта капітаны камандаў падымаюць бланкі з адказамі. Па зале лётаюць «ластаўкі» і «стрыжы» — так завуць памагаты, якія збіраюць бланкі і нясуць іх на стол камісіі. Потым у зале робіцца ціха-ціха, і вядучы чытае адказ. Каманды, якія адказалі правільна, радуецца і пляскаюць у ладкі. Іншыя кажучы: «Так, сабраліся, у нас яшчэ шмат пытанняў наперадзе!» І збіраюцца, і сапраўды іграюць. Часам лідар вызначаецца толькі на апошніх пытаннях. Зразумела, што выйграе каманда, якая дала найбольшую колькасць дакладных адказаў. Часта турніры праводзяцца ў адзін і той жа час на розных пляцоўках краіны, пры гэтым пакет пытанняў аднолькавы, і вынікі камандаў потым зводзяцца ў адну табліцу.

НАВОШТА? Усе, хто гуляе ў інтэлектуальную гульню, па-рознаму прыходзяць да іх. Аўтарка гэтага матэрыялу, напрыклад, з дзяцінства глядзела з бацькамі «Што? Дзе? Калі?» і захаплялася тым, як за адну хвіліну ў каманды нараджаецца дакладная версія. Хацелася самой паспрабаваць. Таму калі даведлася,

што ў школе №8 Жодзіна ёсць інтэлектуальны клуб, які ўзначальвае таленавіты трэнер Ганна Надуда, вырашыла стварыць каманду і паспрабаваць гуляць. Нашай камандзе «Агні Святога Эльма», у складзе якой пяць дзяўчат і адзін хлопец (усе аднакласнікі), удалося на працягу пяці гадоў удзельнічаць у турнірах рознага ўзроўню і перамагчы. Лічу, што гульня дала мне вельмі шмат: уменне кантактаваць з людзьмі, лагічна думаць, «збірацца» ў патрэбны момант і шмат іншага. Самы ж вялікі набытак для мяне — сябры па камандзе, сустрэчы з вельмі цікавымі людзьмі, бо кожны, хто гуляе ў «Што? Дзе? Калі?» — гэта цэлы свет, вельмі цікавы і часцей за ўсё зусім не падобны на іншыя.

Ваўдзім Германенка, студэнт чацвёртага курса БНТУ, чэмпіён Еўропы па гульні «Брэй-н-рынг» сярод студэнтаў, расказае: — Яшчэ з канца 1990-х гадоў глядзеш па тэлевізары «Што? Дзе? Калі?». Заўсёды хацелася паспрабаваць свае сілы, і вось у шостым класе трапіў у каманду, якая толькі-толькі стваралася ў школе. Напачатку наша каманда ніякімі дасягненнямі пахваліцца не магла. Але ж жаданне іграць не знікала. Неяк я паехаў у летнік «БЛІК». А калі сустракаешся з такімі таленавітымі і творчымі людзьмі, то ўдасканалваешся сам. Пасля я іграў ужо не ў школьнай камандзе, а ў гарадской, а калі паступіў вучыцца ў Мінск, дык і ўвогуле сабраў каманду са

Каманда «Агні Святога Эльма».

студэнтаў розных ВНУ. Цяпер іграем разам, а з кімсьці сталі вельмі добрымі сябрамі.

Дзякуючы кожнаму турніру знаходзіш і адкрываеш для сябе нешта новае — веды, мясціны, знаёмствы. Не здзіўлюся, калі мая будучая жонка будзе таксама са «штодзекалішнікаў». Але ж пакуль я пра гэта не думаю.

Мой школьны трэнер Сяргей Крывенка заўсёды казаў, што мы павінны для сябе вызначыць, што для нас гульня: хобі ці спорт. Для мяне «Што? Дзе? Калі?» — гэта спорт. Тут патрэбны і трэніроўкі, і асабліва тактыка. А правільна адказваючы на пытанні, атрымліваеш такое задавальненне! Але ж гульня як хобі таксама мае права на існаванне. Тут кожны выбірае сам. Дзверы мінскага інтэлектуальнага клуба адчынены для ўсіх!

На жаль, маладыя знатакі вельмі часта сутыкаюцца з непаразуменнем з боку бацькоў і настаўнікаў: «Ну навошта вам гэтая гульня? Лепш вучыцеся, ездзіце на алімпіяды, да ЦТ рыхтуйцеся, да сесіі!» Але ж гэтая незадаволенасць часам не зусім абгрунтаваная і лагічная. Вядома, спартыўнае «Што? Дзе? Калі?» — гэта сапраўды спорт, які патрабуе шмат часу, трэніровак і развіцця крыху спецыфічных навыкаў. Напрыклад, умець чуць у пытанні падказкі, растаўляць акцэнт у патуку

інфармацыі, вучыцца хутка думаць і даволі сцісла адказаць на пытанне (часцей за ўсё адказы канкрэтныя, у адно-два словы). Але ж нельга сказаць, што здольнасці гэтыя больш ніколі не спатрэбяцца. Хутка рэагаваць на сітуацыю, умець бачыць галоўнае — усё гэта вельмі добрыя «бонусы»

Гульня дала мне вельмі шмат: уменне кантактаваць з людзьмі, лагічна думаць, «збірацца» ў патрэбны момант і шмат іншага. Самы ж вялікі набытак для мяне — сябры па камандзе, сустрэчы з вельмі цікавымі людзьмі.

інтэлектуальных трэніровак. Тым больш гульня развівае лагічнае мысленне. Але ж адным з найбольш каштоўных плюсоў гульні з'яўляецца сацыялізацыя дзяцей і падлеткаў. «Што? Дзе? Калі?» у Беларусі — вялікая суполка, дзе ўсе адзін аднаго ведаюць. Летам праводзіцца профільны лагер Беларускай лігі інтэлектуальных камандаў, на працягу года ладзяцца шматлікія турніры, на якія з'язджаюцца каманды з розных гарадоў і праводзяць разам шмат ча-

су па-за гульнёй. Саперніцтва паміж камандамі інтэлектуальна заўсёды атрымліваецца сяброўскае, добрае.

Урэшце, дзеці, занятая інтэлектуальнымі гульнямі спартыўнай версіі «Што? Дзе? Калі?», з часам маюць шанец «трапіць у тэлевізар», хоць гэта і не з'яўляецца для большасці самамэтай. Элітарны клуб «Што? Дзе? Калі?» не такі недасяжны, як здаецца. На расійскім тэлебачанні ўсе добра ведаюць беларускіх знатакоў Леаніда Клімовіча, Алеся Мухіна, Святлану Голубеву, Сяргея Супрановіча, якія з'яўляюцца членамі маскоўскага элітарнага клуба. Але ж некалькі гадоў таму пашчасціла пагуляць на расійскім Першым канале і зусім маладой камандзе капітана Івана Зайкова, сапраўднай «зорцы» Беларускага спартыўнага «Што? Дзе? Калі?». Беларускія знатакі — усе, у першую чаргу, гульцы спартыўнай версіі. А ёсць яшчэ «Брэй-н-рынг», на які збіраюцца наймацнейшыя клубы краіны.

«Трапіць» у інтэлектуальную гульню ці прывесці туды сваё дзіця вельмі проста. Зараз амаль што ў кожным горадзе краіны існуюць каманды і клубы «Што? Дзе? Калі?». Ці то ў школах, ці то ў дамах і палацах дзіцячай творчасці. Шукайце і не бойцеся за вучобу, бо, нягледзячы на перасцярогі, маладыя «знатакі» сустракаюцца адзін з адным не толькі на турнірах, але і на алімпіядах розных узроўняў!

На ўзроўні школы гульні не заканчваюцца. Гуляць можна і падчас вучобы ў ВНУ, і пасля, ці ўвогуле займацца трэнерскай дзейнасцю. Бо аднойчы пачаўшы гуляць у «Што? Дзе? Калі?», ты ўжо не можаш уявіць жыццё без гэтай гульні.

Паліна ГРЫБ, выпускніца СШ №8 г. Жодзіна.

P.S. А напрыканцы я прапаную вам невялікую трэніроўку. Паспрабуйце адказаць на мае любімае пытанне аўтарства *Эмілія Ісмаілава*. Паспяхайце вам і, увага, ЧАС!

ПЫТАННЕ:

Паслухайце старадаўнюю загадку: калі конь пройдзе над авечкай туды і назад, дрэва зробіць ГЭТА. А што зробіць дрэва?

АДКАЗ: заўравае.
КАМЕНТАР: Гэта скрыпачка, якая вывае і прычына, якая стварае дрэва. Вось такое пытанне — з дрэва. Вось такія пытанні і адказы.

24.07.2014 г.

ЗВОН ПАМ'ЯЦІ БРАТОЎ-СЛАВЯН

Апавяданне-роздум

Шмат людзей ішло з працы. Кожны дзень яны ішлі тым жа шляхам. Праходзілі па адным і натоўпам, павольна і хутка. Мабыць, з-за цяжкай працы альбо яшчэ з-за нечага людзі не заўважалі храма, які стаяў тут з дня ў дзень, з тыдня ў тыдзень, з года ў год, стаяў ля гэтага шляху і, як векавы дуб-волат, узвышаўся сваімі сценамі над зямлёй. Пра храм даўно забыліся, і яго колісь чырвоныя сцены пачалі шарэць, зліваючыся з шэрым навакольным светам. Магутныя званы даўно не званілі, а маленькія званочкі і ўвогуле забылі свой гук. Храм стаяў на ўзгорку, і кожную раніцу, калі сонца вялікай брусніцай выкочвалася з-за гарызонту, калі пачыналі спяваць першыя пеўні і людзі абуджаліся ад начнога сну, можна было бачыць прыгожую карціну...

Сонейка сваімі празрыстымі прамянямі цягнулася да даху храма, абдымала яго старыя сцены, грэла сваім цяплом. Яно быццам прасіла храм устаць, абудзіцца, адказаць яму на пяшчоту. Але ён маўчаў, маўчаў усімі сваімі званамі... І тады, не атрымаўшы адказу, сонца пакідала яго і спускала прамяні да зямлі. Так было з дня ў дзень.

Але аднойчы з усёй моцай прагучала: «Бом!...» Магутнае рэха спалохалася, але ўмомант падхапіла гэты гук, панесла да рэчкі, возера, лесу, да людзей. Яно крычала ўсім і кожнаму: «Бом-бом-бом-ом!» Гэта чула кожнае дрэўца, кожная кропля, кожная істота. «Дзынь-нь-нь!» — прагучала быццам у падтрымку. Людзі, якія ішлі, як заўсёды, спыніліся. Толькі старыя ведалі, як гучыць гэты храм. Зноў прагучала: «Бом-дзынь-дзынь-бом-ом!»

Увесь гэты хор зліваўся ў адзіную плынь гукаў, якая лілася жывой сілай у душу кожнага, хто чуў яе. Сэрца чалавека, які слухае гэты гук, ірвецца на часткі з кожным «дзынь» і ўспыхвае, я палымя, з кожным «бом». І ад гэтай сукупнасці адчуванняў усё наваколле здаецца «малінавым». Гэты звон льецца ў старажытную раку, радніцца з яе цёмнымі водамі, і яна, рака, падхоплівае звон на свае хвалі і нясе, закаляваючы, песцячы. Апошні раз прагучала: «Бом!» — і ўсё сціхла.

Ніхто не разумее, ці была гэтая прыгажосць на самой справе. Але сярод натоў-

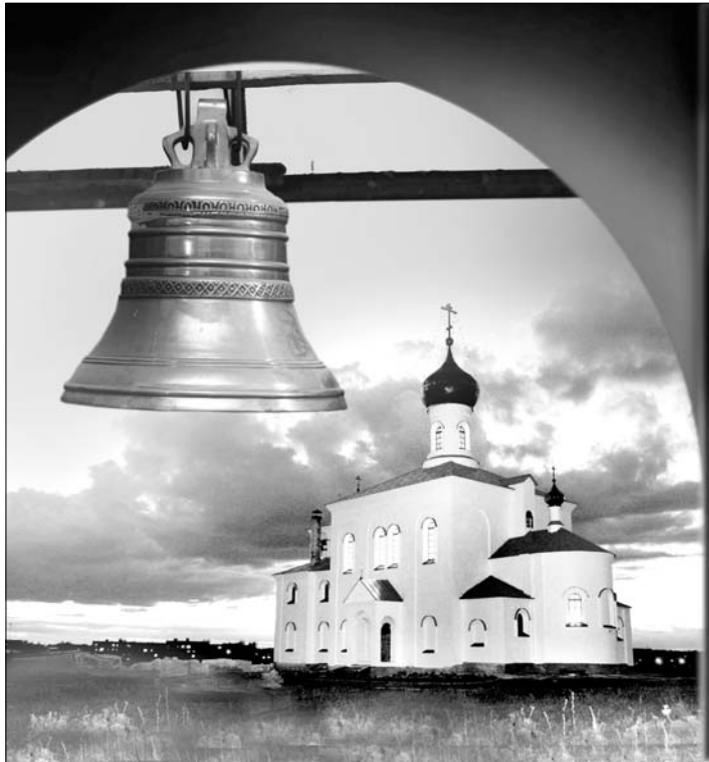
пу раздаўся голас: «Ён папярэджвае, просіць, аберагае». Усе расступіліся, і пасярэдзіне гэтага жывога кола апынуўся стары. Сівая барада прыкрывала яго тонкую шыю, высахлыя рукі трымалі кій, а вочы, поўныя слёз, глядзелі ўгару, на храм. Усе сцішыліся, і стары пачаў сцішыцца: «Калісьці, калі на гэтым свеце не было войнаў і спрэчак, калі чалавек і прырода жылі разам, калі на гэтым месцы быў глухі лес і на сотні кіламетраў не было ні душы, ад-

Каля падножжа гэтага храма браты памірыліся, а бацьку пахавалі ў ім. Разам хутка прагналі яны ворага і аб'ядналіся ў адзін народ. З таго часу, як толькі пачынаецца спрэчка паміж братамі, дух бацькі пачынае званіць...

быўся тут гэты выпадак. Я не ведаю, праўда ці не, легенда ці казка, але мне раскажаў мой дзед, а яму яго дзед. Раскажу вам і я. Дык вось. Даўным-даўно жыў тут вялікі князь. Была ў яго жонка, прыгажосць якой зайздросцілі ўсе жанчыны. І нарадзіліся ў гэтага князя два сыны. Раслі яны хутка, дужэлі. Бацька

вучыў іх працаваць, а маці — закону чалавечаму. І ўсё было б добра, калі б аднойчы не пасварыліся браты. І такая моцная спрэчка ў іх была, што ні маці, ні бацька не змаглі памірыць іх. Разышліся тады яны ў розныя бакі, а бацькі засталіся адны. Ішлі гады, кожны з братоў род вялікі пачаў, а крыўда паміж імі стаяла. Але аднойчы прыйшла бяда: напалі на хату бацькоў злыя ворагі і спалілі дом, забілі княгіню, а бацьку жыццё даравалі. І як ні маліў, ні прасіў князь дапамогі — не прыехалі браты. І тады вырашыў князь храм пабудоваць.

Кожны дзень клаў ён у сяну камень, абчэсваў яго, мураваў. І калі сярод руін вырас белы, бы магутны волат, будынак, ударыў бацька ў звон, і магутнае рэха разнесла па ўсёй зямлі крык. Апамяталіся тады браты і рушылі на дапамогу. І ў той самы момант, калі ўдарыў звон, варажыя страля працяла сэрца бацькі, і кроў яго абліла храм. І стаў ён чырвоным. Каля падножжа гэтага храма браты памірыліся, а бацьку пахавалі ў ім. Разам хутка прагналі яны ворага і аб'ядналіся ў адзін народ. З таго часу, як толькі пачынаецца спрэчка паміж братамі, дух бацькі пачынае званіць...»

Фота Яўгена ПРЭСЦІКАГА.

Простыя ісіціны

БЫЦЬ САБОЙ, НЕ ЯК УСЕ

...Доўгія сінія валасы, абхопленыя павязкай на лбе, свабоднае адзенне, рукі ў бранзалетах, праколатае брыво, на плячы — таныя заплечнік. Гэтая дзяўчына рэзка вылучалася з усіх на аўтобусным прыпынку. «Вось прыбралася!» — з непаразуменем глядзяць у яе бок бабулькі. Дзяўчына гэта, вядома, чула, але не звярнула ўвагі. Усміхнулася, паправіла заплечнік і адышла ў бок. Бабулі працягвалі перашэптывацца. А мне стала няёмка і крыўдна за гэтую дзяўчыну. Яна нічога не зрабіла ім дрэннага, проста апрагнулася не так, як усе. «Іншая» — чую я абрываек размовы ўсё тых жа бабулек. Мне не падабаецца гэтае слова. Усе людзі — розныя, усе паводзіны «іншыя». Дык чаму ж яны, дарослыя жанчыны, якія ўжо шмат пражылі, і, здавалася б, павінны быць мудрымі, гатовыя павесіць ярлык на чалавека толькі з-за незвычайнага колеру валасоў і свабоднага адзення? Агідна ўсё гэта. І сумна.

Я падышла да дзяўчыны і павіталася. Спачатку яна неяк сціснулася, напэўна, спалохаўшыся, што я скажу нешта непрыемнае, а потым выпрасталася і ўсміхнулася. «Прывітанне». Яе звалі Ганнай. Такое вось простае імя. Увесь час, пакуль мы абедзве стаялі на прыпынку і чакалі кожная свой аўтобус, яна раз-пораз усміхалася (рэдкасць у наш час). Цяпер ужо бабулі бурчалі ў бок нас абедзвюх. «Не звяртай увагі, ім проста сумна», — сказала Ганна. Можна, і так...

Пляткарыць, меркаваць па знешнасці, навешваць ярлыкі, шаптацца за спінай... Чаму так робяць? Няўпэўненасць у сабе ці, наадварот, завышаная самаацэнка, зайздросць, абмежаванасць, неадукаванасць, нуда, пустаслоўе, вульгарнасць? Убачылі ў гэтым спісе хоць адну станоўчую якасць?

На вуліцы могуць змерыць такім поглядам, што любы самы добры дзень будзе сапсаваны, любы самы таленавіты чалавек засумняваецца ў сабе, самы ўсмешлівы — нахмурыцца. Можна, таму людзі і аддаюць перавагу камп'ютарам: сядзіш у крэсле перад маніторам, рэальны свет недзе там, за акном, ніхто цябе не асудзіць, не ўбачыць, не пакрытыкуе, а значыць, не зробіць балюча. Можна, з-за страху асуджэння мы і б'ямым у віртуальнасць? З-за гэтага людзі баяцца гучна смяяцца, усміхацца без прычыны, ярка апранацца, чытаць кнігі на лавачцы ў парку. «Што пра мяне могуць падумаць?» — гэтая думка забівае нясмелыя парывы душы, маладосці. Не так адзеўся, не так нафарбаваўся, не так размаўляеш і не тую музыку слухаеш... Грамадская думка цяжкай ношай кладзецца на плечы, скоўвае рукі, закрывае святло і ўтрымлівае ў праслойцы «нармальна», як усе.

Напэўна, усе чулі, што знешнасць падманлівая, але часта мы грэбуем гэтай простаю ісіцінай. Вядома, прасцей думаць, што выдатна разбіраешся ў людзях, па сутнасці карыстаючыся толькі стэрэатыпам: калі «гот» — дык абавязкова агрэсіўны, бландзінка — дурная, у акулярх — «зубрыла», з сінімі валасамі — «іншая». Вось толькі ці не зробім мы занадта балюча іншаму чалавеку сваімі неасцярожнымі высновамі, ці не паранім, не «зламаем»? Або гэта ўжо не так і важна?

Арына КАГАЛЁНАК,
вучаніца 10 класа наваполацкай гімназіі №2.

Утерянный представительством Белгосстраха по Советскому району г. Минска бланк страхового полиса по обязательному страхованию гражданской ответственности владельцев транспортных средств на территории государства – членов системы «Зеленая карта» серии ВУ01 № 10257055 считать недействительным. УНП 100122726

05.08.2014 г. в 14.00 состоится внеочередное общее собрание акционеров ОАО «Гомельжилпроект».
Повестка дня:
1. О выпуске облигаций общества.
2. О совершении сделок общества.
Местонахождение ОАО «Гомельжилпроект»: г. Гомель, ул. Кирова, 17.
Место проведения собрания: г. Гомель, ул. Кирова, 17.
Время регистрации в день проведения собрания с 13.30 до 14.00.
При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность (для представителя акционера — доверенность).
С материалами собрания можно ознакомиться в рабочие дни, начиная с 30.07.2014 г. (с 14.00 до 16.00) по месту нахождения общества.
УНП 400022625 Наблюдательный совет.

Извещение об открытии аукциона на право по продаже земельных участков в частную собственность. ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА — ВОЛЧИНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

№ лота	Местоположение земельного участка	Кадастровый номер	Площадь земельного участка, га	Целевое назначение земельного участка	Назначение земельных участков в соотв. с единой классификацией назначения объектов недвижимого имущества	Характеристика расположенных на участке строений, инженерных коммуникаций	Начальная цена объекта, руб.	Сумма задатка, руб.	Сумма подлежащих возмещению затрат на оформление и регистрацию участка, руб.
1	Брестская обл., Каменецкий район, д. Дубовое, 22А	124081703101000030	0,2204	Для строительства и обслуживания жилого дома	Для размещения объектов усадебной застройки (строительства и обслуживания жилого дома) (код 1 09 02)	Земельный участок с наличием инженерной и транспортной инфраструктуры. Ограничение в использовании на площади 0,2204 га в водоохранной зоне р. Пульва	2368639	474000	6373841 Кроме того, расходы по размещению извещения о проведении аукциона в СМИ

1. Аукцион состоится 02.09.2014 г. в 15.00 в здании Волчинского сельского исполнительного комитета (зал заседаний) по адресу: Брестская обл., Каменецкий район, д. Волчин, ул. Ленина, д. 34.
2. Для участия в аукционе гражданин, юридическое лицо (лично либо через своего представителя или уполномоченное должностное лицо) в установленный срок подает заявление на участие в аукционе с указанием кадастровых номеров и адресов земельных участков, которые они желают приобрести в частную собственность, а также документ, подтверждающий внесение суммы задатка. Сумма задатка для участия в аукционе перечисляется в срок до 28.08.2014 г. на расчетный счет Волчинского сельского исполнительного комитета 3604219050016, филиал ОАО «Белагпромпбанк» — Брестского областного управления МФО 150501401, УНП 200057022, ОКПО 04420288.
Для участия в аукционе представляются: гражданином — копия документа, содержащего

его идентификационные сведения без нотариального засвидетельствования; представителем гражданина — нотариально удостоверенная доверенность; представителем или уполномоченным должностным лицом юридического лица — доверенность, выданная юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, копии документов, подтверждающих государственную регистрацию юридического лица без нотариального засвидетельствования, документ с указанием банковских реквизитов юридического лица.
При подаче документов на участие в аукционе граждане Республики Беларусь предъявляют паспорт гражданина Республики Беларусь, а представители граждан и юридических лиц, уполномоченные должностные лица юридических лиц — документ, удостоверяющий личность.
3. Условия, предусмотренные в решении об изъятии земельных участков для проведения аукциона:

3.1. по продаже земельных участков в частную собственность:
- внесение победителем аукциона платы за земельный участок;
- возмещение победителем аукциона расходов, связанных с проведением аукциона и формированием земельного участка, в том числе государственной регистрацией в отношении создания земельного участка;
- осуществление победителем аукциона в двухмесячный срок после принятия решения исполнительного комитета о предоставлении ему земельного участка государственной регистрации права на земельный участок;
- получение победителем аукциона в установленном порядке технической документации и разрешения на строительство жилого дома;
- занятие (освоение) земельного участка не позднее 1 (одного) года после получения свидетельства (удостоверения) о государственной регистрации

права на него.
4. Заявление на участие в аукционе принимаются с момента размещения извещения о проведении аукциона в СМИ в рабочие дни с 8.00 до 17.00 по адресу: Брестская обл., Каменецкий район, д. Волчин, ул. Ленина, д. 34. Прием заявлений заканчивается 27.08.2014 г. в 15.00. Контактный телефон: (801631) 43123, тел./факс: (801631) 43135.
5. В течение 10 рабочих дней со дня утверждения протокола о результатах аукциона победитель аукциона обязан оплатить стоимость объекта продажи, возместить расходы, связанные с организацией и проведением аукциона, в том числе затраты, связанные с изготвлением и предоставлением участникам необходимых документов.
6. Аукцион проводится при наличии не менее двух участников.
7. Всем желающим предоставляется возможность предварительного осмотра земельных участков.
Контактные телефоны: (801631) 43135, 43123.

SEX=БАЛЯСЫ БАЦЬКОЎСКИ СКЛАДНІК

У водпуску ў вёсцы хочацца як мага больш быць на дварэ, на свежым паветры — хоць на сонцы, хоць у цяньку. Таму жыццё навакольных, зразумела, увесь час навідавоку. І ў каторы ўжо раз назіраю знаёмую карціну, калі над плотам па нашым завулку «праплывае» дзіцячая галоўка. Гэта на плячах у бацькі — суседа — едзе дадому яго малодшая дачка (як дагэтуль яшчэ двое дзяцей). Чутны няспешныя размовы, цярплівае тлумачэнне ўсяго, што цікавіць дапытлівы дзіцячы розум. Кожны раз, калі бачу гэтыя «пакатушкі», чамусьці прыгадваю вынікі даследавання, праведзенага сярод студэнтаў сталічных універсітэтаў на тэму гендарнай роўнасці (насамрэч у больш шырокім сэнсе праблема такіх стэрэатыпаў датычыла не толькі моладзі, а ўсяго грамадства ў цэлым).

Сацыёлагі заўважылі, што на працягу многіх гадоў у нашай краіне ідзе паступовае пераасэнсаванне ступені ўдзелу мужчынскай часткі насельніцтва ў вядзенні хатняй гаспадаркі. Не без цяжкасцяў, але гэты працэс мае нарастальную тэндэнцыю. Удзел мужчын у хатніх справах успрымаецца як нармальнае з'ява большасцю студэнтаў і студэнтак, аднак амаль 30 працэнтаў мужчын і 12 працэнтаў жанчын лічаць, што мужчына не павінен займацца хатнімі справамі. І вось далей — увага! Разам з тым большасць студэнтаў (86 працэнтаў) і студэнтак (92 працэнтаў) лічаць, што мужчыны ўмеюць добра клапаціцца пра дзяцей. Як для колішняга хлопчыка, прадстаўніка пакалення, выхаванага з маленства найперш на асабістым прыкладзе бацькі — нямая сцэна, заслона. Ці, гаворачы словамі аднаго з герояў вядомай савецкай кінастужкі «Вялікі перапынак»: «Ходзіш-ходзіш у школу, ходзіш-ходзіш, і тут — бац! — другая змена!»

Гаворка ў даследаванні ідзе пра пакаленне 1990-х гадоў, калі, каб выжыць у складаных эканамічных умовах, бацькі (і найперш, мабыць, таты) надавалі мала ўвагі выхаванню дзяцей, больш дбаючы пра матэрыяльнае забеспячэнне сям'і. А ўсе мы ведаем простую ісціну пра тое, што дзеці, стаўшы дарослымі, капіруюць паводзіны сваіх бацькоў. У тым сэнсе, што ўсё залежыць ад сям'і, ад выхавання. (Выхаваны слесар Іваноў кожны раз, калі трапляў па пальцы малатком, назменна гаварыў: «Бач ты!»). Зноў жа не сакрэт, што калі бацька хадзіў «налева» або сужэнцы скасоўвалі шлюб, хутчэй за ўсё, гэтым жа шляхам пойдзе і сын. Зноў жа ў пацвярджэнне анекдот. «Бацька, а прыстойная дзяўчына — гэта як?» — «Прыстойная дзяўчына, сыноч, гэта калі толькі ты адзін ведаеш, як непрыстойна яна можа сябе паводзіць!»

Не, ніхто не аспрэчвае ролю маці ў выхаванні. У памянёнага суседа з гэтым усё ў парадку: калі дзіця едзе на шыі ў бацькі, яна ідзе побач з сужэнцам, нароўні ўдзельнічаючы ў працэсе выхавання і наталення прагі пазнання свету малечай. Тут галоўнае, каб метады супадалі. Як у чарговым жарце. Муж кажа, звяртаючыся да жонкі: «А ўсё ж добра, што мы дазволілі дацэ зрабіць сабе пірсінг. Цяпер за кольца ў носе яе стала нашмат лягчэй падымаць у школу». Мы ў нашым кантэксце гаворым менавіта пра бацькоўскі складнік. У традыцыйным сэнсе, прашу заўважыць. А то памятаецца, што ў амерыканца-інтэрна Філа з камедыйнага серыяла «Інтэрны» бацькамі былі тата і... яшчэ адзін тата? Нам гэтага не зразумець, што і пацвярджалі ўвесь час сваімі клінамі калегі Філа — інтэрны Раманенка і Лабанаў. Зрэшты, калі гаварыць пра рэальнасць, а не пра фільмы, тут апошнім часам таксама не ўсё добра. Перамога Канчыты Вурст на сёлетнім «Еўрабачанні» таму сведчанне. Гэта мужчына ці ўсё ж жанчына? Які пачатак у выхаванні магчымых нашчадкаў возьме верх у гэтага «барадатага твару Еўропы»? (Хлопчык Вова, які ўсё дзіцінства правёў з бацькам на рыбалцы, так і не навучыўся размаўляць...)

А ў маіх равеснікаў з маленства правіла было адно: бацька ўсяму навучыць. Нездарма ж Сямён Слепакоў, выступаючы яшчэ ў камандзе КВЗ, так пра тое і сказаў: «Папа знае, папа поўжы — стих на музыку полбжыл». Жарты жартамі, але менавіта праз іх асабісты досвед, праз іх падказкі і дапамогу мы спасцігалі свет. Калі, напрыклад, вучыліся ездзіць на веласіпедзе або трымаць у руках вуду, а пазней — пілу ці сякеру. У падлеткавым узросце роля бацькі ўвогуле — ого-го! Узровень — бог! «Мама, можна я пайду пагуляю?» — «З кім? Як завуць? Колькі гадоў? Дзе вучыцца? Чым займаецца? Хто бацькі?» — «Зразумела... Тата, можна я пайду пагуляю?» — «Ідзі!» Дарэчы, у працяг тэмы: ведаецца, навошта дзіцяці двое бацькоў? Пакуль маці псіхуе, бацька — нармальны, а калі ўжо яго «накрыла» па прычыне дзіцячых «закідонаў», дык маці тым часам «адпусціла».

Не, зараз таты таксама многаму вучаць сваіх дзяцей. Галоўнае, каб не атрымалася, як у тым жарце: выхаванне — працэс сур'ёзны. Таму часцей ім займаецца камп'ютар. А нейкі пасталеўшы нашчадак і сам тату можа навучыць. Студэнт кажа сваім бацькам: «Усё, мне надакучылі вашы ўшчаванні. Я дарослы чалавек, хачу свабоды. Хачу піць піва, сустракацца з дзяўчатамі, позна гуляць. Я сыходжу з дома. І не спыняйце мяне!» Ён накіроўваецца да дзвярэй, бацька кідаецца за ім. «Тата, я ж прасіў не затрымліваць мяне!» — «Сыноч, вазьмі мяне з сабой!»

...Сучасныя таты без праблем могуць пайсці ў водпуску па доглядзе дзіцяці. У наш час малады бацька з каляскай на прагульцы — звыклая з'ява. А ўсё чаму? Таму, што — у імя айца, і сына, і добрага выхавання. Папруга! Жартую, вядома. Насамрэч, таму, што мужчыны сапраўды ўмеюць добра клапаціцца пра дзяцей.

Кастусь ХАЦЕЛАЎ-ЗМАГЕЛАЎ.

Фота Наталі НІКАЛАЕВАЙ.

«НЕ СЫХОДЖУ СА СЦЭНЫ Ў РАЗГАРЫ ШОУ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «43».)

— Як вам працеца разам?

В. С.: Мне падабаецца працаваць з Леанідам Леанідавічам, таму што ўсе ідэі, якія прапаноўваем я альбо ён, мы абмяркоўваем, спрабуючы знайсці нейкі кансэнсус. Няма такога, калі нехта адзін гне сваю лінію. А ў выпадку, дзе да нечага я яшчэ не дайшла сваім розумам, заўсёды магу разлічваць на слухную параду.

Л. Ш.: У нас нават пры спрэчках усе сустрэчы радасныя. Можна мець розныя погляды на нешта, але павінна прысутнічаць чалавечая адказнасць, якая ў нас ёсць.

— У вашай песні «Тэрміналы» ёсць радок «Не сыходзяць са сцэны ў разгары шоу». Наколькі яна адлюстроўвае ваша стаўленне да жыцця?

В. С.: Пасля таго выпадку, калі на «Акадэміі талентаў» у мяне прапаў голас, гэтыя словы перадаюць многія мае перажыванні. Голас знік, і я пачала думаць, а ці варта працягваць далей. Пачала раіцца з Леанідам Леанідавічам, камандай тэлеканала АНТ. І ў выніку вырашыла рызыкнуць, бо, як той казаў, хто не рызыкне, той не п'е шампанскага... Засталася і пастаралася браць публіку ўжо не голасам, а эмоцыямі. І тады гэтыя словы сталі маім дэвізам.

Як ні дзіўна тое прагучыць, але разуменне было з моманту нашай першай сустрэчы за кулісамі. Многае зразумеў па выступленні, аднак заўсёды ж важна даведацца, што за чалавек перад табой і якія яго памкненні.

— Вас можна характарызаваць як «байца»?

В.С.: Шчыра кажучы, не магу так сказаць пра сябе. Але з самага дзіцінства, калі ў маім жыцці пачаліся розныя конкурсы, бацькі прывучалі мяне, што трэба быць першай. Таму заўсёды настроена так, што другое месца горш за трэцяе...

Л.Ш.: Бацькі выхоўваюць характар, таму мне было вельмі важна, каб у выпадку з Лерай нашы погляды на яе далейшае развіццё супадалі з іх бачаннем. І мы практычна знайшлі агульную мову. Трэба ведаць моманты, калі ты павінен быць першым, а калі варта перакачаць, каб потым застацца ў выйгрышы. Жыццё не павінна залежаць ад фармальнага перамогі.

— Раскажыце пра сваё мінулае піяністка...

В. С.: Пачалося ўсё з таго, што я, як і многія звычайныя дзеці, пайшла ў музычную школу. Выбрала фартэпіяна. І мая выкладчыца па спецыяльнасці дала мне самую вялікую базу, без якой я сёння, магчыма, і не займалася б музыкай. Заняткам аддавала па сем гадзін у дзень. Пабывала на многіх рэспубліканскіх і міжнародных конкурсах. Дзякуючы ігры на інструменце я зразумела, што голас таксама з'яўляецца інструментам. І пачала займацца вакалам.

— Вы гатовыя да таго, што прыйдзеца сумяшчаць вучобу ў лінгвістычным універсітэце з жыццём на сцэне?

Менш за ўсё мне хацелася б стаць артысткай, якую ведаюць толькі, напрыклад, па «Новай хвалі» альбо «Голасе». Павінен быць багаж зробленага, а не толькі перамогі ў конкурсах.

Гэта быў першы раз, калі я апынулася на сцэне ў якасці вакалісткі. Да гэтага дзесяць гадоў выходзіла на яе іграць на піяніна, але гэта зусім іншае. Спяваць на сцэне куды больш адказна.

В. С.: Калі пачалася «Акадэмія талентаў», то я крыху панікавала. Першы курс, а раптам наогул «вылечу»? Аднак пасля размовы з дэканам адчула падтрымку і разуменне. У нас наогул шмат творчых людзей вучыцца ў лінгвістычным. Падчас «Акадэміі» мне ўдавалася і ў вучобе не адставаць, таму, спадзяюся, усё і надалей будзе атрымлівацца.

— У якіх конкурсах яшчэ хацелі б паўдзельнічаць?

В. С.: Менш за ўсё мне хацелася б стаць артысткай, якую ведаюць толькі, напрыклад, па «Новай хвалі» альбо «Голасе». Павінен быць багаж зробленага, а не толькі перамогі ў конкурсах. Самае цікавае, што папулярнымі часта становяцца менавіта ўдзельнікі, а пераможцы, бывае, знікаюць са сцэны.

Л. Ш.: Я думаю, што ёсць час конкурсам і час для стварэння свайго прадукту. Справа ў тым, як ацэньвае цябе прафесійнае акружэнне, твая аўдыторыя і ты сам. Конкурс — значыць думаць пра сябе, а рэпертуар — пра сябе і пра гледача. Бывае, змаганні прыносяць плён, а здараецца, ты проста траціш свой час.

— Што пажадалі б тым, хто, як і вы, жадае пакарыць сцэну?

В. С.: Калі ўзяць мой невялікі вопыт, то добра дапамагае спроба запісаць нейкі кавер. Тым самым паглядзець хаця б на рэакцыю сваіх сяброў на вашы спевы. Аднак, гэта ўсё роўна не паказчык таго, ці варта вам займацца музыкой, бо ўсё прыходзіць з часам. Можна і на нейкім прэстыжным конкурсе заявіць пра сябе, але не злоўжывайце такой тактыкай.

Л. Ш.: Галоўнае — стаць чалавекам, які адлюстроўвае свой час, і знайсці словы, каб распавесці пра сваё бачанне яго.

Алена ДРАПКО.

ЧЫРВОНКА
ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ №12

ад 19 лютага 2009 года выдана

Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Заснавальнікі газеты —

рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»;
грамадскае аб'яднанне «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі».
Дырэктар-галоўны рэдактар
КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

Адказныя за выпуск: першы намеснік галоўнага рэдактара Наталля КАРПЕНКА, рэдактар аддзела Надзея НІКАЛАЕВА, рэдактар аддзела Сяргей РАСОЛЬКА.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»
Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А.

Кантактныя тэлефоны: 292 44 12, 287 17 41.
e-mail: info@zvyazda.minsk.by

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

ЛД №02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013,
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Тыраж 20.662.

Нумар падпісаны ў 19.30 23.07.2014 г.

Установа «Рэдакцыя часопіса «Алеся» АБ'ЮЛЯЕ АБ СВАЁЙ РЭАРГАНІЗАЦЫІ да 1 кастрычніка 2014 года ў форме далучэння да рэдакцыйна-выдавецкай установы «Выдавецкі дом «Звязда», які будзе з'яўляцца правапераемнікам па ўсіх правах і абавязацельствах далучаемай установы ў адпаведнасці з перадачым акт.

Юрыдычны адрас і рэквізіты:

Установы «Рэдакцыя часопіса «Алеся»:
220013, г. Мінск, пр. Незалежнасці, д. 77
УНП 100296612, ОКПО 37374422
Р/р 3015002830023 у аддз. № 526
ААТ «Белінвестбанк»
(г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77), код 739.

Рэдакцыйна-выдавецкай установы «Выдавецкі дом «Звязда»:
220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а
УНП 100155376, ОКПО 14511359
Р/р 3015090160017 у філіяла № 529 «Белсувязь»
ААТ «АСБ Беларусбанк».
(г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 56), код 720.

Уважаемые акционеры
ОАО «Стройтрест № 1»
04 августа 2014 г. в 14.30 в актовом зале по адресу: г. Минск, ул. Платонова, 15 СОСТОИТСЯ ВНЕОЧЕРЕДНОЕ ОБЩЕЕ СОБРАНИЕ АКЦИОНЕРОВ.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. О начислении и выплате дивидендов за первое полугодие 2014 года.
2. Об утверждении изменений и дополнений в Устав ОАО «Стройтрест № 1».

Дата составления списка лиц, имеющих право на участие в общем собрании акционеров, — 29 июля 2014 года. С материалами, подготовленными к собранию, можно ознакомиться в рабочее время в рабочие дни с 28 июля по 03 августа 2014 г. по месту нахождения Общества: г. Минск, ул. Платонова, 15 либо в день проведения собрания — по месту его проведения.

Регистрация участников собрания с 13.30 до 14.00. Для регистрации иметь: акционеру Общества — паспорт; представителю акционера — паспорт и доверенность.

УНП 100288960 *Наблюдательный совет*

О Б Ъ Я В Л Е Н И Е
ОАО «Технолит Полоцк»

извещает акционеров о дополнении повестки дня внеочередного общего собрания, которое состоится 30 июля 2014 года, следующим вопросом:

1. Об утверждении изменений и дополнений в устав ОАО «Технолит Полоцк».

УНП 300083521 *Наблюдательный совет ОАО «Технолит Полоцк»*

www.etib.by

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС на 1 июля 2014 г.

ОАО «Евроторгинвестбанк» (в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	на 01.07.2014 г.	на 01.07.2013 г.
1	2	3	4	5	6
1 АКТИВЫ					
2	Денежные средства	1101		19 756	7 587
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102		-	-
4	Средства в Национальном банке	1103		15 218	7 687
5	Средства в банках	1104		16 365	30 331
6	Ценные бумаги	1105		2 563	17 121
7	Кредиты клиентам	1106		220 118	118 490
8	Производные финансовые активы	1107		-	-
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108		-	-
10	Основные средства и нематериальные активы	1109		10 817	6 805
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110		-	-
12	Отложенные налоговые активы	1111		-	-
13	Прочие активы	1112		4 943	2 885
14	ИТОГО активы	11		289 780	190 906
15 ОБЯЗАТЕЛЬСТВА					
16	Средства Национального банка	1201		-	-
17	Средства банков	1202		65 108	51 714
18	Средства клиентов	1203		130 029	51 121
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204		10 258	10 176
20	Производные финансовые обязательства	1205		-	-
21	Отложенные налоговые обязательства	1206		-	-
22	Прочие обязательства	1207		1 418	3 019
23	ВСЕГО обязательства	120		206 813	116 030
24 СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ					
25	Уставный фонд	1211		64 924	64 924
26	Эмиссионный доход	1212		-	-
27	Резервный фонд	1213		4 308	4 169
28	Фонд переоценки статей баланса	1214		2 183	1 702
29	Накопленная прибыль	1215		11 552	4 081
30	ВСЕГО собственный капитал	121		82 967	74 876
31	ИТОГО обязательства и собственный капитал	12		289 780	190 906

ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ на 01 июля 2014 г.

ОАО «Евроторгинвестбанк» (в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	на 01.07.2014 г.	на 01.07.2013 г.
1	2	3	4	5	6
1	Процентные доходы	2011		42 736	17 885
2	Процентные расходы	2012		19 265	7 824
3	Чистые процентные доходы	201		23 471	10 061
4	Комиссионные доходы	2021		14 290	8 616
5	Комиссионные расходы	2022		829	244
6	Чистые комиссионные доходы	202		13 461	8 372
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203		-	-
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204		(114)	-
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205		3 987	1 959
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206		11	-
11	Чистые отчисления в резервы	207		10 277	965
12	Прочие доходы	208		4 803	489
13	Операционные расходы	209		24 619	15 235
14	Прочие расходы	210		941	958
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211		9 782	3 723
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212		1 809	589
17	ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)	2		7 973	3 134

Председатель Правления **А.Г. Столяров**
Главный бухгалтер **С.С. Ящук**
Дата подписания 21 июля 2014 г.
Лицензия ОАО «Евроторгинвестбанк» лицензия № 26 от 28.05.2013 г. УНП 807000043.

І ПРЫГОЖЫЯ КВЕТНІКІ

ТАКСАМА!

Не даводзілася сустракаць чалавека, які, пабываўшы ў гасцях ці камандзіроўцы ў Петрыкаве, не выказаў бы сваё захапленне гэтым утульным палескім гарадком. Паўнаводная Прыпяць, чыстыя дагледжаныя вуліцы, акуратныя фасады дамоў, прыгожыя кветнікі і клумбы — чым не характэрна ўсё гэта! Нездарма ж па выніках абласнога агляду-конкурсу санітарнага стану і добраўпарадкавання летась ён стаў пераможцам сярод гарадоў сваёй падгрупы. І ў гэтым — немалая заслуга работнікаў мясцовага вытворчага ўнітарнага прадпрыемства «Петрыкаўскі райжылкамгас».

Дырэктар прадпрыемства Аляксей ГРЫБ.

— Падтрымліваць у горадзе парадак і чысціню, працаваць так, каб ён быў заўсёды прывабным, каб былі створаны належныя ўмовы для пражывання людзей, — над гэтымі і многімі іншымі задачамі мы і працуем сёння, — гаворыць кіраўнік калектыву Аляксей Грыб. — Нягледзячы на ​​няпростыя ўмовы работы, мы стараемся свечасова і якасна выконваць свае абавязкі па аказанні насельніцтву раёна жыллёва-камунальных паслуг.

ходна, каб літаральна кожны ваш працаўнік меў жаданне і ўменне на практыцы з найбольшай аддачай прымяняць свой вопыт...
— Безумоўна. Гэта і ёсць наш галоўны крытэры, у чым вы можаце ўпэўніцца, пабываўшы на аб'ектах, дзе сёння заняты нашы людзі.
Вядома ж, пабываць усюды ў нас не было магчымасці, але на некаторых з іх адбыліся сустрэчы з людзьмі. Напрыклад, у кацельні №5 райцэнтра чатыры чалавекі (Анатоль Фіндзюкевіч, Аляксандр Малчанаў, Віктар Федасенка і Сяргей Стрэльчанка) замянялі прагарэўшыя трубы на новыя. Аб'ём работ немалы, але гэта рабочы не хвалявала, бо аб нарыхтоўцы гатовых секцый і неабходных іншых матэрыялаў паклапаціліся загадзя.

Малады спецыяліст, начальнік лабараторыі Лілія КОХАН вызначае колькасць нітрату ў пітной вадзе.

— А якія складанасці ў вашай рабоце? — спыталі мы ў брыгадзіра слесараў Анатоля Самкевіча, пад кіраўніцтвам якога таксама чатыры чалавекі замянялі трубы падачы гарачай і халоднай вады ў падвальным памяшканні раённай бальніцы.
— Ды ніякіх, — быў адказ. — Бо ўсё прадугледжана. Работы ідуць згодна з графікам. Хлопцы стараюцца.
Наступны наш маршрут — водазабор «Беланавічы», дзе сустрэаемся з майстрам Сяргеем Рогам і начальнікам лабараторыі Ліліяй Кохан. Гэта вельмі важны аб'ект, які складаецца з чатырох артэзіянскіх свідравін прадукцыйнасцю 60 кубаметраў вады ў гадзіну кожная, станцыі абезжалевавання, помпавай станцыі, якая падае ваду ў горад, збудавання па абароце прамыўных вод, чатырох шламавых пляцовак і памяшкання, дзе знаходзіцца абсталяванне для абеззаражвання пітной вады.
І яна правяраецца па 16 паказчыках, і нараканняў на якасць няма. Дарэчы, сёлета лабараторыя прайшла акрэдытацыю на правядзенне хімічных аналізаў вады. А гэта азначае, што райжылкамгас адмовіўся ад паслуг старонняй арганізацыі і такім чынам сэканоміць немалыя грашовыя сродкі. Больш за тое, лабараторыя пашырыла сваю дзейнасць, бо на базе ачышчальных збудаванняў з'явілася яе падраздзяленне, дзе сцэвацыя воды будзе правярацца па 14 паказчыках.
На водазаборы паказалі нам праліўную станцыю, якую прадпрыемства набыло нядаўна і на якой за-

раз выконваюцца пусканаладачныя работы. Устаноўка прызначана для праверкі лічальнікаў вады. Справа ў тым, што ў раёне налічваецца 14 тысяч лічальнікаў, і на паверку іх у старонніх арганізацыях расходваліся вялікія сумы. З уводам станцыі ў эксплуатацыю гэта адпадзе. Акрамя таго, будзе і дадатковы заробак, бо ўжо заключаны дагаворы на паверку лічальнікаў вады Жыткавіцкага і Акцябрскага райжылкамгасаў.

І вось зноў гутарка з дырэктарам прадпрыемства.

— У вас усюды парадак, Аляксей Сцяпанавіч.

— Людзі працуюць, стараюцца, ідзе мадэрнізацыя вытворчасці, укараняюцца новыя тэхналогіі...

На сказанае кіраўнік калектыву адказаў так: «Робіцца многае, але ёсць і недапрацоўкі ў рабоце, рэзервы, якія трэба пуская ў справу. Асабліва трываючыся вялікая дэбіторская запавычанасць фізічных і

Слесары-рамонтнікі Фёдар ШЛЯГА, Мікалай ЛІТАШ і майстар водазабора Сяргей РОГ наладжваюць тэхналагічны працэс выпрабавання лічальнікаў халоднай вады.

юрыдычных асоб за нашы паслугі. Толькі ў насельніцтва пратэрмінаваны доўг перад арганізацыяй складае 89,5 мільёна рублёў».

...Праяжджаючы па адной з вуліц горада, мы звярнулі ўвагу на тое, што па абодва бакі яе, на газонах, нібы ў шахматным парадку, чырвонымі, жоўтымі, белымі купкамі быццам усміхаюцца кветкі. І гэта, падалося, дадае нейкага асаблівага каларыту гораду, дзе шмат клумбаў і кветнікаў.

— Да апошніх мы ўжо прывыклі, — каментуе гэтую навінку Аляксей Сцяпанавіч. — Эксперыментуем. Хочацца жыць прыгожа...

Ну што тут скажаш?

Віктар БОЙКА, Алена ДАУЖАНОК. УНП 490318904

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ ОБ ОТКРЫТОЙ ПРОДАЖЕ ЖИЛИЩНЫХ ОБЛИГАЦИЙ ШЕСТОГО ВЫПУСКА

Закрытого акционерного общества «ТОПЗАПЭЛЕКТРО»
(ЗАО «ТОПЗАПЭЛЕКТРО»)

1. Полное и сокращенное наименование эмитента (на русском и белорусском языках)
На русском языке:
полное наименование: Закрытое акционерное общество «Топзапэлектро»
сокращенное наименование: ЗАО «Топзапэлектро».
На белорусском языке:
полное наименование: Закрытае акцыянернае таварыства «Топзапэлектра».
сокращенное наименование: ЗАТ «Топзапэлектра».

2. Место нахождения эмитента
Республика Беларусь, 220030, г. Минск, ул. К. Маркса, дом 25, комн. 1а, телефон: 8 (017) 290-89-54, факс: 8 (017) 363-04-16, e-mail: topzap@tze.by, www.tze.by.

3. Основные виды деятельности эмитента
Согласно Общегосударственному классификатору Республики Беларусь «Виды экономической деятельности» ОКРБ 005-2006:

Код	Наименование вида деятельности
45211	Общее строительство зданий
74201	Деятельность в области архитектуры, инженерные услуги
70110	Подготовка к продаже недвижимого имущества

4. Номер расчетного счета эмитента для зачисления денежных средств при проведении открытой продажи

Денежные средства при проведении открытой продажи облигаций будут поступать на расчетные счета эмитента:

- №3012004261000 в ЗАО «Идея Банк», код 755 (г. Минск, ул. К. Маркса, 25, УНП 807000122);
- №3012132420016 в ЗАО «МТБанк», код 117 (г. Минск, Партизанский пр-т, 6А, УНП 100394906).

5. Наименование периодического печатного издания, определенное эмитентом для раскрытия информации, сроки ее публикации

Бухгалтерская отчетность эмитента в составе, определенном законодательством, будет публиковаться в газете «Звязда», не позднее трех месяцев со дня окончания отчетного финансового года.

Информация о принятом эмитентом решении о реорганизации подлежит публикации в газете «Звязда» не позднее двух месяцев с даты принятия соответствующего решения уполномоченным органом.

Информация о принятом эмитентом решении о ликвидации подлежит публикации в приложении к журналу «Юстиция Беларуси» в порядке, определенном законодательством, но не позднее двух месяцев с даты принятия соответствующего решения уполномоченным органом эмитента.

Информация о возбуждении в отношении эмитента производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве) публикуется в журнале «Судебный вестник Плюс: ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРАВОСУДИЕ», а также в печатном органе, определенном приказом Председателя Верховного Суда Республики Беларусь, в течение пяти дней с момента получения соответствующего судебного постановления.

Информация об изменениях, внесенных в проспект эмиссии, будет опубликована эмитентом в газете «Звязда» в семидневный срок с даты государственной регистрации соответствующих изменений в регистрирующем органе.

6. Размер уставного фонда

Уставный фонд эмитента сформирован в размере 5 000 000 (Пять миллионов) белорусских рублей. Уставный фонд разделен на простые (обыкновенные) акции в количестве 100 штук номинальной стоимостью 50 000 (Пятьдесят тысяч) белорусских рублей каждая. Уставный фонд сформирован за счет денежных средств.

7. Наименование депозитария, обслуживающего эмитента

Депозитарное обслуживание эмитента осуществляет Закрытое акционерное общество «Минский транзитный банк» (ЗАО «МТБанк»), код депозитария 014, зарегистрирован Национальным банком Республики Беларусь 14 марта 1994 года, регистрационный номер 38, расположен по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, Партизанский пр-т, 6А.

Специальное разрешение (лицензия) №02200/5200-1246-1112 на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам, продлено Министерством финансов Республики Беларусь на основании решений № 265 от 27.07.2007 на пять лет, №145 от 16.05.2012 на десять лет и действительно до 29.07.2022.

8. Дата, номер государственной регистрации эмитента и наименование органа, его зарегистрировавшего

Закрытое акционерное общество «Топзапэлектро» (далее по тексту – эмитент) зарегистрировано решением Минского городского исполнительного комитета от 14 сентября 2000 года №1044 в Едином государственном регистре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за №100896485.

9. Место, время и способ ознакомления с проспектом эмиссии облигаций

Ознакомиться с проспектом эмиссии можно в течение всего срока обращения жилищных облигаций в офисе эмитента ежедневно в рабочие дни с 9.00 до 13.00 и с 14.00 до 16.00 по адресу: 220121, г. Минск, ул. Притыцкого, д. 39, офис 8Н.

10. Форма выпуска и вид облигаций, объем эмиссии, количество, серия, номера

Форма выпуска и вид облигаций	Жилищные, бездокументарные, именные, неконвертируемые
Объем эмиссии	17 080 000 000 (Семнадцать миллиардов восемьдесят миллионов) белорусских рублей
Количество облигаций	2 800 (Две тысячи восемьсот) штук
Серия, номера облигаций	ТЗЭ-6, №№ 000001-002800

11. Номинальная стоимость облигаций
Номинальная стоимость одной облигации составляет 6 100 000 (Шесть миллионов сто тысяч) белорусских рублей и имеет эквивалент, равный одному квадратному метру общей площади жилых помещений в строящихся многоквартирных жилых домах с объектами торгового и общественного назначения по ул. Алибегова, Я.Брыля. Вторая очередь. Жилые дома №20 и №28 по генплану.

Эквивалент номинальной стоимости облигаций не подлежит изменению в течение срока обращения облигаций настоящего выпуска.

12. Цель выпуска облигаций и направление использования средств, полученных от размещения облигаций

Целью выпуска жилищных облигаций является привлечение денежных средств физических и (или) юридических лиц для осуществления строительства объекта – «Комплекс многоквартирных жилых домов с объектами торгового и общественного назначения по ул. Алибегова, Я.Брыля. Вторая очередь. Жилые дома №20, №28, и автостоянка №20А по генплану», в том числе для хозяйственной деятельности эмитента, связанной с выполнением им функций заказчика (застройщика) по указанному объекту строительства и возможностью временного размещения привлекаемых денежных средств на депозитные счета банков.

Эмитент использует средства, полученные от размещения облигаций в соответствии с целями их выпуска.

13. Обеспечение выпуска облигаций

Исполнение обязательств по облигациям 6-го выпуска (далее – облигации) обеспечивается залогом недвижимого имущества в составе машино-мест №№172, 173, 174, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 127, 128, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266 по ул. Алибегова, 12Б, общей площадью 1 070,5 кв.м и изолированных помещений №№1, 2, 3, 4, 5 по ул. Алибегова, 12Б, общей площадью 249,6 кв.м.

Недвижимое имущество принадлежит эмитенту на праве собственности. Дополнительные обременения отсутствуют.

Оценка объектов заложенного недвижимого имущества произведена собственником в соответствии с Актом о внутренней оценке от 27.06.2014 г.

Совокупная оценочная стоимость объектов заложенного недвижимого имущества в соответствии с Актом о внутренней оценке по состоянию на 27.06.2014 г. составляет 21 467 171 100 (двадцать один миллиард четыреста шестьдесят семь миллионов сто семьдесят одна тысяча сто) белорусских рублей без НДС.

14. Период проведения открытой продажи облигаций

Дата начала открытой продажи облигаций: 28 июля 2014 года.

Дата окончания открытой продажи облигаций: дата продажи последней облигации, но не позднее 29 марта 2016 года.

15. Место и время проведения открытой продажи облигаций

Размещение облигаций осуществляется эмитентом ежедневно в рабочие дни с 9.00 до 13.00 и с 14.00 до 16.00 по адресу: 220121, г. Минск, ул. Притыцкого, д. 39, офис 8Н.

16. Порядок размещения облигаций

Размещение облигаций осуществляется путем открытой продажи физическим и юридическим лицам – резидентам и нерезидентам Республики Беларусь на внебиржевом рынке в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

До момента покупки облигаций, покупатели должны заключить с эмитентом договор в простой письменной форме, предусматривающий обязательства эмитента по строительству жилых помещений владельцам жилищных облигаций.

Цена размещения облигаций определяется исходя из соотношения спроса и предложения, сложившегося в период размещения облигаций на рынке строительства недвижимости и может отличаться от номинальной стоимости облигаций.

17. Срок обращения облигаций

Срок обращения облигаций: 612 календарных дня, с 28 июля 2014 года по 31 марта 2016 года включительно.

18. Дата начала погашения облигаций

Дата начала погашения облигаций: 31 марта 2016 года.

Генеральный директор **В.Н. Косило.**

Главный бухгалтер **М.Л. Гришилова.**

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость	Лот № 1. Основовязальный станок MRS-25 заводской номер 42315, 1978 года выпуска, ширина полотна 3,2 м, стоимостью 20 800 000 рублей. Лот № 2. Основовязальный станок MRS-25 заводской номер 46280, 1982 года выпуска, ширина полотна 2,7 м, стоимостью 19 200 000 рублей. Лот № 3. Основовязальный станок MRS-25 заводской номер 42172, 1989 года выпуска, ширина полотна 3,2 м, стоимостью 21 600 000 рублей.
Собственник (владелец) имущества	ОДО «Тюлегардинная компания» (УНН 390286239)
Местонахождение (адрес) имущества	Оршанский район, а.г. Бабиничи, территория ОАО «Оршанский райагросервис»
Наличие обременений	нет
Место (адрес), дата и время проведения торгов	12.08.2014 в 11.00 г. Витебск, ул. Правды, 32, каб. 321
Справочная информация об организаторе торгов	Управление принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома 210029, г. Витебск, ул. Правды, д. 34. Судебный исполнитель Рязянов Никита Фанилевич, тел./факс (80212) 606799, начальник отдела Бураков Игорь Вячеславович, тел. (80212)600975
Условия и порядок проведения торгов	Лицо, желающее принять участие в торгах, до начала торгов обязано: 1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества (по каждому лоту) на депозитный счет Главного управления юстиции Витебского облисполкома № 3642903001037 в 200 филиале ОАО СБ «Беларусбанк», МФО 635, УНП 300002505, не позднее 13.00 11.08.2014 г. Минимальная величина первого шага – 5% от первоначальной стоимости лота. В соответствии с частью 3 статьи 401 Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется покупателем имущества.

Закрытое акционерное общество «ДЕЛЬТА БАНК»

220036, г. Минск, ул. Розы Люксембург, 95.
Тел. 256 19 08, www.deltabank.by

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС на 1 июля 2014 г.

Наименование банка: Закрытое акционерное общество «Дельта Банк»

(в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	01.07.2014	01.07.2013
1	2	3	4	5
1	АКТИВЫ			
2	Денежные средства	1101	152 043	30 759
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102	-	-
4	Средства в Национальном банке	1103	327 288	157 759
5	Средства в банках	1104	374 004	378 409
6	Ценные бумаги	1105	302 940	86 712
7	Кредиты клиентам	1106	1 858 963	928 413
8	Производные финансовые активы	1107	12 428	11 814
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108	1 156	1 156
10	Основные средства и нематериальные активы	1109	165 813	32 913
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110	-	-
12	Отложенные налоговые активы	1111	-	-
13	Прочие активы	1112	89 954	105 495
14	ИТОГО активы	11	3 284 589	1 733 430
15	ОБЯЗАТЕЛЬСТВА			
16	Средства Национального банка	1201	25 082	32 711
17	Средства банков	1202	380 043	278 628
18	Средства клиентов	1203	2 412 215	1 055 461
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204	17 511	1 626
20	Производные финансовые обязательства	1205	6 181	5 874
21	Отложенные налоговые обязательства	1206	-	-
22	Прочие обязательства	1207	25 305	22 043
23	ВСЕГО обязательства	120	2 866 337	1 396 343
24	СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ			
25	Уставный фонд	1211	261 380	261 380
26	Эмиссионный доход	1212	-	-
27	Резервный фонд	1213	20 291	14 226
28	Фонд переоценки статей баланса	1214	35 520	18 561
29	Накопленная прибыль	1215	101 061	42 920
30	ВСЕГО капитал	121	418 252	337 087
31	ИТОГО обязательства и собственный капитал	12	3 284 589	1 733 430

ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ на 1 июля 2014 г.

Наименование банка: Закрытое акционерное общество «Дельта Банк»

(в миллионах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	01.07.2014	01.07.2013
1	2	3	4	5
1	Процентные доходы	2011	379 350	121 360
2	Процентные расходы	2012	330 403	157 993
3	Чистые процентные доходы	201	48 947	(36 633)
4	Комиссионные доходы	2021	105 342	193 834
5	Комиссионные расходы	2022	11 461	8 890
6	Чистые комиссионные доходы	202	93 881	184 944
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203	-	-
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204	(1 215)	-
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205	3 768	(3 380)
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206	(325)	(575)
11	Чистые отчисления в резервы	207	43 752	56 981
12	Прочие доходы	208	38 149	32 193
13	Операционные расходы	209	109 343	72 724
14	Прочие расходы	210	8 245	4 793
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211	21 865	42 051
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212	3 206	3 561
17	ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)	2	18 659	38 490

И.о. Председателя Правления

Заярнюк И.А.

Главный бухгалтер

Грибанова Е.М.

Юры Станкевіч — пісьменнік, чыё імя ўпершыню шырока загучала ў канцы 1980-х і неўзабаве трывала «замацавалася» за паняццё «эксперыментальна літаратура». На той час яго проза сапраўды здавалася дужа нязвычайнай, нечаканай (для нашай літаратуры, зразумела), таму не дзіва, што яе аўтара тут жа ўзнялі на шчыт маладыя: яны ўбачылі ў ім «свайго», бо, як вядома, ме-

навіта ў маладосці хочацца эксперыментаваль. Праўда, Юры Станкевічу на той час было ўжо за сорок. Зрэшты, проза Юры Станкевіча — не заўсёды эксперымент, неабавязкова чарговая літаратурная антыўтопія альбо б зварот да паранармальна з'яў і г.д. Часам гэта звычайны рэалізм, з па-майстэрску зробленым сюжэтам. Мяне вельмі ўразіла яго аповець «Сезонныя гульні ў футбол», у

нечым аўтабіяграфічная, пра пасляваеннае дзяцінства, якая ў свой час друкавалася ў «Польмі». Памятаючы пра гэта, я адразу зацікавіўся і яго новым раманам «Паўночны вецер для спелых пладоў» пра студэнцкія гады і каханне канца 60-х гадоў, які цалкам аўтар прапануе часопісу «Польмія», а ўрыўкі з яго друкуюцца сёння ў «Звяздзе». Спадзяюся, ён спадабаецца і чытачу. Алясь БАДАК.

ЭКЗАМЕН па палітэканоміі здавалі з ранняці. Студэнт Ігнат Мазур, які перадусім нават не раскрываў падручніка і ведаў, што гэта бюссэнсава, бо ўсё роўна ў галаве нічога не застанецца, ён толькі страціць час на дарэмнаю вычытку, тым не менш прыйшоў у вучэбны корпус са слабым спадзяваннем, што выкладчык і галоўны экзаменатар Гавін захвараў альбо трапіў пад трамвай, увогуле атруціўся якім-небудзь нясвежым прадуктам ці падавіўся курынай косткай. Але яго спадзяванні аказаліся марнымі. Хоць на прыёме прысутнічаў і Пётра Мацкевіч, які сядзеў у аўдыторыі за сталом убаку, апытваў усіх, як ужо стала вядома, чамусьці выключна Гавін.

Студэнт Ігнат Мазур убачыў Ваню Гужына і Іосіфа Зялёнку, якія двума слупамі стаялі ў кутку, і падышоў да іх.

Якраз у гэты момант дзверы аўдыторыі расчыніліся і адтуль, хістаючыся, літаральна выцек Віктар Ганабец. Ігнат Мазур ведаў, што таму, родам з няблізкай Малдавіі, вучыцца тут цяжка, і не толькі з-за экзамену па мове. Пасля выкрыцця так званых «нацыяналістаў» пытанне абавязковасці мовы ўвогуле абмінала. Затарможанаму на шляху да ведаў Віктару Ганабцу ўся навука давалася праз вялікае разумовае напружанне. Чарнавалосы, жукваты, ён быў цяпер бледны з твару і нібы аглушаны.

— Заваліў. На пераздачу, — вымавіў ён і папрасіў цыгарэту.

Праз некалькі хвілін з дзвярэй уся ў слязах выслізнула выдатніца Яніна Смоліч.

— Тры балы, — абвясціла яна ў насоўку.

Гэта ўжо было ўвогуле нешта незразумелае, бо ўсе ведалі, што выкладчык Гавін меў прыхаваны сантымент да жаночага полу, і больш-менш гарныя дзяўчаты раз-пораз праскоквалі праз яго апытанку даволі ўдала.

— Чакаем, хлопцы, — давёў Ігнат Мазур за непакоеным Зялёнку і Гужыну. — Можна, яго, Гавіна, куды ў дэканат выклікаюць, ці ён есці захоча, ці ў прыбіральню. Вупыр.

Між тым іспыт працягваўся. Некалькі дзяўчат нечакана атрымалі добрыя адзнакі, а студэнтка Галіна Самаежка, даволі юрлівая і нахабная, якая змагалася з выкладчыкамі за кожны бал, — нават «выдатна». І не дзіва: у галаве ў яе было нешта кштатту камп'ютара, бо яна дакладна ведала, з кім сябраваць, з кім спаць, дзе будзе працаваць і за каго выйдзе замуж. Яна, тым не менш, умела інтуіўна гэтага свае якасці, і Ігнату Мазуру, які інтуіўна разгадаў яе, становілася нават не па сабе. «Вось будзе камусьці шчасце», — падумаў ён і цяпер.

Пасля яе Гавін заваліў яшчэ пару хлопцаў, а потым зноў даў слабіну — у асноўным да дзяўчат. Але час ішоў, і чарговай яго ахвярай стаў рахманні і бяскрыўдны Міхась Байкоў — выхадзец з вёскі. Той да вучобы паспеў папрацаваць палыводам у калгасе і таму трымаўся за навуку зубамі.

На гэты раз — не дапамагло.

Як высветлілася, выкладчык Гавін спытаў у Міхаса Байкова пра асноўнае ў вучэнні Рыкарда, але той не ведаў. Тады Гавін пацікавіўся, ці чытаў студэнт Байкоў хоць што з распрацовак Фрыдрыха Энгельса па тэме, а паколькі гэта ў праграму не ўваходзіла, Байкоў толькі лыпаў вачыма. Урэшце ён пачаў нешта гаварыць па пытанні ў білеце, але Гавін праз хвіліну перапыніў яго і спытаў, што ёў студэнт Байкоў на сьняданак. «Сала з хлебам», — шчыра адказаў той. «І часнаком?» — пацікавіўся Гавін. «Так», — кіўнуў Міхась Байкоў. «То як будзеце пераздаваць, ужывайце ўжо без часнаку», — сказаў выкладчык Гавін і на тым скончыў апытанне.

— Ну, дык вупыры ж і не выносяць часнок, — заўважыў на тое Байкову Ігнат Мазур. — А ты, братка, натрамбаваўся ім з ранняці. Вось і атрымаў.

Але ўрэшце выкладчык Гавін, пэўна, прытаміўся, бо пасадзіў у куце насупраць свайго калега Пётру Мацкевіча, каб і той дапамагаў. Усё гэта даносілі тыя, хто выходзіў з аўдыторыі пасля іспыту.

Трое змоўшчыкаў між тым адразу акрыялі. Цяпер трэба было праціць усё так, каб трапіць менавіта да выкладчыка Мацкевіча, што аказалася не так і проста. Першым спадобіўся трапіць да яго выкрутлівы, як Уліс, Іосіф Зялёнка. Праз хвілін пяць ён выскачыў з дзвярэй і адразу піхнуў туды Ваню Гужына.

— Ідзі, правадыр камсамольскі, ха-ха...

— Што? Як? — пачалі ў яго пытацца дзяўчаты.

— Ледзь vyrатаваўся, — хітрыў Іосіф Зялёнка. — Джаліць, як пчала. Пытанне за пытаннем.

Але адразу кінуўся да Ігната Мазура, зашаптаў таму ў вуха:

— Станавіся ля дзвярэй. Нікога, акрамя сябе, да Мацкевіча не прапускаяй. Толькі да таго, інакш табе гамон. Урэшце, сам ведаеш.

— Пакажы залікоўку.

— Ну то зірні на арыфметыку.

У графе за іспыт студэнт Ігнат Мазур убачыў лічбу «5» і подпіс Мацкевіча.

— Дык ты ж казаў...

— Мала што я каму казаў. Наперад, сябра. Пара.

Студэнт Ігнат Мазур з залікоўкай у руках стаў ля дзвярэй. Неўзабаве яны адчыніліся, але з

Юры СТАНКЕВІЧ

(Урывак за рамана)

ІСПЫТ

аўдыторыі выйшла, як самамбула, стараста курса Уразава. На яе заўсёды жыццядасным камсамольскім твары чыталіся разгубленасці і яўнае незадавальненне. «Тры, тры балы», — загаманілі вакол яе дзяўчаты.

З велічнай млявасцю выплыла ўрэшце з аўдыторыі генеральская дачка Паліна Басаргіна.

— Пяць балаў, — абвясціла яна. — Гавін жапаў на мяне, век Парыжа не бачыць.

Варта было заходзіць менавіта Ігнату Мазуру, але той рашуча адмовіўся:

— Пачакаю.

Замест яго, а значыць, да выкладчыка Гавіна, пайшоў вядомы на курсе зубрыла і, як хадзілі чуткі, чалавек «кума» — выдатнік Павел Слімакоў.

Ужо моцна нервуючыся, студэнт Ігнат Мазур чакаў выхаду Вані Гужына. І, як толькі той паказаўся з дзвярэй, пасунуўся ў аўдыторыю.

«Да выкладчыка Мацкевіча, — круцілася думка. — І каб трапіць толькі да таго».

У аўдыторыі было чыста, светла і пахла сумессю таннай жаночай парфумы і кветак. На стала перад выкладчыкам Гавіным стаяла вазачка з букетам. Сам выкладчык — укормлены, самазадаволены, карыкатурна імпазантны — разглядваў, нібы нецікавае яму насякомае, узмакрэлага ад разумовай напругі студэнта Паўла Слімакова.

У супрацьлеглым куце за сталом адзінока сядзеў выкладчык Пётра Мацкевіч. Спакоіны, крыху іранічны твар яго з жывымі, разумнымі вачыма быў павернуты да напаярасчыненага акна, за якім квела зелянела некалькі таполяў.

Студэнт Ігнат Мазур павітаўся і нерашуча спыніўся. Як паставіцца да яго выкладчык Мацкевіч? Што ён за чалавек увогуле? Ці не памятаваў ён яго пасля іх сумеснага «пікніка» з Зялёнкам і Гужыным? Дык у іх усё прайшло тады па-сяброўску.

— Гэта я, маё прозвішча Мазур, — урэшце выціснуў ён.

— Заходзьце, — запрасіў той і паказаў Ігнату Мазуру на крэсла перад сабой. — Цягнуце білет. Які там нумар?

Студэнт Ігнат Мазур назваў нумар білета і пытаньня. Выкладчык Мацкевіч зірнуў у бок Гавіна, які ў супрацьлеглым куце аўдыторыі ляніва дапытваў Паўла Слімакова і сказаў напаяголаса:

— Ну, гаварыце што-небудзь. Пра дабаўленую вартасць, напрыклад. Не маўчыце.

Студэнт Ігнат Мазур зглынуў перасохлым горлам і, цвёрда гледзячы ў вочы экзаменатара, адказаў:

— Так званая дабаўленая вартасць і многае іншае, пра што пісаў Маркс, — гэта ахінея. Няма аніякай дабаўленай вартасці, ёсць энергія зоркі — гэта значыць, нашага Сонца.

Паўза.

— Так, так. Што яшчэ скажаце?

— Больш няма чаго, — панізіў голас студэнт Ігнат Мазур.

— Давайце пра футбол, — з ледзь прыкметнай усмешкай сатыра ў кутках вуснаў сказаў выкладчык Пётра Мацкевіч. — Любіце футбол? Я, прыкладам, і стадыён часам наведваю. Калі мінскае «Дынама» гуляе. А чэмпіянаты свету абажаю. Якая зборная каманда асабіста вам падабаецца?

— Зборная Нямеччыны. І яшчэ люблю глядзець гульні італьянцаў.

— І за што падабаюцца? Гаварыце, не маўчыце. Тым больш што нашыя погляды тут цалкам супадаюць. Трэба ж такое...

Яшчэ хвіліны дзве-тры студэнт Ігнат Мазур называў прозвішчы вядомых гульцоў, коротка расказаў нават пра славетную «бітву пры Бёрне» і ўрэшце змоўк.

Паўза.

— Якую адзнаку вы хочаце? — нечакана спытаў яго выкладчык Пётра Мацкевіч.

— «Добра», калі можна. За чарговы трыак могуць пазбавіць стыпендыі, а пяцёрка выкліча падазрэнні.

— Давайце залікоўку.

Выкладчык Пётра Мацкевіч паставіў адзнаку «добра» ў ведамасць і ў залікоўку Ігната Мазура.

— Энергія зоркі, — па-змоўніцку ўсміхнуўся ён, — вось у чым першапрычына. Тут вы правільна заўважылі. Усё астатняе — лухта.

Юля Маракова яшчэ не здавала, і Ігнат Мазур адвёў яе ўбок і сказаў:

— Ідзі толькі да Мацкевіча. І ўсё будзе, як у мяне.

— А што ў цябе?

— Чатыры балы.

— Во як. Ды пачакай, раскажы падрабязна.

Але студэнт Ігнат Мазур ужо не слухаў яе. Ля акна ён убачыў адзінокую постаць Святланы Конкінай і заспяшаў туды.

Студэнтка Конкіна, як заўсёды някідка, нават ледзь не нядбайна апранутая ў белую кашулю

і чорную спадніцу, сустрэла яго звычайнай іранічнай усмешкай на пульхных вуснах. У руцэ яна трымала прыпаленую цыгарэту. Зялёныя яе вочы нічога не адлюстроўвалі: ні трывогі, ні заклапочанасці, ні якога-небудзь узбуджэння перад іспытам.

СТУДЭНТ Ігнат Мазур закурываў і, сvedaма мінаючы залішнія падрабязнасці, параіў дзяўчыне здаваць іспыт толькі ў выкладчыка Мацкевіча.

— А мне Гавін падабаецца, — сказала нібы насуперак яму Святлана Конкіна і дадала з прыхаваным здзекам:

— Ён так глядзіць на мяне, бедны...

— Ён жорстка прымае. Ты можаш не вытрымаць іспыт. І чаго гэта ён на цябе глядзіць? Самазадаволены індук. Па-мойму, і на галаве ў яго нешта нахштальт завіўкі. Нават ты такую не зробіш.

— А я іспыту не баюся. Я і «Капітал» Маркса неяк пачытвала.

Студэнт Ігнат Мазур раптам адчуў цымянае раздражненне. «Лепш бы галаву лішні раз памыла, чым пачытваць таго Маркса», — падумаў ён, але, вядома, не сказаў уголос: дзяўчына магла адразу і назаўсёды «сесці на крыўду», а ён гэтага не хацеў.

Зусім наадварот. Зноў нясцерпнае, неспадзяванае жаданне прыхінуцца да яе, удыхнуць пах яе адзення, цела, валасоў узнікла пажарам і цалкам ахапіла яго.

— Паслухай, Святлана, — сказаў ён, — можна, я да цябе як-небудзь зайду?

— Зайдзі, — са сваёй незразумела іранічнай усмешкай паціснула тая плячыма.

Прыбеж з чыталынай залы, якая была непдалёк, заклапочаны, узнерваныя Уладлен Анціпаў. Ён да апошняга сядзеў за падручнікам і цяпер выведваў у іспытантаў: які і што? Ля Ігната Мазура ў такі момант яму няма чаго было рабіць — хіба выслухоўваць чарговыя кіпны, а вось выдатнікі маглі што і падказаць. Напрыклад, адказ на якое-небудзь асабліва небяспечнае пытанне, што часам ужываў за звычку прыцягнуты з інстытута народнай гаспадаркі выкладчык Гавін. Студэнт Ігнат Мазур паклікаў небаракую-сябрука, каб папярэдзіць, увесці таго ў курс справы, але той толькі адмакнуўся. «Ну, тады на каго цябе Бог пашле, калі так», — вырашыў Ігнат Мазур. Урэшце, як ён ведаў, Уладлен Анціпаў вучыў кожны прадмет да знямогі, і клапаціцца пра яго было асабліва не варта.

***

Увечары з Іосіфам Зялёнкам і Ванем Гужыным адзначалі здадзены іспыт. Абодва зноў паказалі яму залікоўкі з выдатнымі адзнакамі. Як даведваўся Ігнат Мазур, «выдатна» атрымала на іспыце і Святлана Конкіна, і яшчэ некалькі хлопцаў і дзяўчат. Большасць з іх здавалі палітэканомію выкладчыку Пётру Мацкевічу.

Пілі, як звычайна, таннае сухое віно. Зноў успомнілі добрым словам і гаварылі пра выкладчыка, нагадавалі, які сутыкнуліся з ім у Аляксандраўскім скверы і як той спагладзіва паставіцца да іх, нават зрабіў ласку — не пагрэбаваў з вышыні, а проста, па-мужчынску выпіў разам з імі. Гаварылі, што, адпаведна чуткам, ён выкладчыкам нядаўна, і, пэўна, яму яшчэ не зусім давярало, бо чаму тады запрасілі на іспыт Гавіна з інстытута народнай гаспадаркі? Ну і што, што той Гавін прачытаў ім раней некалькі лекцый? Казалі яшчэ, што, па тых жа чутках, Пётра Мацкевіч трапіў да іх на выкладанне выпадкова — проста дэкан Парэцкі разам з ім... на стадыёне за «Дынама» (іх месцы аказаліся побач) дык там яны і «зрохкаліся».

— Чуткі, плёткі — усё гэта неістотнае, — падвёў урэшце вынік Ігнат Мазур, — а вось мужык ён варты. За яго і вып'ем.

Праз нейкі час яго адшукала Юля Маракова. Дзяўчына была пакрыўджана, але не падавала

выгляду і спытала, ці не забыў ён, Ігнат Мазур, пра тое, што абцяў прыйсці да яе?

Студэнт Ігнат Мазур супакоіў яе і запэўніў: ён толькі збіраўся, але давялося затрымацца на паўгадзіны з хлопцамі.

— А я на іспыце атрымала «добра», — пахвалялася Юля Маракова.

— У каго?

— У Гавіна.

— Ну, ты і трапіла да вупыра. Яшчэ пашанцавала. Гнілы дзядзька.

— Так, — хіхікнула Юля Маракова, — сапраўды самазадаволены індук.

— І Конкіна менавіта яму здавала? — быццам між іншым пацікавіўся Ігнат Мазур.

— Так. Атрымала «выдатна».

Абое стаялі ў інтэрнацкім калідоры ля акна і палілі. Са стадыёна насупраць грывеў духавы аркестр: рыхтаваліся да чарговага традыцыйнага параду вайскоўцы.

— Паслухай, Ігнат, — пачала Юля Маракова. — Маё «крымскае» з пасылкі пачакае, бо сёння нам няма дзе прытуліцца, але ў мяне да цябе ёсць адна, магчыма, не зусім звычайная для цябе пранавома. Справа ў тым, што неўзабаве апошні іспыт, а потым вакацыі, пасля чаго практыка. Затым дзяржэкзамены, і ў нас курсы медсясцёр, а ў вас вайсковыя зборы.

— Што з таго, Юля?

— Паехалі на вакацыі да мяне. Да Сімферопалю на летаку, а там ужо побач. Ты, бачу, здзіўлены?

Паўза.

— Вядома, здзіўлены. Дзякуй табе за ўсё, але...

— Што так? — перапыніла дзяўчына.

— Трэба дапамагчы маці, а па-другое — у мяне няма лішніх грошай. У якасці каго я прыеду?

— Ну, вось твая беларускасць усплыла: як чаму? Ды каб не назаліць... Мае старыя гасцінныя: бацька — загадчык гандлёвага аддзела ў абырвалце, а маці...

— Што за абырвалг?

— Ты ж у Булгаква памятаеш?

— А, — здагадаўся Ігнат Мазур. — Гэта ж Шарыкаў усё наадварот чытаў.

— А маці — выкладчыца мовы і літаратуры ў школе. Ты з ёй адразу паразумеешся. Прычым тут грошы? Урэшце, я адзін раз прапанавала, а другі — не стану.

Ён не стаў тлумачыць Юлі Мараковай, што ў маці даўня хвароба, якая носіць назву гіпатэрэз, і што ёй штодня трэба прымаць лекі, а яна, хоць і выйшла на пенсію, змушана працаваць, бо пенсія зусім малая, а як жонку «ворага народа» яе хіба што ўзялі калісьці з невядомай літасці на нейкі заняваны заводзік, дзе і зарплаты, па сутнасці, не было. Так што вакацыі не для яго. Вядома, ён з задавальненнем пазагараў бы на марскім пляжы і ўсё такое, але... Ды і як бы ён стаў глядзець у вочы яе бацькам, штодня аб'ядаючы іх і не маючы ў кішэні лішняга рубля?

— Ды ты не крыўдуй, Юля, — расчуліўся ад нечаканай шчырасці дзяўчыны Ігнат Мазур, — такі я ўжо чалавек, і іншым пакуль быць не магу, а вакацыі кароткія. Пабачымся. Ёсць і іншыя праблемы, але потым, потым...

НОЧУ ён доўга не мог заснуць. Успомніў, што так і не пайшоў да Ані Балтас, а між тым абцяў, і даўно варты. Прыгадалася яе старэйшая сястра — у яе словах таксама прысутнічала і даволі рэальна жыццёвая жаноча мудрасць. Жанчыне варта выбіраць сабе мужчыну ў спрыяльным узросце, каб нарадзіць здаровых дзяцей, і менавіта такога, які здольны забяспечыць сям'ю. Два гады, як яны сустракаюцца з Аняй, праўда, апошнім часам зрэдку, а яна магла б знайсці сабе, як і старэйшая сястра, паспяховага мужчыну, мінчука, а не ехаць кудысьці ў свет па размеркаванні. Даўмеліся ж нашыя памяркоўныя кіраўнікі нават да таго, каб пасылаць дзяўчат аж у аддаленыя кішлакі Кіргістана. Што іх там чакае — падумаць страшна. Чаму прыбалты пра тое нават слухаць не хочуць, чаму сваё паважаюць і берагуць? Чаму ў нас усё так гнюсна?

Вось і Юля Маракова сvedaма ці падсvedaма шукае сабе спадарожніка па жыцці. І жыццё тое, як казаў ім раней выкладчык Мацкевіч, вельмі, нават нечакана кароткае. Яму, Ігнату Мазуру, і яе шкада. Быў бы ён якім забяспечаным мусульманінам, усіх траіх трымаў бы пры сабе. Хоць той жа заўзятый кавэзнішчык Ваня Гужын кажа: «Бабу пашкадуеш — сам бабай акажашся». Ды хто такі Гужын? А выбар, між іншым, ужо амаль зроблены. Калі з нядаўняй пары Света Конкіна побач з ім — ён ужо шчаслівы.

Раптам студэнт Ігнат Мазур чамусьці ўспомніў прагледжаную гады два таму гургорскую мастацкую стужку, дзе галоўны герой пакутуе ў выбары паміж дзвюма жанчынамі, і пачуццё каханьня да іх абедзвюх настолькі моцнае, што ён псіхалагічна не вытрымлівае і даходзіць да суіцыду.

Ён узняўся з ложка, бо раптам яму здалося, што на яго напалі клопы. Ад напыву гэтых небяспечных паразітаў у інтэрнаце часта праводзілі дэзынфекцыі, але гэта мала дапамагала, а вось пах у пакойчыках быў ад таго спецыфічны і ўядаўся нават у вопратку. Калі студэнтаў становілася менш, бо яны паступова ад'язджалі на вакацыі, насякомыя перапаўзалі ў тыя пакоі, дзе было больш народу. Урэшце, з гэтым звякліся.

Толькі пад ранняці, калі ўжо світала, студэнт Ігнат Мазур раптоўна заснуў.

СА СВАІМ НАСЕННЕМ

Просты спосаб нарыхтоўкі агурочнага насення, які дазваляе пазбегнуць «пуштацветаў» і горкіх пладоў

Пустацветы на агурочных плячах, як і мноства горкіх пладоў — з'ява даволі распаўсюджаная, якая быццам бы не мае ніякіх вытлумачальных прычын.

Перарослыя пабурэлыя плады агуркоў (насеннікі) пакідаюць на градках да таго часу, пакуль яны не набудуць уласцівую ім афарбоўку і не стануць мяккімі. Адбіраюць насеннікі правільнай формы і пакідаюць іх на 15-25 сутак спець, пакуль яны зусім не размякчацца. Затым іх разразаюць, выбіраюць насенне лыжкай і разам з перагародкамі ўкладваюць у слоік на закісанне. Працэс закісання працягваецца — 2-3 сутак. Увесь гэты час слоік трымаюць закрытым, лепш поліэтыленавай накрывкай або плёнкай. Затым насенне адмываюць і сушаць пры тэмпературы +35—40 °С. У працэсе сушкі яго неабходна перамешваць для прадухілення закісання.

На агурочнай градцы лёгка заўважыць пуштацвет — кветкі ёсць, а завязі пладоў няма. Адна з прычын такая: на насенне пакінуты не той жаўцяк. Аказваецца, плады агурка ўмоўна можна падзяліць на два тыпы: «мужчынскія» і «жаночыя». Па форме яны адрозніваюцца адзін ад другога тым, што «мужчынскія» мае як бы трохгранную форму, а «жаночыя» — чатырохгранную (відаць не ва ўсіх гатунках!). З насення «мужчынскага» агурка вырастаюць расліны з вялікай колькасцю пуштацвету (тычыначныя кветкі), а з чатырохгранных атрымаецца расліны з пясчавымі кветкамі, якія маюць завязь. Каб навучыцца распазнаваць форму плада, трэба ўзяць малады гурок, нарэзаць

яго папярэчнымі скрылікамі і паглядзець: калі яны імкнуцца да трохкутнай формы — гэта «мужчынскі» агурок, калі да квадратнай — «жаночы». У першым выпадку насенне ў плодзе размяшчаецца

з'яўляецца ўзровень іх вільготнасці ў працэсе захоўвання — чым яна вышэйшая, тым насенне хутчэй губляе ўсходжасць. Таму, калі вы хочаце даўжэй захаваць насенне, то яго трэба падсушыць 2-3 су-

Мужчынскі.

Жаночы.

ў трох сегментах, у другім — у чатырох. На насенне, само сабою, пакідаюць чатырохгранныя, «жаночыя» агуркі.

Але і гэта яшчэ не ўсё. Агуркі могуць вырасці вельмі горкімі, палын-палыном, у рот не возьмеш. Гэтую загону ў новых гатунках селекцыянеры ў асноўным ліквідавалі, але ў старых яна нярэдка працягваецца. Справа ў тым, што насенне з агуркоў варта выбіраць толькі з прыроднай часткі плоду, якая складае 2/3 яго даўжыні, задняя частка насенніка бракуецца, з яе насення вырастаюць горкія агуркі.

Усходжасць насення залежыць ад шмат якіх фактараў, але першарадным

так пры тэмпературы 30-35 °С і пакласці ў слоік са шчыльнай накрывкай або ў поліэтыленавай мяшэчак. Пры захоўванні ў папярочных пакетах або палатняных мяшэчках насенне набірае вільгаць з паветра і горш захоўваецца. Але трэба памятаць, што ў поліэтыленавай або шклянёнай тару можна закладваць толькі добра прасушанае насенне: калі яно дрэнна высушана, то заплеснее і страціць усходжасць. Захоўваць насенне лепш у сухім месцы пры тэмпературы ў межах ад +10 да -10 °С. Для сухога насення перапады тэмпературы не страшныя, г.зн. мороз яго не пашкодзіць.

САКРЭТЫ САДАВОДАЎ

✓ Маліна вельмі патрабавальная да ўгнаенняў. Увесну карысна падрыхліць пад ёй глебу і замульчыраваць тоўстым слоем перапрэлай арганікі. На працягу лета можна 2-3 разы падкарміць яе вадкімі арганічнымі або мінеральнымі ўгнаеннямі: першы раз — перад цвіццём, другі — у пачатку ўтварэння завязяў. Адрознаваць форму пла-

варшэння перыяду плоданашэння старыя галіны трэба выразаць пад карань і правесці трэцюю падкармку для маладых парасткаў, якія набіраюць сіл для будучага ўраджаю.

✓ Штогод у парэчак трэба выразаць трох-пяцігадовыя парасткі, такім чынам амальдожваючы куст і стымулюючы плоданашэнне. Дарэчы,

ягады пры гэтым вырастаюць буйнейшыя, а куст менш хварэе, бо крона прарэджана і пазбаўлена старых галінак з лічынкамі і ўзбуджальнікамі захворванняў, што затаіліся на іх. Абраманне можна рабіць вясной, летам пасля плоданашэння ці восенню. Летняя абрэзка лепшая, таму што дазваляе не толькі сабраць ураджай з намечаных

для выдалення галінак, але і за час, які застаўся, вырасціць моцны параснік для будучага ўраджаю.

✓ Саджаць ці перасаджваць маладыя саджанцы парэчак і агрэсту лепш за ўсё ў канцы лета, а не ўвесну і ўвосень. Яны паспяваюць выдатна прыняцца да зімы і вясной ўжо без адаптацыі адрознаваць актыўна пускаяюцца ў рост.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	5.10	21.21	16.11
Віцебск	4.53	21.18	16.25
Магілёў	5.00	21.12	16.12
Гомель	5.04	21.01	15.57
Гродна	5.26	21.35	16.09
Брэст	5.35	21.29	15.54

Месяц

Маладзік 27 ліпеня.
Месяц у сузор'і Рака.

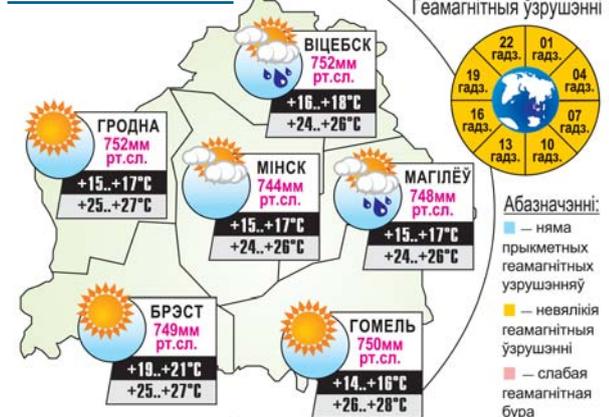
Імяніны

Пр. Алены, Вольгі, К. Вольгі, Міхаліны, Хрысціны, Антона, Барыса.

Фота Алены БАРАБ'ЕВАЙ.

ЗАЎТРА

...у суседзях

ВАРШАВА	+21..+23°C	КІЕЎ	+27..+28°C	РЫГА	+25..+27°C
ВІЛЬНЮС	+25..+27°C	МАСКВА	+26..+28°C	С.-ПЕЦЯРБУРГ	+23..+25°C

УСМІХНЕМСЯ

Старажытная традыцыя, калі моцныя людзі хутка багацелі, была парушана з'яўленнем Крымінальнага кодэкса.

мясцовым сімфанічным аркестрам.

— З чаго ён пачне, як вы думаеце? — спыталі журналісты аднаго з аркестрантаў.

— Не ведаю, што ён там задумаў, але мы маем цвёрды намер іграць сёму ю сімфонію Бетховена...

— Алё, дарагі, што табе сёння прыгатаваць на вячэру?

— Вустрыц у нармандскім соусе, дарагая!

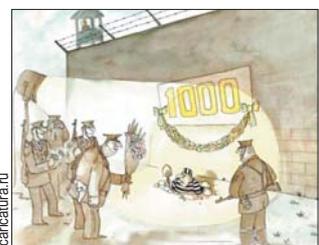
— Ну што ж, пельмені дык пельмені...

— Марына, чым займаешся?
— Ды вось, жыццю радуюся.
— Ясі, ці што?
— Так...

Фармацэўт з 20-гадовым стажам падчас экскурсіі па Іраку выпадкова расшыфраваў клінапіс VII стагоддзя да н.э.

— Бармен, у вашага піва нейкі дзіўны смак: зусім не той, што ўчора.
— Усё цячэ, усё мяняецца, як і вада ў кране.

Прыезджы славуты дырыжор павінен быў выступіць у адэскай філармоніі з

calcuttura.ru

Яны прывязаны да хвалючых і нестабільных сітуацый, людзей і месцаў, штодзённая руціна хутка стамляе іх. Гэта натурны гібкія, лёгка прыстасоўваюцца да зменлівых абставін. Яны маюць дакладнае ўяўленне пра тое, якое ўражанне выклікаюць, ім неабходна вызваліцца ад думкі пра тое, што абавязкова неабходна даказаць сваю значнасць навакольным, і прымаць любыя падзеі такімі, якія яны ёсць. Эмацыянальныя ўспышкі ўтвараюць праблемы як для родных, так і для дзелавых партнёраў. Ім неабходна навучыцца быць самадастатковымі і менш залежаць ад думак навакольных.

Май на ўвазе

А ЛАЎКУ Ў ВАГОНЕ ВІБЕРУ САМ!

Беларуская чыгунка прапануе паслугу па набыцці праязных дакументаў на асобныя цягнікі з выкарыстаннем графічнай схемы размяшчэння вольных месцаў у вагоне.

Як патлумачылі ў прэс-цэнтры Беларускай чыгункі, месца ў вагоне каля акна ці ў цэнтры салона пасажыр цяпер можа выбраць самастойна. Зрабіць гэта можна дзякуючы новай опцыі, даступнай карыстальнікам сайта сістэмы продажу праязных дакументаў (www.roezd.rw.by).

Цяпер такая паслуга даступная ў цягніках рэгіянальных ліній бізнес-класа Мінск — Орша, Мінск — Бабруйск, Мінск — Маладзечна і міжнародных ліній Мінск — Вільнюс.

Сяргей РАСОЛЬКА

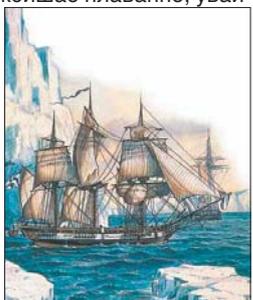
Даты

Падзеі

Людзі

1761 год — нарадзіўся Якуб Ясініскі, ваенны і палітычны дзеяч, адзін з кіраўнікоў паўстання 1794 года, інжынер, паэт, генерал-лейтэнант (1794). У 1789 годзе сфарміраваў корпус інжынераў войска ВКЛ і быў прызначаны яго камандантам (начальнікам) у рангу падпалкоўніка. Удзельнічаў у ваенных дзеяннях войска ВКЛ падчас вайны 1792 года паміж Расіяй і Рэччу Паспалітай. Належаў да радыкальнай групы «віленскіх якабінцаў», якія рыхтавалі паўстанне, заклікалі выкарыстоўваць вопыт французскай рэвалюцыі, выступалі за адмену рабства. У 1794 г. прызначаны камандантам узброеных сіл ВКЛ, кіраваў арганізацыяй новай арміі, набіраў у войскі шляхту, мяшчан, сялян. Пісаў вершаваныя лістоўкі да сялян на беларускай мове. Загінуў у 1794 годзе.

1821 год — у Кранштат, скончыўшы найцяжэйшае плаванне, увайшла шлюпы «Усход» і «Мірны». Пад камандаваннем Фадзея Белінсгаўзена і Міхаіла Лазарава за 751 дзень караблі прайшлі амаль 50 тысяч міль (больш за 92 тысячы кіламетраў). Экспе-

дыцыя ўвянчалася адкрыццём новага мацерыка — Антарктыды. Акрамя таго, на карту былі нанесены 29 невядомых раней астравоў і выкананы складаныя акіянаграфічныя даследаванні. Праз шмат дзесяцігоддзяў у гонар гэтых караблёў былі названы першыя савецкія антарктычныя станцыі.

1944 год — нарадзілася Ніна Ціханавічэва Фральцова, беларуская мастацтвазнаўца, доктар філалагічных навук (2003). У 1967 годзе скончыла БДУ. Працавала ў Брэсцкім абласным камітэце па радыёвяшчанні і тэлебачанні, Інстытуце этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі, з 1975 года ў БДУ. Даследуе сучасныя сродкі масавых камунікацый, беларускага кінамастацтва, творчую дзейнасць у аўдыявізуальнай камунікацыі. Аўтар манаграфій «Тэлебачанне: хроніка, дакументальны вобраз», «Тыпалогія творчай дзейнасці ў аўдыявізуальнай камунікацыі».

Было сказана

Авіцэна, сярэднявечны персідскі вучоны, філосаф і ўрач:

«Сляпы не бачыць сонца, нават пазіраючы на неба. Так і для чалавека неадукаванага сэнс ісціны схаваны за сямю замкамі».